

Załącznik do *Gminnego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
na rok 2013 w Gminie Wyszaków*

DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH

WYSZAKÓW 2012

**CENTRUM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
PAŁAC KULTURY I NAUKI
WARSZAWA**

Wstęp	4
Uwagi	4
Część I: Ogólna charakterystyka gminy Wyszków	5
Położenie i dane administracyjne	5
Najważniejsze dane demograficzne	5
Lokalny rynek pracy	6
Bezrobocie w gminie	6
Zatrudnienie	7
Lokalne zasoby gminy	7
Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej	7
Zasoby w obszarze edukacji	7
Zasoby pozarządowe	8
Problemy społeczne gminy Wyszków	10
Problemy w obszarze pomocy społecznej	10
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym	12
Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	18
Działania profilaktyczne dla młodzieży	18
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	20
Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy	25
Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy	25
Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy	28
Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy	28
Opinie na temat alkoholu	31
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy	31
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu	33
Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)	34
Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych	36
Młodzież w gminie Wyszków wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu	39
Palenie papierosów	39
Picie alkoholu	45
Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną	49
Opinie młodzieży szkolnej na temat używania substancji psychoaktywnych	59

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym	64
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy	65
Przemoc w doświadczeniach młodzieży	67
Młodzież a inne zagrożenia	70
Komputer i Internet w życiu młodzieży	70
Młodzież a hazard	71
Młodzież a cyberprzemoc	72
Doświadczenia seksualne młodzieży gimnazjalnej	74
Podsumowanie	75
Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych	75
Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach	76
Bibliografia:	77
Spis publikacji:	77
Źródła internetowe:	78

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Szczególną wartością raportu jest fakt, że dane obiektywne pochodzące z gminnych statystyk (urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej, policji) uzupełnia subiektywna ocena problemów społecznych gminy dokonana przez jej mieszkańców. Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy
- 2) dzieci i młodzież szkolna z terenu gminy
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych w badanej społeczności lokalnej.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Wyszków w 2012 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego.

Uwagi

- 1) *Wszystkie dane dotyczące Gminy Wyszków umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości Burmistrza Wyszkowa na podstawie przesłanej metryczki.*
- 2) *Dodatkowych informacji udzielamy telefonicznie: 22 620-29-29 w godzinach pracy biura tj. pon-pt od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ lub mailowo: biuro@crps.pl*

Część I: Ogólna charakterystyka gminy Wyszków

Położenie i dane administracyjne

Gmina miejsko - wiejska Wyszków położona jest w powiecie wyszkowskim, w województwie mazowieckim. Siedzibą gminy jest miasto Wyszków, położone nad Bugiem na skraju Międzyrzecza Łomżyńskiego, na południu Puszczy Białej, 52 km na północny wschód od Warszawy, przy drodze krajowej nr 8 Warszawa-Białystok. W skład gminy, zajmującej powierzchnię 16518 ha, wchodzi 27 sołectw: Deskurów, Drogoszewo, Fidest, Gulczewo, Kamieńczyk, Kręgi Nowe, Leszczydół Działki, Leszczydół-Nowiny, Leszczydół-Podwielątki, Leszczydół-Pustki, Leszczydół Stary, Lucynów, Lucynów Duży, Łosinno, Natalin, Olszanka, Puste Łąki, Rybienko Nowe, Rybienko Stare, Rybno, Sitno, Skuszew, Ślubów, Świniotop, Tulewo, Tulewo Górne i Tumanek. Gmina Wyszków graniczy z gminami: Brańszczyk, Jadów, Łochów, Rząśnik, Somianka, Zabrodzie.

Najważniejsze dane demograficzne

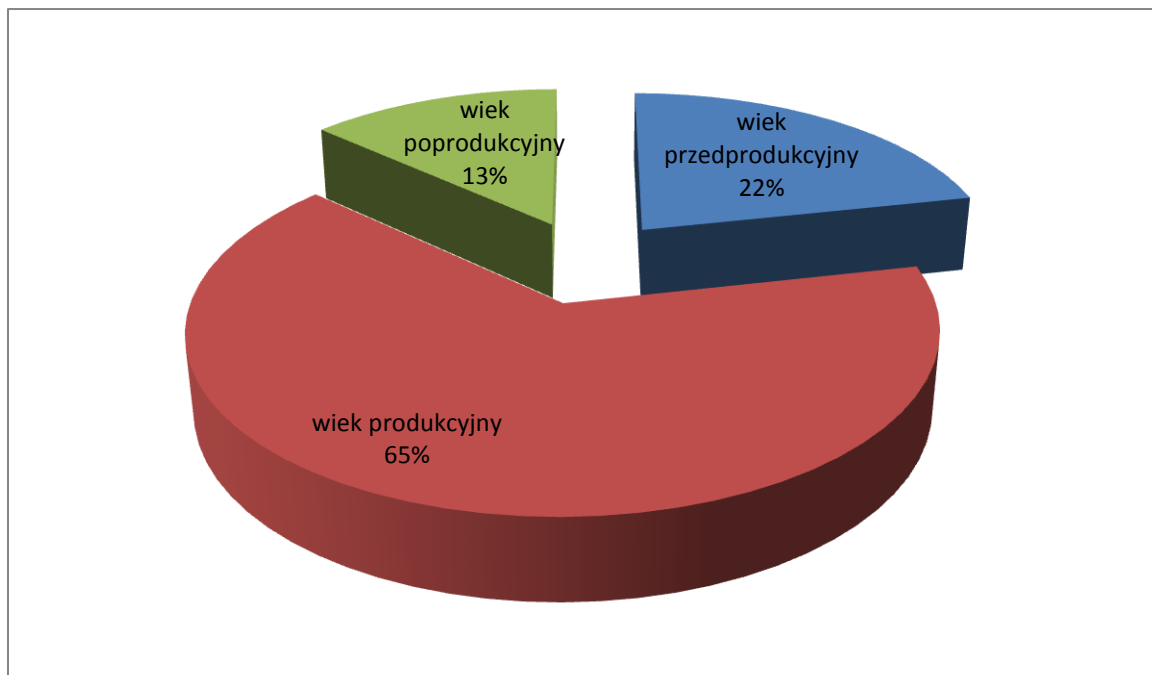
Ludność gminy wynosi 38,7 tys. mieszkańców (stan na 31.12.2011.)¹. Gmina charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem zaludnienia (234 osób/km²) w porównaniu do średniej krajowej, wynoszącej 122 osób/km².² Podobnie jak w populacji ogólnopolskiej, w której daje się zaobserwować przewagę kobiet nad mężczyznami, w gminie na 100 mężczyzn przypadają obecnie 103 kobiety.

Interesująca z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych, wydaje się być analiza ludności pod kątem struktury wieku. W 2010 roku w gminie Wyszków odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 13,3% i był niższy niż w populacji ogólnopolskiej (16,5%); ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła natomiast 21,6% populacji ogólnej - i była wyższa od populacji ogólnopolskiej (18,9%). Największy udział miały osoby w wieku produkcyjnym, (mężczyźni: 15-64; kobiety 15-59), których odsetek wynosił 65,1% populacji mieszkańców gminy (64,5% w skali kraju).³

¹ www.wyszkow.pl

² Baza Demograficzna – Tablice predefiniowane – Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według płci i miast

³ www.stat.gov.pl

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w gminie Wyszków (dane w procentach)

Źródło: Dane GUS 2010

Pod koniec 2010 roku w gminie na 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadały 54 osoby w wieku nieprodukcyjnym.

Lokalny rynek pracy

Bezrobocie w gminie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Wyszków na koniec 2010 roku wynosiła 2504 osoby. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych było 47,4% kobiet. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 9,9% i był niższy niż w powiecie, w którym wyniósł 10,1% (GUS, stan na 31.12.2010.).

Warto jednak pamiętać także o tzw. bezrobociu ukrytym, związanym z faktem, iż część niepracujących osób z terenu gminy nie jest rejestrowana w Urzędzie Pracy. Zwłaszcza niskie wykształcenie, brak dochodów oraz brak perspektyw dla młodych ludzi, mogą tworzyć syndrom czynników potęgujących ryzyko zagrożenia problemem alkoholowym w gminie.

Zatrudnienie

Na terenie gminy ma siedzibę 4032 podmiotów gospodarczych (według rejestru REGON, stan na 31.12.2010), w tym w sektorze przemysłowym - 374, budowlanym - 703 i usługowym 2856.⁴ W odniesieniu do 2009 roku zauważono wzrost liczby przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą (345) jak i liczby likwidowanych przedsiębiorstw (276).⁵

Lokalne zasoby gminy

Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej

Potrzeby mieszkańców w zakresie zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej zabezpiecza Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Wyszkowie oraz kilkanaście niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej.

Wsparcia z zakresu pomocy społecznej udziela funkcjonujący na terenie gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, udzielający osobom uprawnionym różnych form pomocy w zakresie przewidzianym ustawą.

Zasoby w obszarze edukacji

W mieście i gminie funkcjonuje 5 przedszkoli publicznych, 7 przedszkoli niepublicznych, 4 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum, 4 zespoły szkół (szkoła podstawowa i szkoły gimnazjalne). Edukację na poziomie ponadgimnazjalnym oferuje Centrum Kształcenia Praktycznego, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Jana Kochanowskiego w Wyszkowie, I Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Kamila Norwida w Wyszkowie, Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Marii Konopnickiej, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej Oddział Regionalny w Wyszkowie, Zespół Szkół Nr 1 w Wyszkowie im. Marii Skłodowskiej-Curie, Zespół Szkół Nr 2 w Wyszkowie im. Mikołaja Kopernika i Zespół Szkół nr 3 w Wyszkowie im. Jana Kochanowskiego.⁶ Dalszą edukację oferuje Filia w Wyszkowie Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku.

Funkcje edukacyjne w gminie pełni również Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna i Wyszkowski Ośrodek Kultury "Hutnik".

⁴ www.stat.gov.pl

⁵ www.wyszkow.pl

⁶ tamże

Zasoby pozarządowe

Z bazy danych NGO⁷ wynika, że w Wyszkowie funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych, które mogą stanowić lokalne partnerstwo dla działań w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, w tym problemów alkoholowych w gminie. Tworzenie aliansów w działaniach społecznych jest niezbędnym elementem ich efektywności, stąd warto uwzględnić potencjał tkwiący w nieformalnych systemach lokalnego wsparcia. Struktury pozarządowe działające na terenie gminy przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Struktury pozarządowe działające na terenie gminy

Fundacja "Idzik"
Fundacja "Jutrzenka"
Klub "Amazonek" w Wyszkowie
Klub Abstynenta "Arka"
Klub Ekologiczny
Klub Przyjaciół Wyszkowa
Klub Sportowy "Bug"
Klub Sportowy "KS Camper Wyszków"
Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo Puszczy Białej i Kamienieckiej"
Miejski Klub Sportowy Bug Wyszków
Nadbużańskie Forum Samorządowe - "NFS"
Nadzieja Dzieciom
Ochotnicza Straż Pożarna w Wyszkowie
Polski Czerwony Krzyż - Zarząd Rejonowy w Wyszkowie
Polski Związek Niewidomych - Koło w Wyszkowie
Polskie Stowarzyszenie Diabetyków - Koło
Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkowie
Powiatowy Szkolny Związek Sportowy
Spółeczny Komitet Budowy Szkoły Muzycznej
Spółeczny Komitet Rozbudowy Komendy Rejonowej Policji w Wyszkowie
Stowarzyszenie "Free Horses" Wyszków
Stowarzyszenie "I kropka"
Stowarzyszenie "Promenada"
Stowarzyszenie "Przymierze dla Wyszkowa - Rozwój Regionalny"
Stowarzyszenie "Ziemia Wyszkowska"
Stowarzyszenie "Życzliwi Poszkodowanym" Stowarzyszenie Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Drogowych

⁷ www.bazy.ngo.pl

Stowarzyszenie dla Powiatu Wyszkowskiego
Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych "Wiatrak"
Stowarzyszenie Komitet Ochrony Podatnika
Stowarzyszenie Kulturalno-Alternatywne "Pepisko"
Stowarzyszenie na rzecz Propagowania Działań Lokalnych i Kulturalnych "Kartka"
Stowarzyszenie na rzecz Uczniów Niepełnosprawnych w Zespole Szkół "Promyk"
Stowarzyszenie Pomocy Rodzinom
Stowarzyszenie Przyjaciół Wyszkowa Puszczy Białej i Kamienieckiej
Stowarzyszenie Rodziców Dzieci z Wadami Serca "Dar Życia"
Towarzystwo Ekologiczne "Natura"
Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce - Oddział w Wyszkowie
Towarzystwo Wiedzy Powszechnej Oddział Regionalny w Wyszkowie
Towarzystwo Ziemi Wyszkowskiej
Uczniowski Klub Olimpijczyka "2012"
Uczniowski Klub Sportowy "Fuks" w Wyszkowie
Uczniowski Klub Sportowy "Olimp"
Uczniowski Klub Sportowy "Orion" w Wyszkowie
Uczniowski Klub Sportowy "Polonez" Wyszków
Uczniowski Klub Sportowy "SP 1"
Uczniowski Klub Sportowy "Technik"
Uczniowski Klub Sportowy "Top-Five"
Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy "Norwid" w Wyszkowie
Usłysz Marzenia
Wyszkowska Federacja Uczniowskich Klubów Sportowych
Wyszkowski Klub Sportowy
Wyszkowski Ruch Wspierania Przedsiębiorczości
Wyszkowski Uniwersytet Trzeciego Wieku
Wyszkowskie Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych "Ważna Róża"
Związek Inwalidów Wojennych RP - Zarząd Oddziału

Zródło: Bazy danych NGO

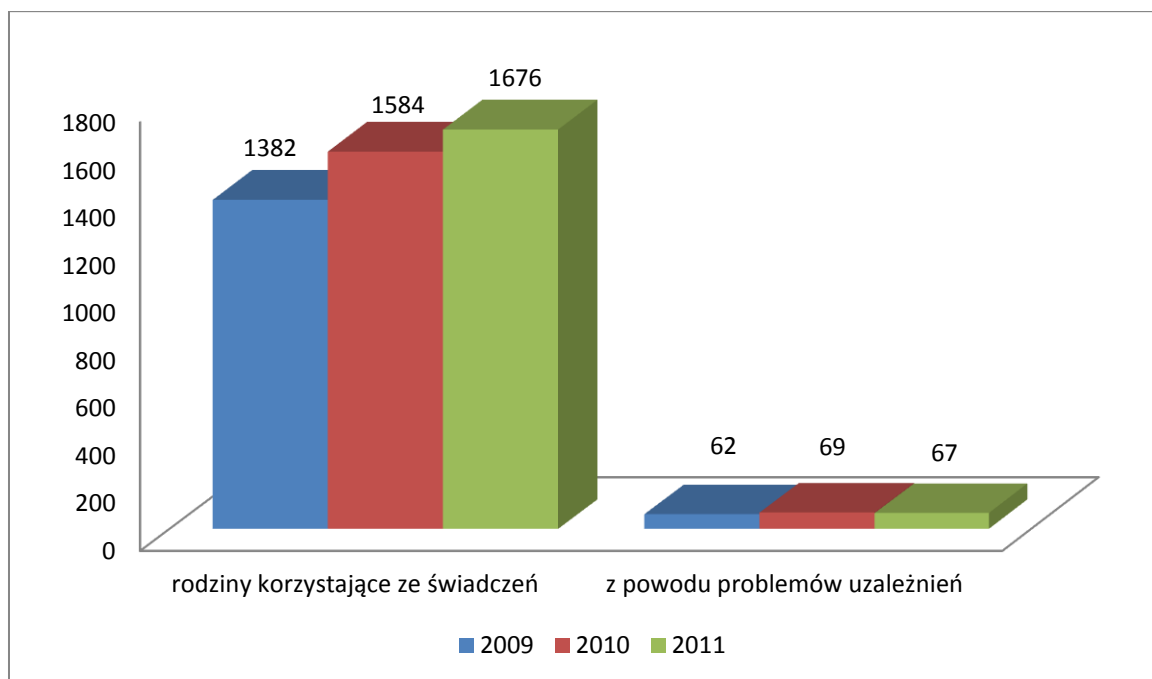
Z zaprezentowanej powyżej listy co najmniej kilka organizacji pozarządowych, które w obszarze swojej działalności mają działanie na rzecz poprawy jakości życia różnych grup mieszkańców gminy, może stać się potencjalnym partnerem w rozwiązywaniu problemów alkoholowych w gminie.

Problemy społeczne gminy Wyszków

Problemy w obszarze pomocy społecznej

Od 2009 roku można zaobserwować wzrost liczby rodzin korzystających ze świadczeń w ramach pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej (2009 – 1382 rodzin, 2010 – 1584, 2011 – 1676). Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat nieznacznie zmienia się ilość rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu problemów uzależnień.

Wykres 2: Ilość rodzin korzystających z pomocy OPS w latach 2009 - 2011

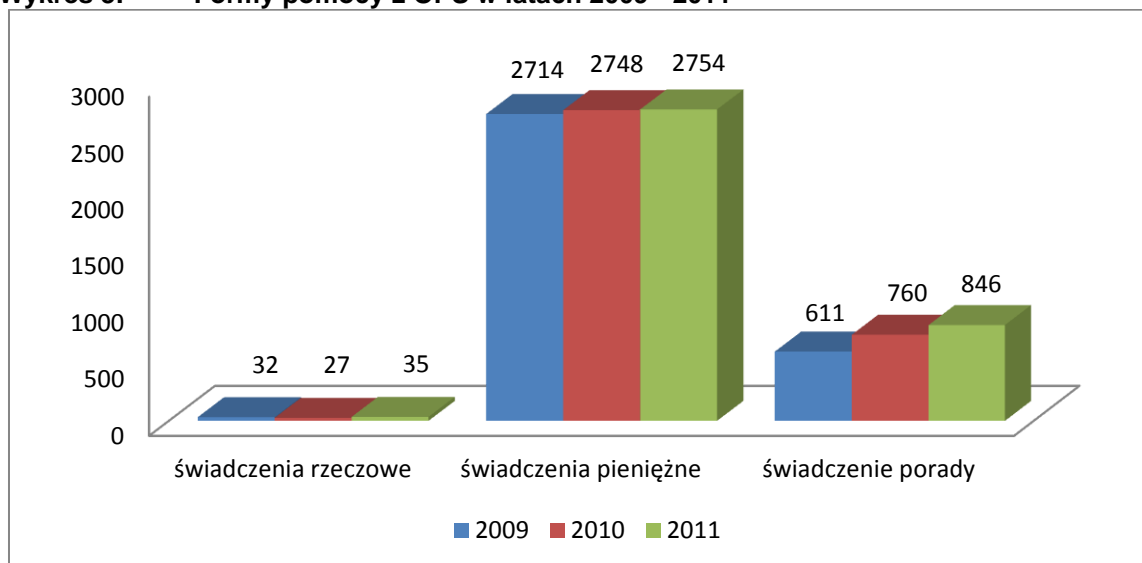

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Wśród udzielanych form pomocy nieznacznie dominuje wsparcie w postaci świadczeń pieniężnych. Pomoc taką w 2009 roku otrzymało 2714 osób, w 2010 – 2748 a w 2011 – 2754.

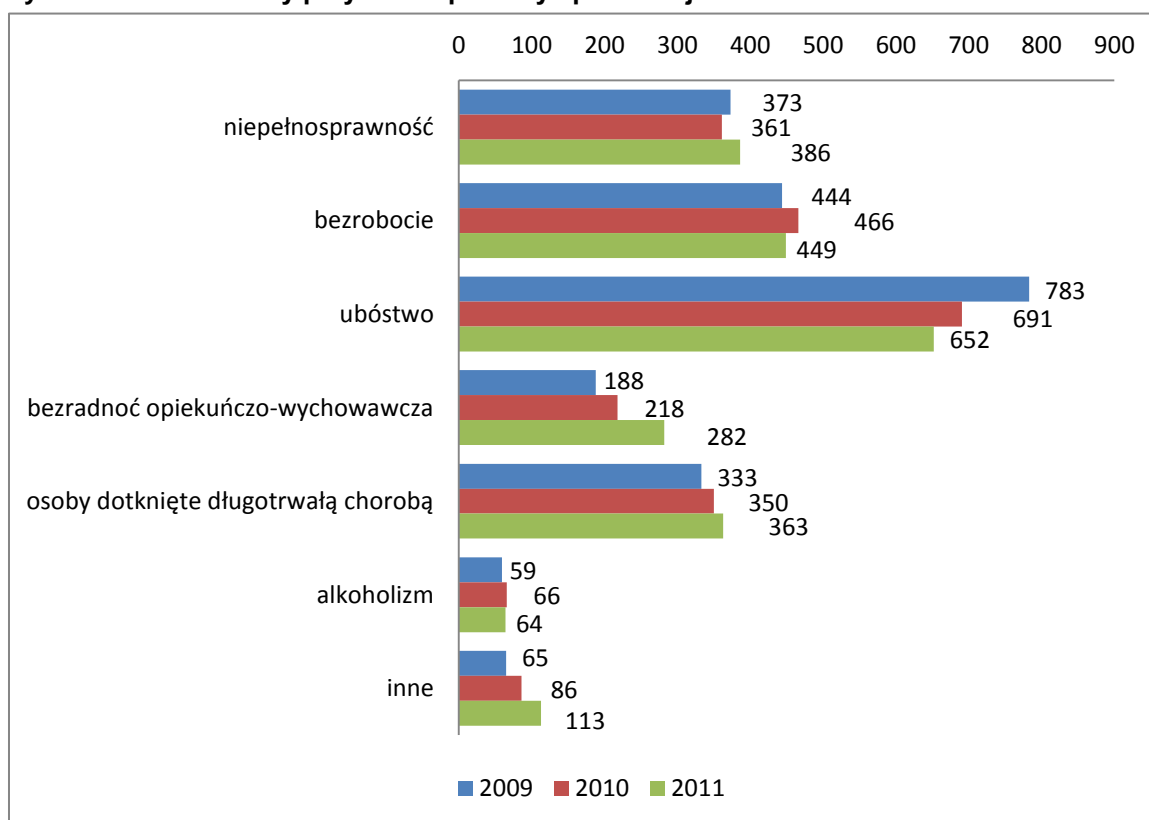
Wsparciem w postaci pracy socjalnej w 2009 roku było objętych 611 osób, w 2010 roku – 760, a w 2011 – 846. Jest to praca, którą należy szczególnie cenić, bowiem świadczy o zrozumieniu istoty pracy socjalnej przez pracowników ośrodka i nie sprowadzaniu pomocy jedynie do wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń.

Rzadziej udzielana jest pomoc w formie rzeczowej, w 2009 otrzymały ją 32 osoby, w 2010 roku – 27 osób a w 2011 – 35 osób.

Wykres 3: Formy pomocy z OPS w latach 2009 - 2011

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Analiza powodów, dla których na przestrzeni ostatnich trzech lat była udzielana pomoc osobom potrzebującym w gminie wskazuje, że najczęściej pretendują do udzielania pomocy społecznej problemy o charakterze materialnym, będące konsekwencją różnych trudnych wydarzeń życiowych. Strukturę udzielonej pomocy w zależności od powodu, dla którego pomoc została udzielona w trzech ostatnich latach, tj., 2009, 2010 i 2011, prezentuje poniższy wykres.

Wykres 4: Powody przyznania pomocy społecznej

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Niezmiennie od trzech lat, największy udział w strukturze udzielanej pomocy – ma pomoc udzielana z powodu ubóstwa. Jednocześnie, w porównaniu z 2009 rokiem, daje się zauważyć stopniowy spadek ilości osób otrzymujących pomoc z tego powodu. Następnym z powodów przyznawanej pomocy jest bezrobocie. Niewątpliwie bezrobocie, czy długotrwała choroba to czynniki współwystępujące, które są powodem niemożności samodzielnego zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, a co za tym idzie - generujące konieczność zwrócenia się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej.

Część powodów przyznawania pomocy, utrzymująca się na zbliżonym poziomie, powodowana jest niepełnosprawnością. Rosną wskaźniki kolejnych z najczęstszych powodów przyznawanej pomocy – długotrwałej choroby i bezradności opiekuńczo - wychowawczej. Wśród innych powodów, będących przyczyną udzielania pomocy, należy wymienić alkoholizm, jednak ma on nieduży udział w strukturze świadczonej pomocy.

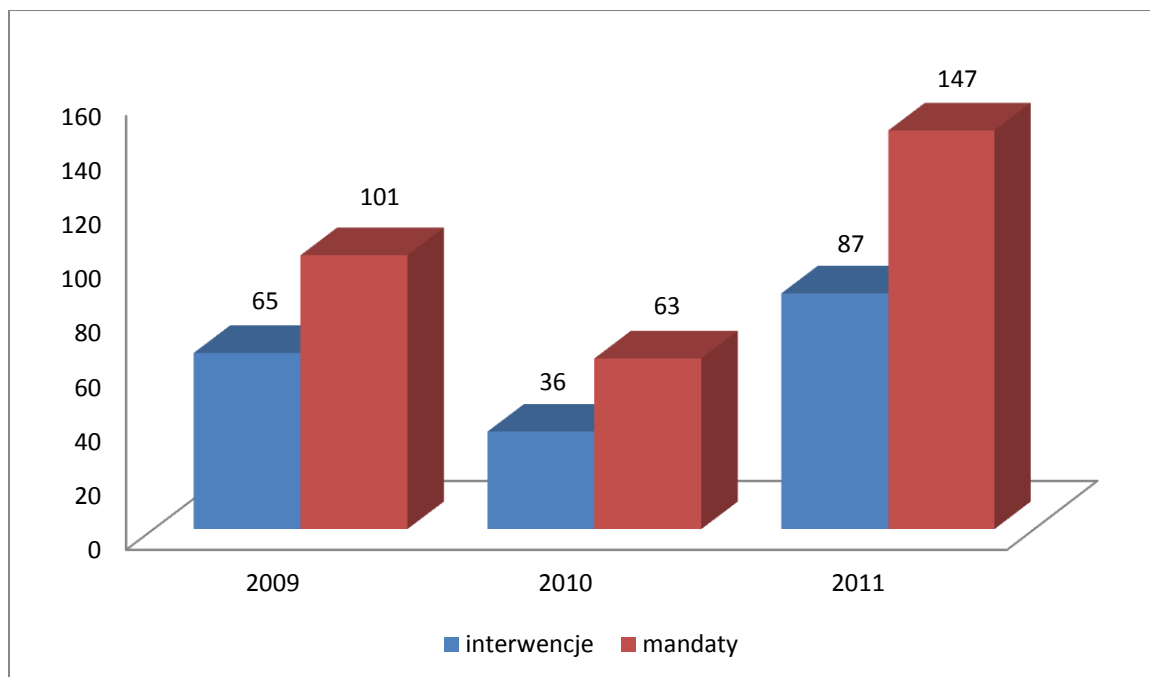
Wiedza dotycząca zagadnień związanych z psychologicznymi mechanizmami choroby alkoholowej a także przemocy domowej staje się, między innymi na skutek zmieniającego się prawa, coraz częściej potrzebna także w pracy socjalnej. Pracownicy OPS w gminie Wyszaków oraz członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stale podnoszą swoje kompetencje w zakresie pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. W ostatnich latach uczestniczyli w szeregu szkoleń, pozwalających na doskonalenie umiejętności. W 2009 roku zorganizowane zostały dwa szkolenia dla 9 osób, w 2010 roku w szkoleniu brało udział 30 osób, natomiast w ubiegłym roku w ramach dwóch spotkań, przeszkolone zostały 153 osoby.

Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

Na przestrzeni ostatnich trzech lat statystyki wskazują na znaczne wahania ilości interwencji podejmowanych przez Straż Miejską w związku z nadużywaniem alkoholu w gminie. W ubiegłym roku Straż Miejska interweniowała w związku z nadużywaniem alkoholu ponad dwukrotnie częściej niż w 2010 roku.

Wykres 5: Ilość interwencji Straży Miejskiej i nałożonych mandatów związanych z nadużywaniem alkoholu w latach 2009 - 2011

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Dominującą kategorią zarejestrowanych czynów karalnych w gminie Wyszków, popełnionych pod wpływem alkoholu, było prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości. Ich liczba w 2009 roku wynosiła 110 przypadków, w następnym roku 111 a w 2011 zarejestrowano 121 takich zdarzeń.

Tabela 2. Dane na temat przestępstw i zjawisk patologicznych związanych z nadużywaniem alkoholu w latach 2005 – 2010

Lp	Rodzaje przestępstw i zjawisk patologicznych	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1.	Naruszenie zakazu spożywania alkoholu w miejscach publicznych w tym: Wyszków	537 409	797 675	800 672	669 591	693 597	797
2.	Zatrzymani w Wyszkowie do wytrzeźwienia	273	354	441	425	409	437
3.	Nietrzeźwi doprowadzeni do miejsca zamieszkania	108	135	148	281	187	174
4.	Handel wyrobami alkoholowymi bez znaków akcyzy	187,5 litra spirytusu	61,5 litra spirytusu	79,2 litra spirytusu	23 litry spirytusu	85,3 litra spirytusu	85,3 litra spirytusu
5.	Osoby nielegalnie handlujące alkoholem	14	9	12	6	5	0

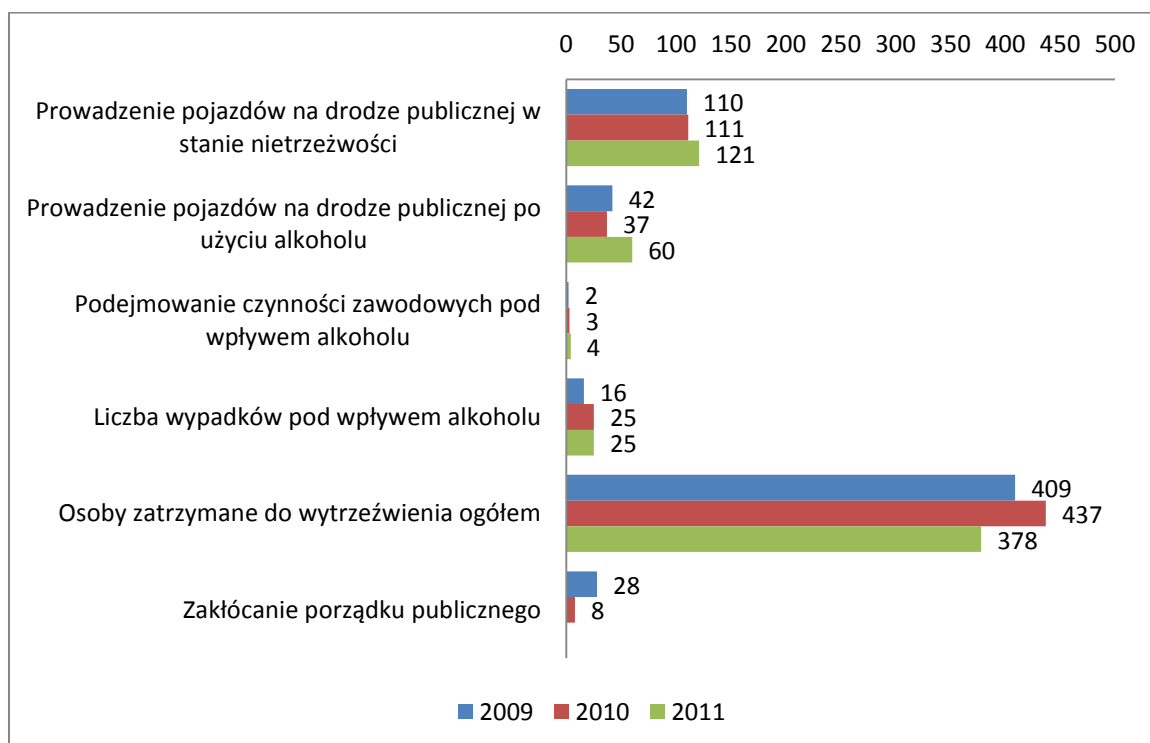
Lp	Rodzaje przestępstw i zjawisk patologicznych	2005	2006	2007	2008	2009	2010
6.	Wnioski o ukaranie sprawców zakłócania spokoju i porządku publicznego będących w stanie po spożyciu alkoholu	55	83	33	8	28	8
7.	Interwencje przeprowadzone w związku z przemocą w rodzinie	159	108	71	142	164	216
	w tym: sprawca pod wpływem alkoholu	136	100	68	112	157	150
8.	Wnioski o leczenie skierowane do GKRPA w Wyszkowie	60	73	19	27	28	32

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Strona | 14

Wykres poniżej przedstawia skalę przestępstw i wykroczeń na terenie gminy, popełnionych pod wpływem środków alkoholu i środków odurzających w latach 2009 – 2011. W tym okresie wśród osób zatrzymanych do wytrzeźwienia nie było ani jednej osoby nieletniej.

Wykres 6: Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu i środków odurzających w latach 2009 - 2011

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Przemoc w rodzinie

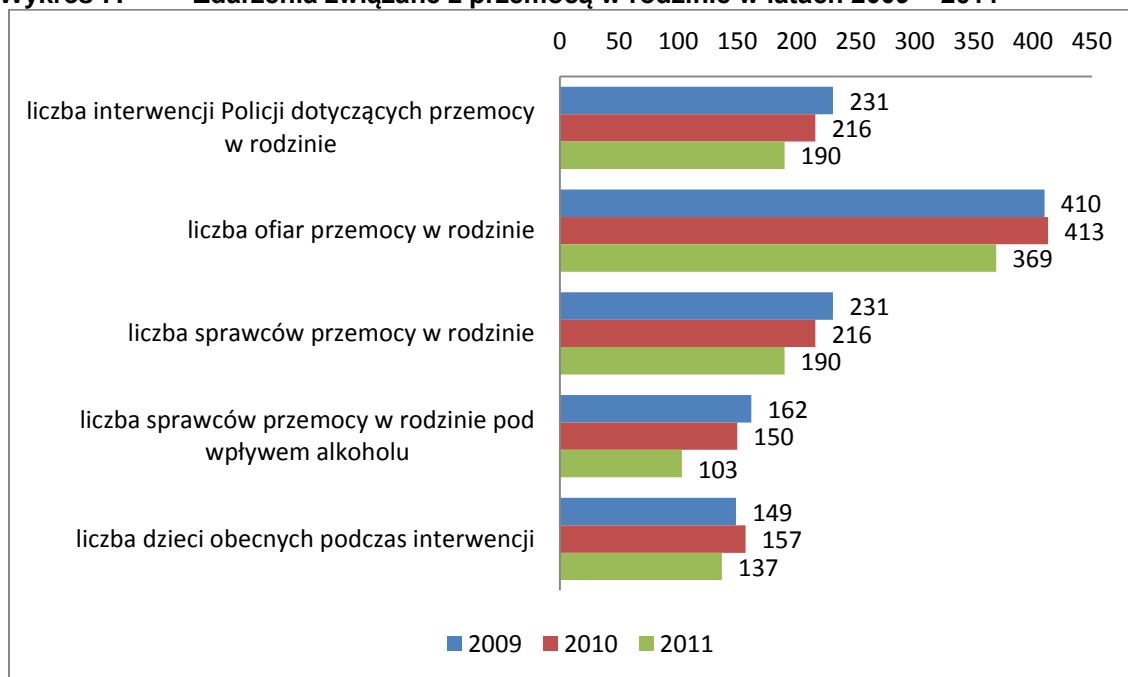
Spośród działań przestępczych zanotowanych w gminie, należy zwrócić szczególną uwagę na te, które dotyczą funkcjonowania rodziny i świadczą o jej dysfunkcjonalności – a co za tym idzie konieczności kompensowania jej braków. Nierzadko pierwszy sygnał o tym, że w rodzinie dzieje się coś złego to wezwanie policji do tzw. „awantury domowej” przez sąsiadów lub uczestników zajścia.

Strona | 15

W 2009 roku zanotowano w gminie 1531 interwencji Policji, w tym 231 dotyczyły przemocy w rodzinie. Podczas interwencji policyjnych zidentyfikowano 410 ofiar przemocy domowej, w tym 228 kobiet, 33 mężczyzn, 56 osób nieletnich w wieku 13 – 18 lat i 93 małoletnich do 13 roku życia. Sprawcami przemocy domowej byli w większości mężczyźni (221 osób) i 10 kobiet. Spośród sprawców 159 mężczyzn i 3 kobiety znajdowało się pod wpływem alkoholu. Podczas interwencji policyjnych zanotowano obecność 149 dzieci.

W 2010 roku liczba interwencji policyjnych związanych z przemocą w rodzinie była nieco niższa w stosunku do roku 2009 - 216 przypadków wśród 1049 wszystkich interwencji. Podczas tych interwencji zidentyfikowano 413 ofiar i 216 sprawców. Ofiarami były w większości kobiety (225 osób), 31 mężczyzn, 46 osób nieletnich w wieku 13 – 18 lat i 111 małoletnich do 13 roku życia. Sprawcami, podobnie jak w 2009 roku, byli w większości mężczyźni (209 osób) oraz 7 kobiet, z czego 147 mężczyzn i 3 kobiety było pod wpływem alkoholu. Podczas interwencji obecnych było w sumie 157 dzieci.

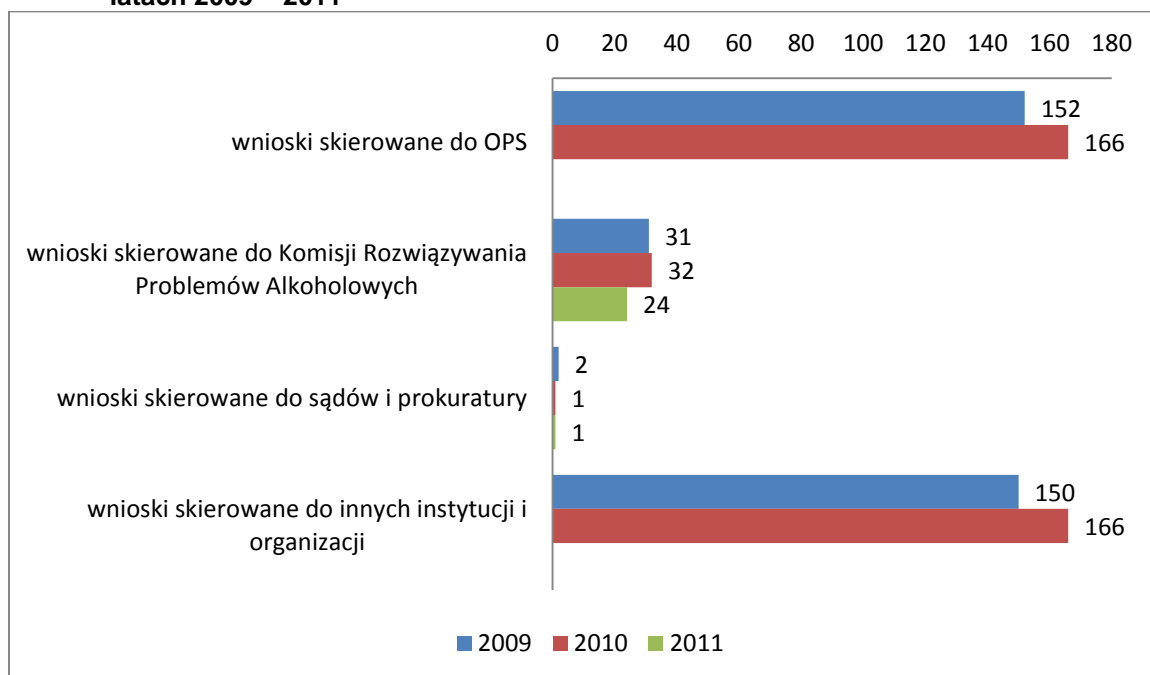
W kolejnym roku ilość interwencji, dotyczących przemocy w rodzinie, ponownie się nieco zmniejszyła w stosunku do roku wcześniejszego (190 przypadków spośród 1268 interwencji). Zidentyfikowano 190 sprawców przemocy, podobnie jak w poprzednich latach, byli to w większości mężczyźni (183 osoby) i 7 kobiet. Wśród sprawców 101 mężczyzn i 2 kobiety znajdowało się pod wpływem alkoholu. W tym roku zmalała także ilość ofiar (369 a wśród nich 199 kobiet i 33 mężczyzn, 45 osób nieletnich w wieku 13 – 18 lat i 92 małoletnich do 13 roku życia).

Wykres 7: Zdarzenia związane z przemocą w rodzinie w latach 2009 – 2011

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

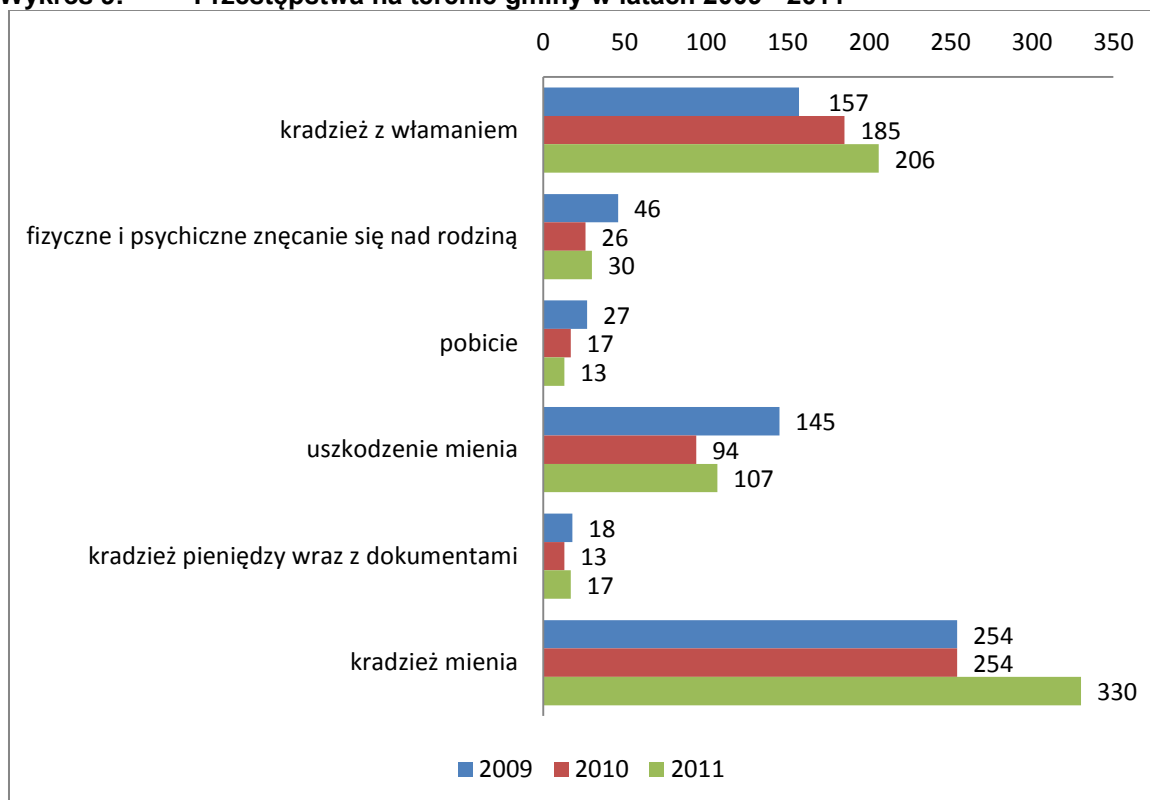
Wśród zgłaszanych przypadków przemocy w rodzinie, zdecydowanie najczęściej pokrzywdzonymi są kobiety. Podobną zależność można zaobserwować także w ogólnopolskich statystykach. Z jednej strony świadczyć to może o dużej różnicy w nasileniu przemocy mężczyzn wobec kobiet w porównaniu z przemocą, której doświadczają mężczyźni z kobiecych rąk ale jednocześnie jest też często przejawem wstydu, jaki odczuwają mężczyźni będący ofiarami przemocy w rodzinie. Im także trudno jest przyznać się do bycia ofiarą i sięgnięcia po pomoc.

W ramach interwencji podejmowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie, w związku z procedurą „Niebieskich Kart” kierowane były także wnioski do Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, sądów i prokuratury oraz innych instytucji.

Wykres 8: Wnioski kierowane w związku z procedurą „Niebieskich Kart” sporządzone w latach 2009 – 2011

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Biorąc pod uwagę ogólne statystyki przestępstw popełnianych na terenie gminy, te które dotyczą funkcjonowania rodziny mają w nich istotny udział i są ogromnie ważne ze względu na swój patogeniczny charakter.

Wykres 9: Przestępstwa na terenie gminy w latach 2009 - 2011

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Do zadań gminy w zakresie profilaktyki należy diagnozowanie, planowanie, realizacja oraz koordynacja wszelkich działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz wiedzy w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień.

Działania te obejmują, m.in.:

- specjalistyczną pomoc rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia, szczególnie z zakresu przemocy w rodzinie i ochrony przed tym zjawiskiem,
- realizowanie programów z zakresu integralnej profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców,
- zapewnienie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin,
- nadzór nad realizacją zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z uzależnień oraz integracji społecznej osób uzależnionych,
- zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w szczególności sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniem,
- organizację turnusów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży jako kontynuacja całorocznej pracy profilaktycznej.

Gmina współpracuje z lokalnymi realizatorami zadań w zakresie profilaktyki uzależnień, do których należą m.in. placówki oświatowe i wychowawcze.

Działania profilaktyczne dla młodzieży

Wśród działań profilaktycznych, podejmowanych w gminie Wyszków, należy wymienić programy profilaktyczne realizowane na rzecz dzieci i młodzieży gminnych szkół. Dzięki nim młodzi ludzie mają szansę wypracowania właściwych postaw wobec używek takich jak papierosy, alkohol czy narkotyki.

W 2009 roku zrealizowano następujące programy i oddziaływania profilaktyczne: „112 – tel. twoim przyjacielem - spektakl profilaktyczny”, „Z całej mocy stop przemocy”, „Sharek i tajemnica osła”, „Rysio Chronicki i zdrowie – bajka profilaktyczna”, „Uwaga zebra z przejścia zbiegła”, „Zaczarowana baśń o przyjaźni”, „Żyj zdrowo i kolorowo – piknik profilaktyczny”, „Dwaj przyjaciele”, „Przygoda Misia i jego przyjaciół”, „Dzień Wagarowicza”, „Smak wyboru”, „W zamęcie”, „Debata – program

profilaktyczny”, „Noe – program profilaktyczny”, „Domowi Detektywi”, „Jasne Granice”, „Niedźwiadek na wszelki wypadek”, „Trening radzenia sobie ze stresem”, „Trening komunikacji”, „Trening zachowań asertywnych”, „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej”, „Nauka otwartości i pewności siebie – warsztat profilaktyczny”, „Warsztat dla Liderów młodzieżowych”, „Wspaniały Świat emocji – warsztat profilaktyczny”, „Dziecko w krainie wartości”, „Agresja a teatr”, „Każdy inny wszyscy równi - wczesna profilaktyka przeciwdziałania przemocy”, „Cukierki program profilaktyczny”, „Baw się i śmieć będzie Ci łatwiej”, „Poznaj siebie zaprzyjaźnij się sam ze sobą – projekt oddziaływań profilaktycznych z zakresu socjoterapii”, „Nie pal przy mnie proszę”, „Magiczne Kryształki”, „Zajęcia rekreacyjno sportowe dla dzieci z klas IV – VI”, „Pomyśl zanim będzie za późno”, „Kolory życia”, „Chcę inaczej”, szkolenia: „Zastosowanie mediacji szkolnej i rówieśniczej jako metody rozwiązywania konfliktów społecznych”, „Cyberprzemoc - bezpieczny Internet - bezpieczne dzieci”, „Profilaktyka zaburzeń zachowania w kontekście pracy z rodziną”, „Przeciwdziałanie przemocy w szkole korygowanie złych zachowań”, „Arterapia przeciwdziałanie niepożądanym zachowaniom w szkolenie dla nauczycieli”, „Bajkoterapia jako nowoczesna metoda pomocy dziecku okresie przedszkolnym - szkolenie dla nauczycieli”, „Przyczyny i mechanizmy powstania agresji w wieku przedszkolnym - szkolenia dla nauczycieli”, „Bezpieczny Przedszkolak - szkolenie dla nauczycieli”, „Księżniczka roku”, „Magiczne Kryształki”, oraz spotkania dla rodziców – „Dzieci w sieci”, „Przeciwdziałanie agresji słownej u dzieci i młodzieży”, „Zapobieganie i przeciwdziałanie agresji w wieku przedszkolnym wywiadówka profilaktyczna”, „Szkoła dla rodziców i Wychowawców warsztaty”. Wzięło w nich udział ok. 11071 uczniów, 830 nauczycieli i 2186 rodziców.

W 2010 roku zrealizowano programy profilaktyczne: „Cyberprzemoc” Wspaniały świat emocji, Trening „Czy konflikty są potrzebne”, Trening Radzenia sobie ze stresem, Trening Komunikacji, Trening Nauka otwartości i pewności siebie, Trening Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej, Trening zachowań asertywnych, Trening odpowiedzialnych wyborów, Trening Wspaniałych świat i uczuć, „Dziękuję nie ściągamy”, Drama w asertywności, Agresja a teatr, Program profilaktyczny „Księżniczka Roku”, Program profilaktyczny „Cukierki”, program profilaktyczny „Magiczne kryształki”, program profilaktyczny „Przyjaciele Zipiego”, program profilaktyczny „Magiczny komputer”, program profilaktyczny „Dziecko w krainie wartości”, Przeciwdziałanie przemocy w szkole – korygowanie złych zachowań, Samobójstwa wśród dzieci i młodzieży, „Twoje ciało tańczy” – praca ze stresem z elementami choreoterapii i tańca w kręgu, „Zaburzeń odżywiania u dzieci i młodzieży”, wywiadówka profilaktyczna – „Dzieci w sieci”, Wywiadówka profilaktyczna „Akceptuję dziecko takie jakie ono jest”, wywiadówka profilaktyczna „Przeciwdziałanie przemocy i agresji”, wywiadówka profilaktyczna „Motywowanie dzieci do nauki i zachęcenie do rozwijania swoich zainteresowań”, wywiadówka profilaktyczna „Sposoby radzenia sobie z trudnym wychowawczo dzieckiem”, wywiadówka profilaktyczna „Jak wpłynąć na zmniejszenie agresji wśród dzieci i młodzieży”, wywiadówka profilaktyczna „Czy granice są potrzebne”, „Arterterapia”, szkolenie „Bezpieczny Przedszkolak”, szkolenie pn. „Zastosowanie mediacji szkolnej/rówieśniczej jako metody rozwiązywania konfliktów społecznych, „Wiem kim jestem”, Trening w zakresie umiejętności prospołecznych”, Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, Trening w zakresie umiejętności

prospołecznych, Trening rozwoju osobistego, OLLEEE! Trening zachowań prospołecznych poprzez ruch i ćwiczenia teatralne, W zdrowym ciele – zdrowy duch, Zajęcia sportowo rekreacyjne, Gimnastyka dobra sprawa. W zrealizowanych warsztatach, treningach i szkoleniach brało udział ok. 12075 uczniów, 519 nauczycieli i 1639 rodziców.

W ubiegłym roku kontynuowano realizację programów dotyczących profilaktyki uzależnień. Zrealizowane zostały treningi, warsztaty, spektakle i programy profilaktyczne: „Drama asertywności”, „Wiem kim jestem”, „Umiejętność planowania”, podejmowanie decyzji, szeregowanie problemów według ich ważności, „Trening zastępowania agresji”, „Sport i zdrowie edukacją przyszłości”, „Stop uzależnieniom”, „Jesteśmy odpowiedzialni za siebie”, Jasne granice, Trening komunikacji interpersonalnej, Trening umiejętności radzenia sobie ze stresem, Trening zachowań asertywnych, Każdy inny wszyscy równi, Przemocy mówimy NIE, Pokonać złość, Ćwiczenia pomagające rozładować agresję, Blok – Agresja - Przemoc – Nauczyciele, Korygowanie złych zachowań wśród uczniów w kontekście pracy z rodziną – nauczycielem, Profilaktyka przemocy rówieśniczej – nauczyciele, Trening komunikacji interpersonalnej, Trening umiejętności radzenia sobie ze stresem, Trening zachowań asertywnych, NOE , Debata, Jutro jest... Wtedy pochylisz się nad sobą, Program profilaktycznym, Archipeląg skarbów, Profilaktyka narkomania alkoholizm ADIS, Profilaktyka zaburzeń zachowania w kontekście pracy z rodziną, Przeciwdziałanie uzależnieniom dzieci i młodzieży. W 2011 roku w powyższych programach udział wzięło 5406 uczniów, 240 nauczycieli i 896 rodziców.

Corocznie gmina organizuje także letni wypoczynek dla dzieci i młodzieży, połączony z realizacją działań profilaktycznych. W latach 2009 - 2011 zorganizowano wakacyjne kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. Wzięło w nich udział: 297 osób w 2009, 203 osoby w 2010 roku oraz 488 osób w 2011 roku. Dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, zorganizowano także wakacyjny odpoczynek z programem zajęć socjoterapeutycznych. W 2009 roku wzięło w nich udział 50 dzieci, w 2010 – również 50 a w 2011 – 45.

W ramach oddziaływań profilaktycznych realizowane są również pozalekcyjne zajęcia sportowe oraz pozaszkolne programy edukacyjno – profilaktyczne (w tym pedagogika „dzieci ulicy”), realizowane we współpracy z organizacjami pożytku publicznego.

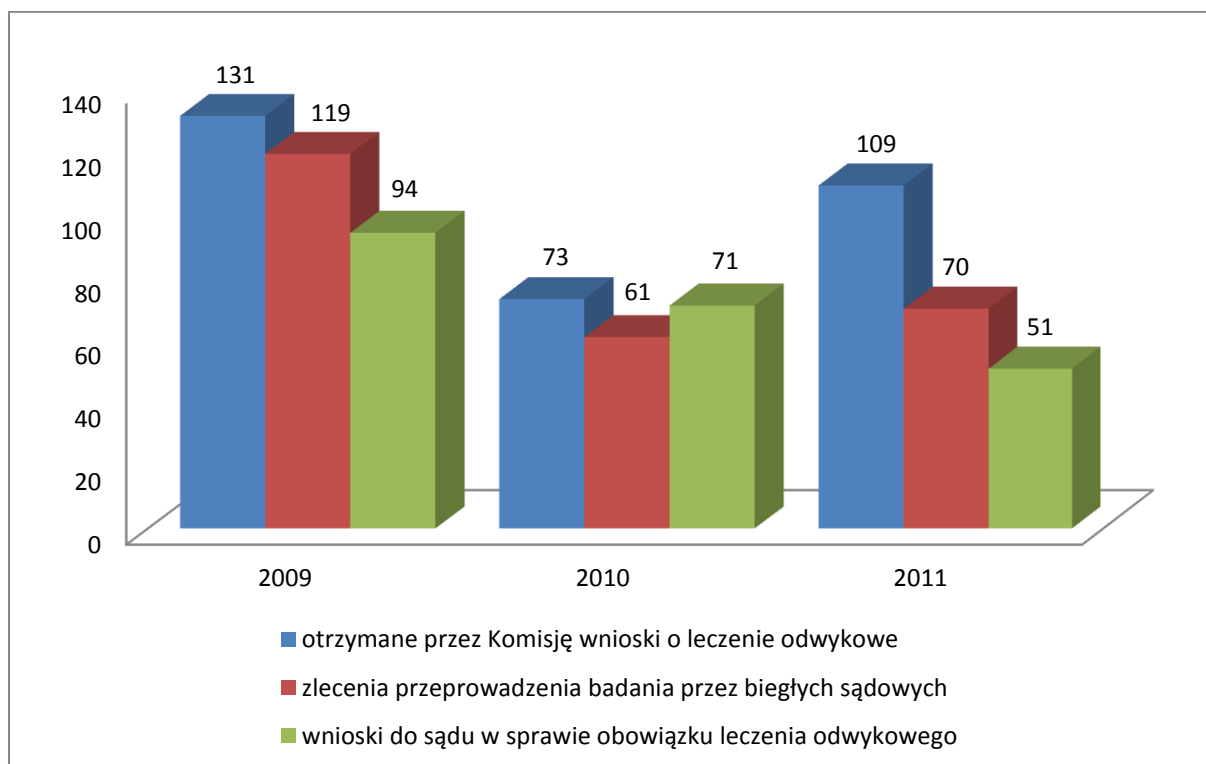
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W gminie działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, będąca organem pomocniczym gminy w zakresie prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Corocznie (w latach 2009 - 2011) Komisja zbierała się, rozpatrując na posiedzeniach różnorodnie sprawy

mieszczące się w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2009 roku odbyło się 17 ogólnych posiedzeń Komisji, w 2010 – 19 a w 2011 roku – 20.

W ramach realizacji zadań Komisji, Podkomisja interwencyjno-motywuująca zajmuje się otrzymanymi wnioskami o leczenie odwykowe. W 2009 roku do Komisji wpłynęło 131 takich wniosków, zlecono przeprowadzenie 119 badań przez biegłych sądowych i skierowano 94 wnioski do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego. W 2010 roku liczba otrzymanych przez Komisję wniosków o leczenie odwykowe wyniosła 73, skierowano 61 zleceń na badania przez biegłych sądowych i sporządzono 71 wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego. W 2011 roku Komisja otrzymała 109 wniosków o leczenie odwykowe, wydała 70 zleceń badania przez biegłych sądowych i przygotowała 51 wnioski do sądu.

Wykres 10: Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2009 - 2011

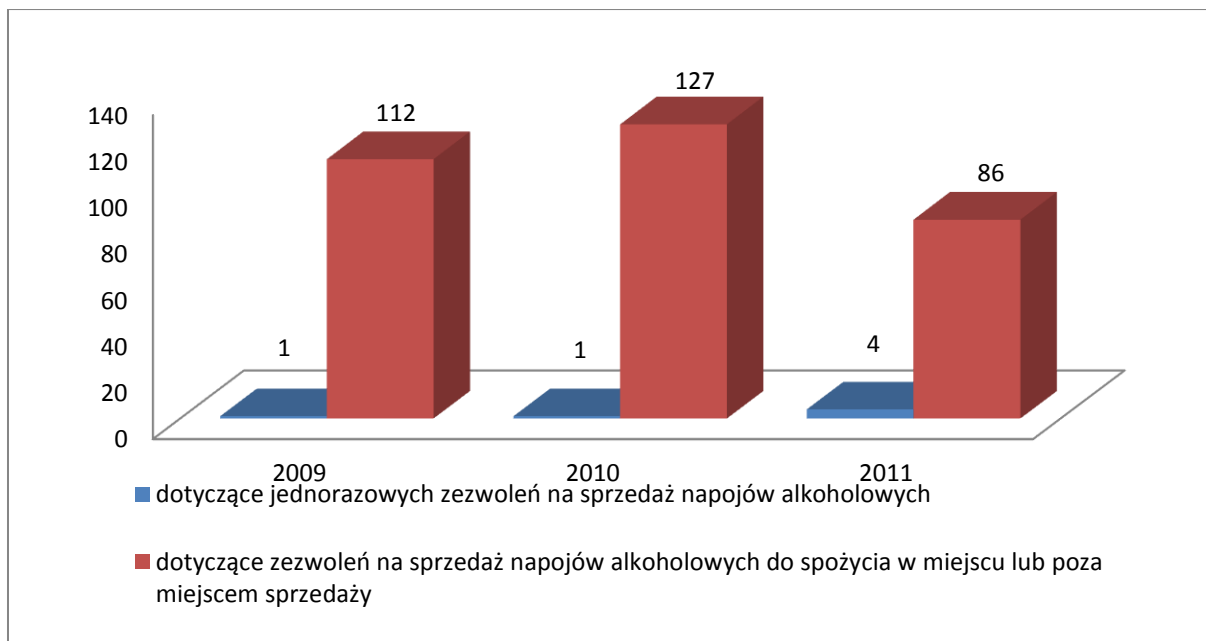

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Członkowie Komisji prowadzą również kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych, związane z wydawaniem opinii w sprawie zezwolenia na sprzedaż alkoholu oraz kontrole związane z przestrzeganiem warunków sprzedaży. W 2009 roku Komisja przeprowadziła 21 kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży. W 2010 roku przeprowadzono 18 kontroli a w 2011 roku – 19.

W toku posiedzeń Komisja podejmuje także postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie.

Wykres 11: Wydane postanowienia Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych

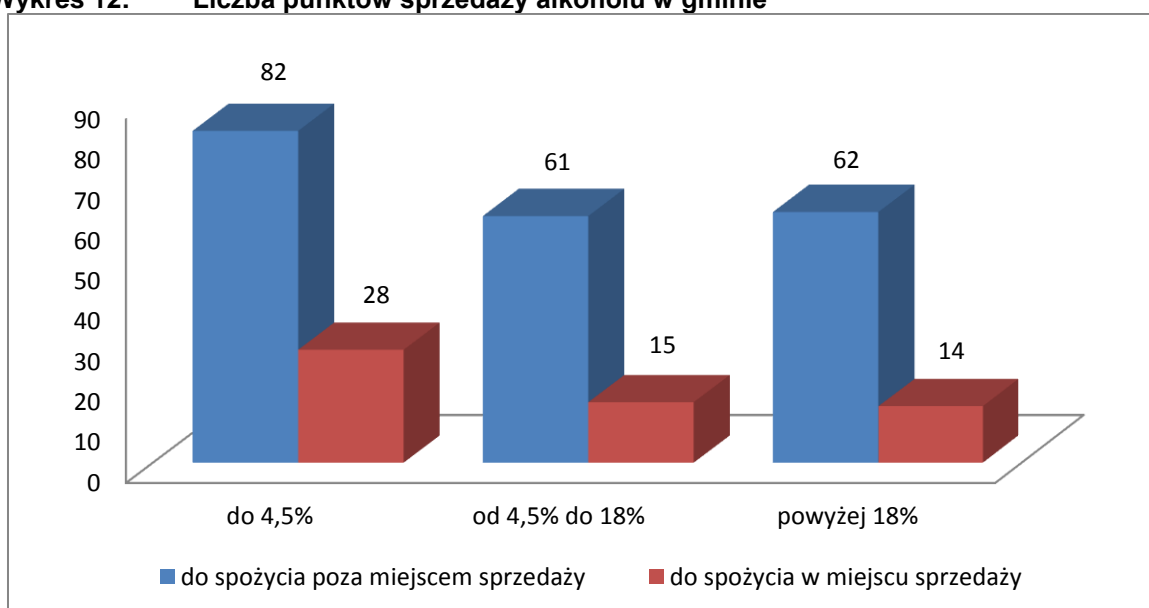

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Na przestrzeni ostatnich trzech lat Komisja wydała 3 postanowienia negatywnie opiniujące zezwolenie na sprzedaż alkoholu (wszystkie w 2009 roku).

Obecnie (stan na 30.06.2012.) na terenie gminy działa 110 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym zarówno punkty sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży, jak i w miejscu sprzedaży.

Wykres 12: Liczba punktów sprzedaży alkoholu w gminie

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest organem pomocniczym gminy także w zakresie zwiększania dostępności wsparcia kierowanego osób uzależnionych oraz ich bliskich. Wsparcia terapeutycznego w gminie udziela Poradnia Leczenia Uzależnień w Wyszkowie.

Tabela 3. Liczba osób korzystających z Poradni Leczenia Uzależnień przy SPZZOZ w Wyszkowie w latach 2009 – 2011

Kategorie osób, którym świadczona jest pomoc	2009	2010	2011
Zarejestrowani uzależnieni od alkoholu	270	275	274
W tym mężczyźni	236	239	235
Korzystający z pomocy uzależnieni w wieku: 19-29 lat	42	30	39
30-64 lata	220	242	232
Powyżej 65 lat	8	3	2
Współuzależnieni	28	32	33

Źródło: Dane otrzymane z Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Na terenie Wyszkowa funkcjonują także 3 grupy samopomocowe AA dla osób uzależnionych, grupa AI – Anon dla osób współuzależnionych, grupa wsparcia dla osób uzależnionych oraz grupa DDA dla dorosłych dzieci alkoholików.

Rodziny borykające się z problemem uzależnień lub przemocy w rodzinie, mogą otrzymać wsparcie w Gminnym Punkcie Promocji Zdrowia i Profilaktyki, mającym swoją siedzibę przy ul. Gen. J. Sowińskiego 80 w Wyszkowie (budynek Miejsko - Gminnej Biblioteki Publicznej).

Obecnie w ramach pracy Punktu wsparcia udziela: dwóch psychologów (w tym jeden certyfikowany specjalista terapii uzależnień), osoba po resocjalizacji i socjoterapii oraz pracownik socjalny ze specjalistycznym przygotowaniem do pracy z osobami doświadczającymi przemocy domowej.

W 2011 roku w Punkcie, funkcjonującym jeszcze pod nazwą Gminny Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i ich Rodzin, udzielono w sumie 306 porad indywidualnych, w tym dla osób uzależnionych od alkoholu lub pijących szkodliwie – 69, dla osób współuzależnionych – 64, dla osób uzależnionych od innych środków psychoaktywnych – 55, dla członków rodzin osób nadużywających lub uzależnionych od substancji psychoaktywnych – 9, dla osób doświadczających przemocy domowej – 56 oraz dla osób będących w kryzysie - 53.

Punkt świadczy pomoc w formie indywidualnej i grupowej oraz w postaci poradnictwa, konsultacji, pracy psychoedukacyjnej, grup wsparcia i grup samopomocowych. W 2011 roku wsparcia udzielano m.in. w formie pracy grup:

- Grupa edukacyjno – motywacyjna dla osób uzależnionych od alkoholu/ pijących szkodliwe
- Grupa wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu, będących po terapii odwykowej stacjonarnej
- Grupa dla osób doświadczających przemocy domowej
- Grupa dla członków rodzin osób uzależnionych
- Grupa dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych
- Grupa Anonimowych Narkomanów

Na terenie gminy pomoc świadczona jest również w formie pracy 3 świetlic opiekuńczo – wychowawczych i 1 świetlicy socjoterapeutycznej, do których uczęszcza 286 dzieci. Opiekę nad dziećmi sprawuje 10 wychowawców.

Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy

Dla określenia postaw mieszkańców gminy wobec potencjalnych problemów społecznych związanych z używaniem wybranych substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie w gminie Wyszków przeprowadzono badania ankietowe w trzech grupach respondentów, reprezentujących:

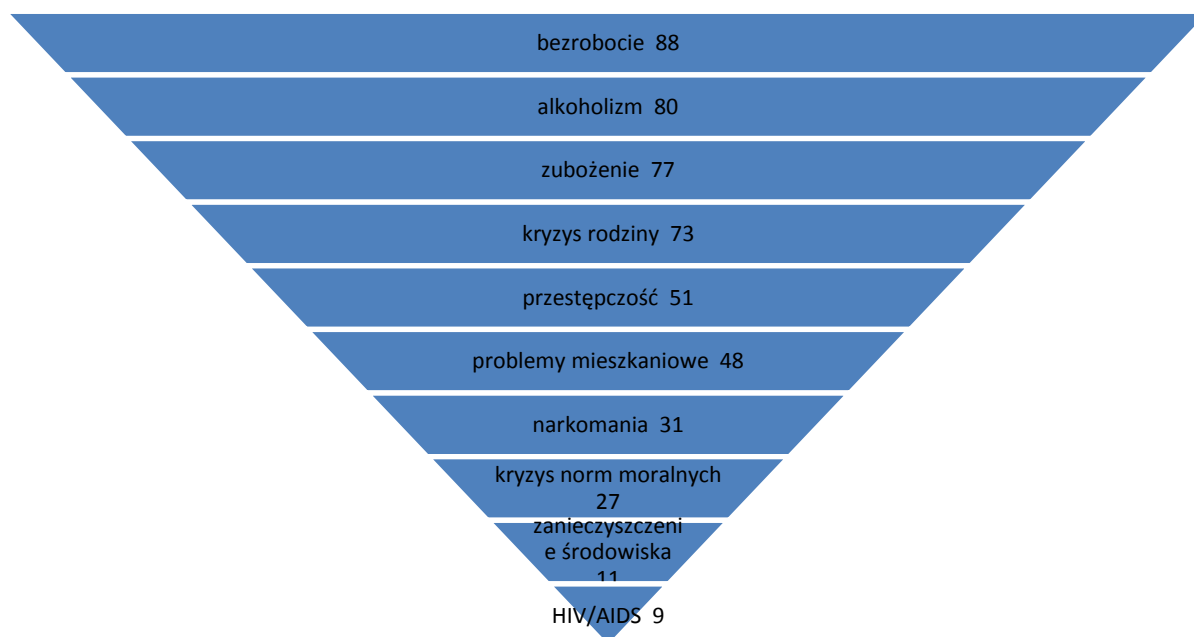
Strona | 25

1. **dorosłych mieszkańców gminy** – badania przeprowadzono w reprezentatywnej grupie 99 osób, w której 64% stanowiły kobiety a 36% mężczyźni,
2. **uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych** z gminy – badania zrealizowano wśród 209 uczniów szkół podstawowych i 378 uczniów gimnazjum,
3. **pracowników punktów sprzedaży alkoholu** w gminie, (30 osób) wśród których 20% stanowili właściciele, zaś 80% - pracownicy punktów. Wśród sprzedawców zdecydowanie dominowały kobiety – 90%.

Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy

Mieszkańcy gminy Wyszków, poproszeni o oszacowanie skali występowania różnych problemów społecznych w gminie na pierwszym miejscu usytuowali bezrobocie, uznając je za najbardziej palący problem – pociągający za sobą szereg innych konsekwencji o charakterze psychologicznym i społecznym (Diagram 1).

Diagram 1: Uszeregowanie problemów społecznych gminy przez mieszkańców wraz z ilością osób określających problem jako istotny lub bardzo istotny

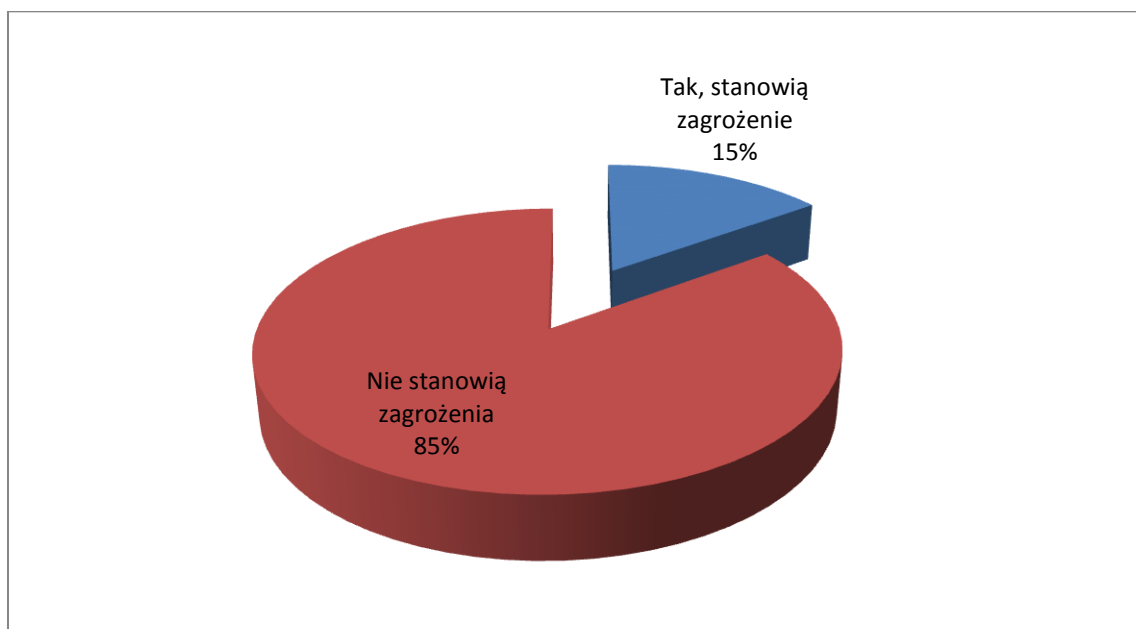
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zmiany polityczne i ustrojowe zainicjowane w Polsce po 1989 roku spowodowały gwałtowne przeobrażenia zarówno ekonomicznych jak i społecznych reguł życia codziennego. Ubocznym skutkiem wprowadzanych reform transformacyjnych był wysoki wskaźnik bezrobocia, który niestety wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie, szczególnie w regionach kraju upośledzonych gospodarczo. Na drugiej pozycji pod względem wagi, mieszkańcy gminy wskazują alkoholizm. Dodając do tego, wymieniane jako następne, zubożenie, uzyskujemy obraz środowiska lokalnego, którego mieszkańcy zwracają uwagę na szereg współzależnych od siebie zjawisk świadczących o dysfunkcyjności współczesnego systemu społecznego. Następnym, ze wskazanych przez mieszkańców, problemem jest kryzys rodziny, który niestety dość skutecznie wplata się w problematykę bezrobocia i alkoholizmu.

Kolejnymi z doświadczanych przez mieszkańców trudności są przestępczość i problemy mieszkaniowe. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stosunkowo wysoką pozycję na skali problemów gminy zajął problem narkomanii. Mieszkańcy przyznali mu czwarte miejsce, przed problemami powodowanymi kryzysem norm moralnych czy zanieczyszczeniem środowiska. Również w dalszej kolejności mieszkańcy wymieniają problemy związane HIV i AIDS.

Triadę najbardziej palących problemów w gminie stanowią więc bezrobocie, alkoholizm oraz zubożenie. W ocenie 15% badanych pijący alkohol stanowią potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym, neguje takie zagrożenie 85% badanych.

Wykres 13: Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy skłaniają się ku stwierdzeniu, iż spożycie alkoholu jedynie

nieznacznie się zmienia i mimo coraz powszechniejszej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niesie ze sobą choroba alkoholowa, sposób używania alkoholu pozostaje ten sam.

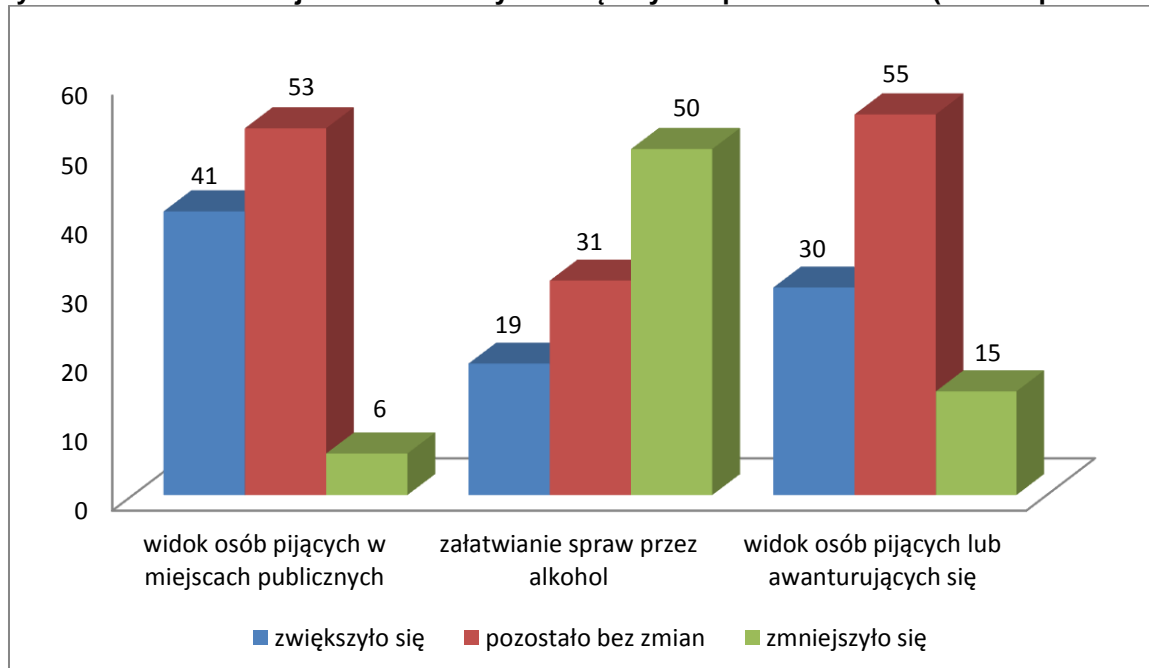
Zdaniem 50% badanych, spożycie alkoholu zdecydowanie wzrosło na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, przy czym dotyczy to zarówno pijących dorosłych jak i młodych ludzi. Mniejszy odsetek respondentów (41%) uważa, że sytuacja jest taka sama od wielu lat i nie dają się zauważyć żadne istotne zmiany w tym obszarze. Trzeba jednak zauważyć, że 9% respondentów uznało nawet, że spożycie alkoholu na przestrzeni ostatniej dekady zmalało znacznie.

Interesująca z punktu widzenia percepcji problemów alkoholowych w środowisku jest ocena mieszkańców pewnych szczególnych zjawisk społecznych związanych z pićm alkoholu. Należą do nich kulturowo warunkowane zjawiska takie jak: „załatwianie” różnych spraw „przez alkohol”, kultura picia alkoholu, oraz tzw. widoczność osób pijących w środowisku. Jak pokazują wyniki badań, duża część respondentów nie dostrzega pozytywnych zmian w obszarze tych zjawisk.

50% badanych zauważa, iż popularny kiedyś zwyczaj rozstrzygnięcia ważnych spraw z wykorzystaniem alkoholu tzw. „załatwianie” spraw przez alkohol jest coraz rzadziej realizowany. 19% badanych uważa, iż zjawisko to jest bardziej dostrzegalne niż przed laty, a 31% badanych jest zdania że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze.

Negatywnie badani mieszkańcy oceniają również zmiany w zakresie kultury picia alkoholu. Spośród mieszkańców gminy jedynie 15% uważa, że kultura picia alkoholu poprawiła się w ostatnich latach w Polsce, a co za tym idzie, rzadziej zauważalne są takie zjawiska jak upijanie się oraz awantury po alkoholu. Pozostali (85%) - uważają wręcz przeciwnie – wskazując, iż kultura picia jest na tym samym lub niższym poziomie.

Wykres 14: Ocena zjawisk kulturowych związanych z pićm alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zjawiskiem ciągle obecnym w środowisku jest, zdaniem badanych, widok osób pijących w miejscach publicznych. 53% uważa, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze. 41% ocenia, że to zjawisko jest jeszcze bardziej dostrzegalne niż przed laty, chociaż 6% wysuwa tezę o poprawie stanu rzeczy w tym zakresie.

Podsumowując – należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy uznają problemy związane z alkoholem za znaczące (choć nie najważniejsze) w ich środowisku, wielu czuje także bezpośrednie zagrożenie swojego bezpieczeństwa ze strony osób pijących. Mieszkańcy gminy dostrzegają również obecność osób pijących w swoim środowisku i pozostawiającą wiele do życzenia „polską” kulturę picia.

Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy

Spżycie alkoholu przez mieszkańców gminy

Spżycie alkoholu w Polsce od wielu już lat utrzymuje się ciągle na wysokim poziomie. O ile w latach dziewięćdziesiątych średnie spżycie szacowano na 6-7 litrów czystego alkoholu na głowę statystycznego Polaka, o tyle w roku 2005 było to już prawie osiem litrów, a w roku 2007 – 9,1 litra.⁸ Cytowane dane są wyliczane na podstawie rejestrowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a jak szacują specjaliści – poza rejestrowanym obiegiem znajduje się ok. 30% transakcji. Polacy piją dużo, często przekraczając tzw. „próg trzeźwości”, a przy tym piją coraz młodszy ludź. ⁹ Nowe style życia, otwarcie granic, wymienialność towarów i usług spowodowały gwałtowny wzrost popytu na różnego rodzaju substancje psychoaktywne, w tym na alkohol.¹⁰ Lata dziewięćdziesiąte – a w ich ramach przemiany transformacyjne spowodowały liberalizację polityki alkoholowej i wzrost globalnej jego konsumpcji.¹¹

Nie sposób wymienić wszystkich szkód powodowanych nadużywaniem alkoholu, ale warto wspomnieć choćby o zdrowotnej degradacji pijących (alkohol uważany jest za jeden z ważniejszych czynników zwiększających ryzyko przedwczesnego zgonu, szczególnie wśród mężczyzn), a także o szkodach społecznych (przestępstwa, wypadki drogowe, przemoc, rozpad rodziny) oraz ekonomicznych.¹²

Pomimo, iż wyżej wymienione szkody są daleko idące i wymiennie (finansowo) bardzo wysokie, ciągle nie udaje się opanować zjawiska nadmiernego spżywania alkoholu, zarówno wśród dorosłych jak i młodszych mieszkańców naszego kraju.

⁸ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

⁹ A. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008, s. 504.

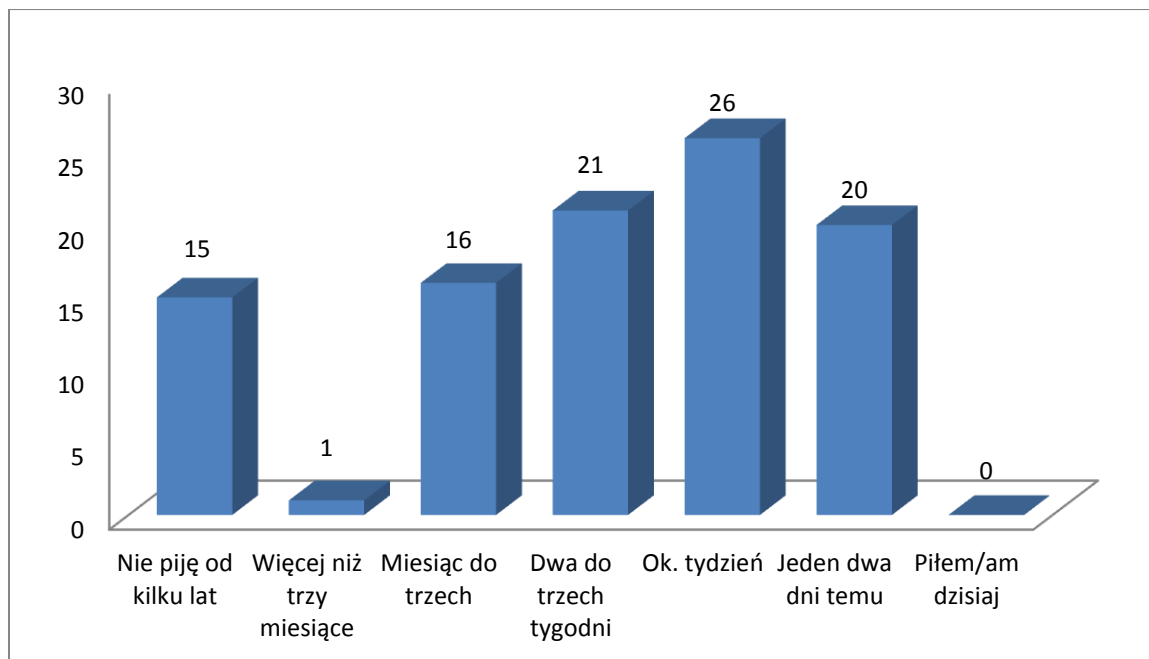
¹⁰ A. M. Adamek, Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000, s. 13.

¹¹ Moskalewicz J., Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodny W. (red), Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tycyn 2005, s. 204

¹² A. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008, s.69.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Wyszków dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że alkohol jest obecny w życiu badanych i to z niemałą częstotliwością.

Wykres 15: Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Okazuje się bowiem, iż w ciągu ostatnich trzech tygodni alkohol piło 67% spośród 99 przebadanych dorosłych mieszkańców gminy, przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 46%. Wśród badanych było 15% abstynentów lub osób, które nie używałyby alkoholu w ciągu ostatnich kilku lat. 1% badanych deklaruje, że nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje 16% dorosłych mieszkańców gminy.

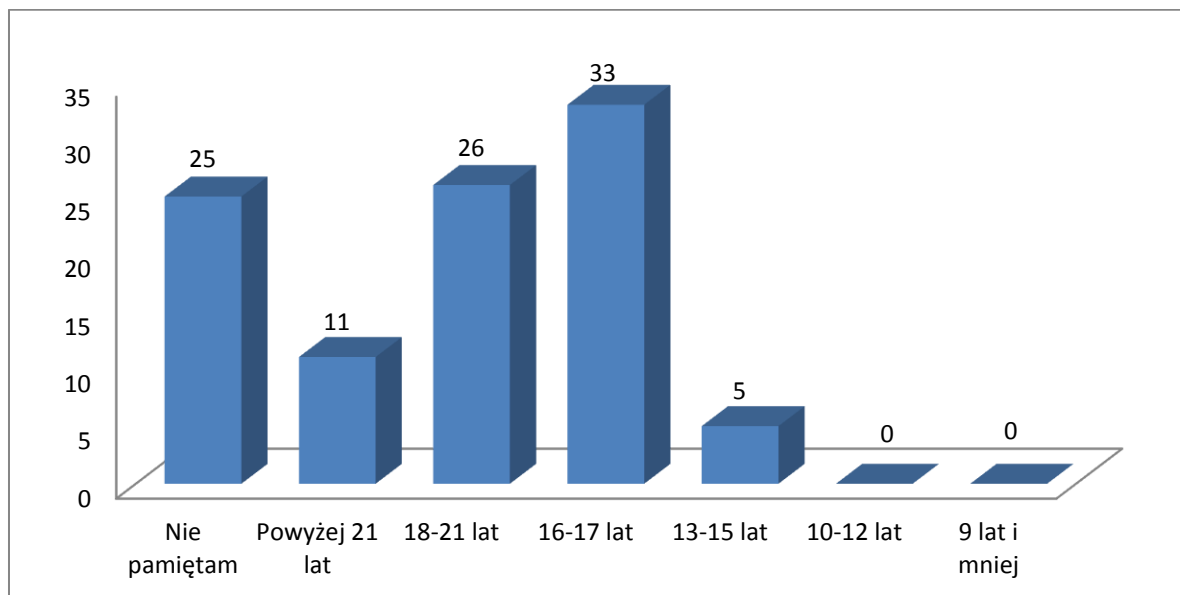
Wyniki otrzymane w badaniu dorosłych mieszkańców gminy podobne do uzyskiwanych w badaniach ogólnopolskich. Najnowsze badania CBOS dotyczące postaw Polaków wobec alkoholu wydają się wskazywać, iż w Polsce dominuje styl rozsądnego i umiarkowanego picia. Częste spożywanie alkoholu deklaruje 11%, zaś umiarkowane i okazjonalne – 69% ogółu społeczeństwa polskiego. Prawie jedna piąta Polaków deklaruje abstynencję.¹³ Przypuszczać można jednak, iż Polacy są zbyt liberalni w ocenie własnego modelu picia, bowiem statystyczny Polak w tym samym roku, w którym przeprowadzone były badania (2007) wypił ponad 9 litrów 100 - procentowego alkoholu (spirytusu).

Oceniając z perspektywy czasu swój pierwszy kontakt z alkoholem – mieszkańcy częściej przyznają, że nastąpił on dosyć późno, w większości około 18 roku życia. Według deklaracji, w okresie przed 15 rokiem życia piło alkohol w sumie 5% badanych. Pomiędzy 18 a 21 rokiem życia po raz

¹³ CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych. Komunikat z badań, Warszawa 2007.

pierwszy alkohol piło 26% badanych, natomiast 33% zadeklarowało inicjację alkoholową pomiędzy 16 a 17 rokiem życia. Nie pamięta faktu inicjacji alkoholowej lub nie chce podać jej momentu aż 25% badanych.

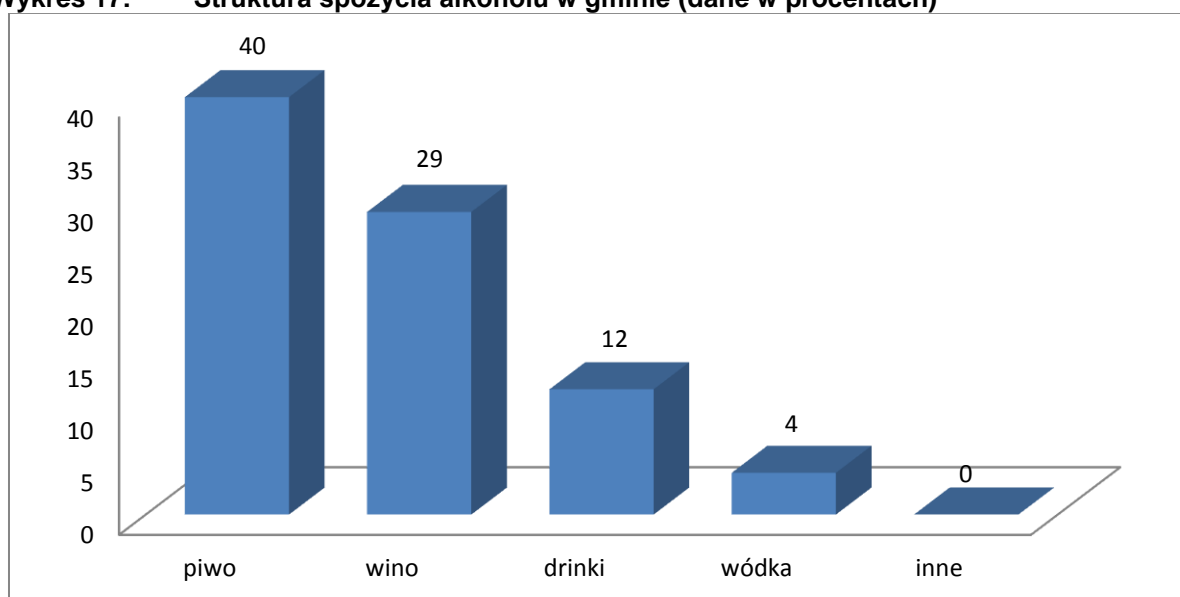
Wykres 16: Pierwszy kontakt z alkoholem dorosłych mieszkańców gminy Wyszków (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Interesujących danych dostarczają wyniki odpowiedzi na pytanie o rodzaj spożywanego najczęściej alkoholu przez mieszkańców gminy. Otóż okazuje się, że największy udział w strukturze spożycia ma piwo (40%), następnie wino (29%) i drinki (12%). Niewielka grupa (4%) wskazuje na wódkę, jako najczęściej spożywany rodzaj alkoholu.

Wykres 17: Struktura spożycia alkoholu w gminie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż w Polsce największy udział w spożyciu alkoholu ma piwo – prawie 56% ogółu spożycia. Na drugim miejscu plasują się wyroby spirytusowe – 32,6%, a wino zajmuje dopiero trzecią pozycję z udziałem ok. 11%. W badanej gminie struktura przedstawia się nieco odmiennie, zwłaszcza ze względu na dużo mniejszą popularność wódki. Wyżej natomiast, pod względem spożycia, plasuje się wino.

Opinie na temat alkoholu

Wyniki badań wskazują na to, że część mieszkańców gminy ulega stereotypom związanym z piciem alkoholu. Spośród badanych 59% potwierdza fakt, iż alkohol zawarty w piwie jest tak samo szkodliwy jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Przy tym 20% respondentów uważa alkohol w piwie za mniej szkodliwy niż w alkoholach wysokoprocentowych. Kolejne 21% nie ma zdania na ten temat. Jest to niepokojący wynik jeśli weźmiemy pod uwagę popularność piwa wśród mieszkańców gminy.

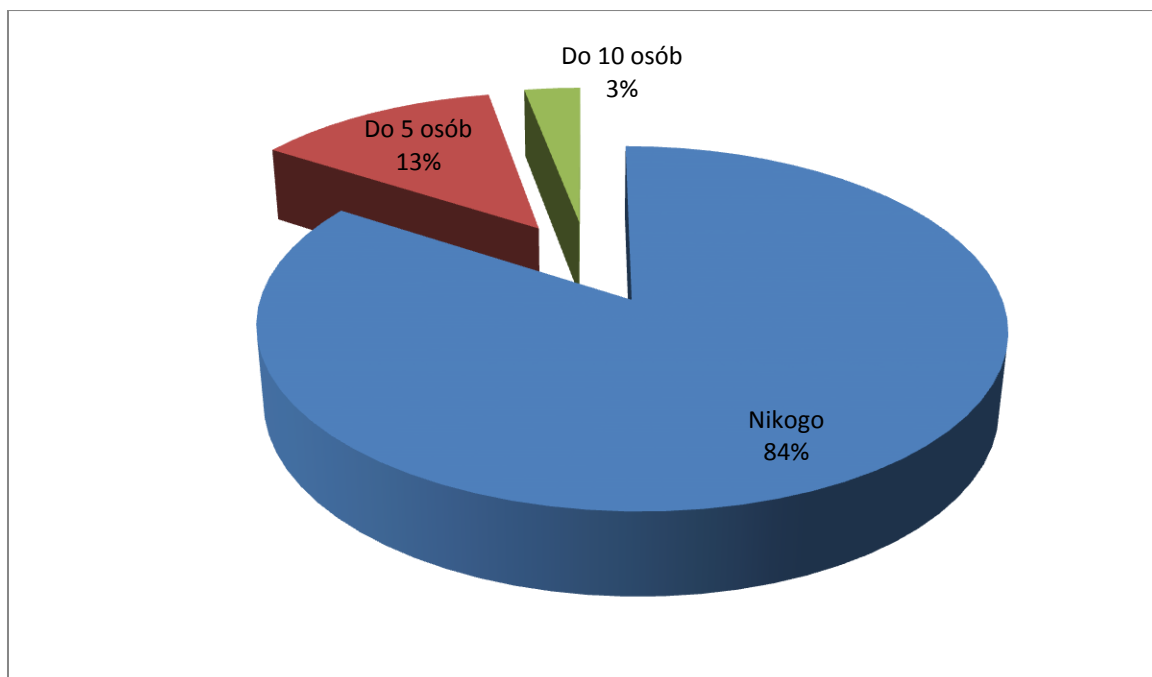
Mieszkańcy są dosyć radykalni w opiniach na temat dostępności alkoholu. Aż 57% badanych przesuwa dolną granicę wiekową dostępności alkoholu do 21 roku życia. Większość badanych (60%) uważa, że alkohol jest towarem szczególnym, stąd dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany. **Niemniej jednak, niepokojącym może być fakt, 40% mieszkańców uważa, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i powinien podlegać tylko regułom wolnego rynku. To niebezpieczne przekonanie – biorąc pod uwagę koszty, jak niesie ze sobą nadużywanie tej substancji. Wydaje się, że od dorosłych mieszkańców gminy należałoby oczekiwać bardziej radykalnych postaw w tym zakresie.**

Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy

Pomimo, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tej substancji psychoaktywnej.

Spośród badanych mieszkańców gminy zdecydowana większość badanych (85%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto używałby narkotyków – choć pozostali wskazują na znajomość od kilku do dziesięciu osób używających narkotyki.

Wykres 18: Znajomość osób używających narkotyków w środowisku badanych (dane w procentach)

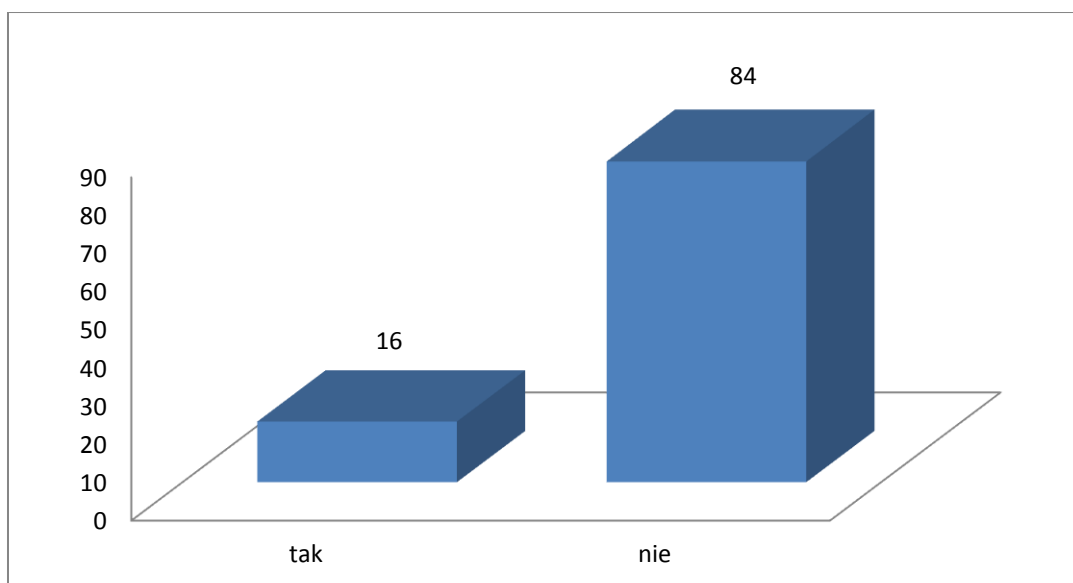

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Z deklaracji badanych można wnioskować, że w gminie zjawisko używania narkotyków jest nie jest znaczącym problemem. Warto jednak przypomnieć, że na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo wysoką pozycję.

Stosunkowo duża osób posiada wiedzę na temat źródeł zaopatrywania się w narkotyki – 16% przebadanych dorosłych mieszkańców gminy wie gdzie i u kogo można je kupić.

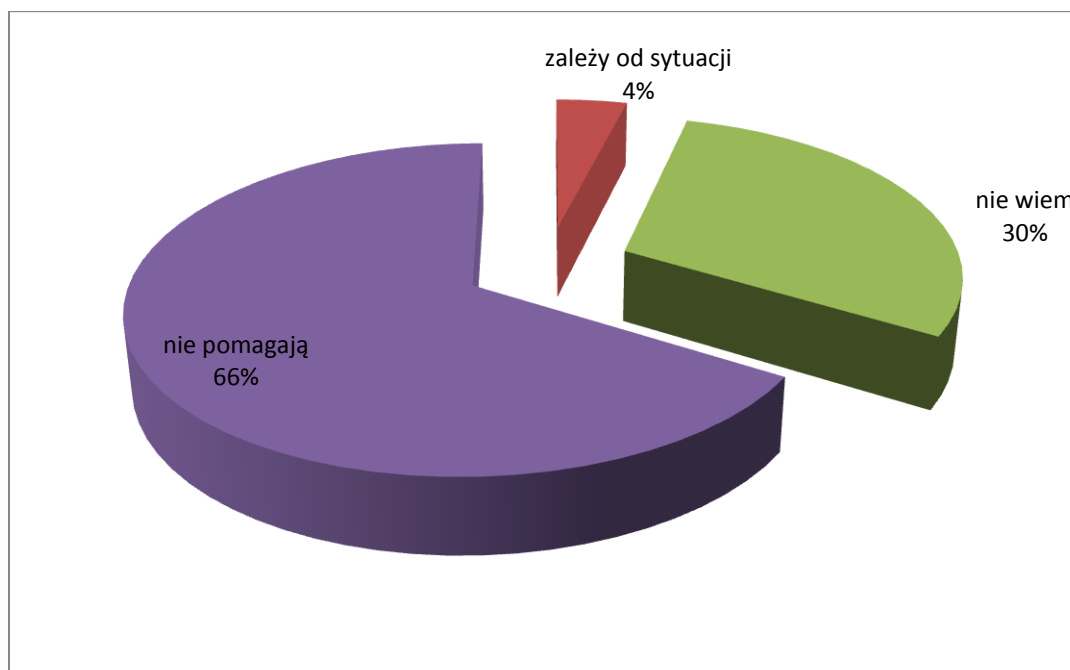
Wykres 19: Czy wiesz gdzie i u kogo można kupić narkotyki (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykowanego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Również używanie narkotyków w takich sytuacjach nasila ich uzależniające działanie. Badani mieszkańcy gminy nie są skłonni traktować alkoholu i narkotyków za dobry sposób na radzenie sobie ze stresem. Większość (66%) uważa, że nie pomagają one w kryzysie ale jednocześnie 4% uzależnia to od konkretnej sytuacji. Niepokojące jest także to, że 30% badanych przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 20: Czy alkohol lub narkotyki pomagają w sytuacji kryzysowej? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

77% badanych potwierdza, że działanie substancji zwanych dopalaczami może być równie szkodliwe, co stosowanie narkotyków. To oznacza, że prawie co czwarty spośród badanych, uważa te produkty za mniej szkodliwe niż narkotyki.

Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie, są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych mieszkańców gminy.

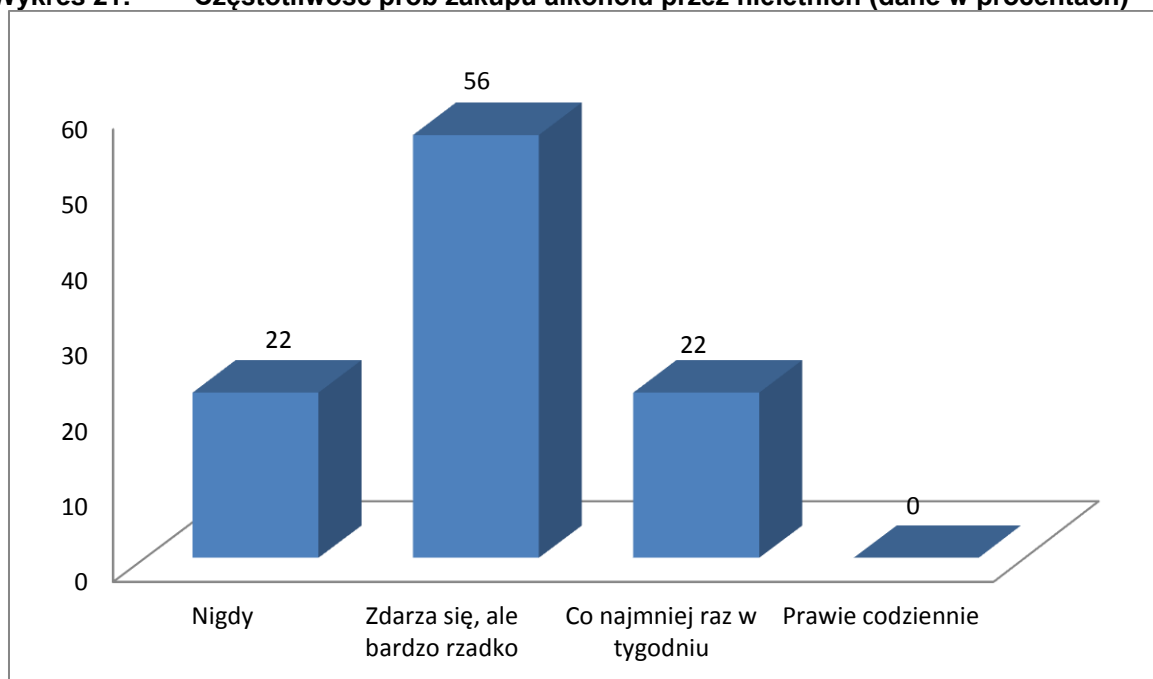
Ankietę wypełniło 30 osób, będących zarówno właścicielami (20%) jak i pracownikami (80%) punktów sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych, przy czym zdecydowaną większość stanowiły kobiety – 90%. Średni wiek osób wypełniających ankietę oscylował około 38 roku życia.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)

Wszyscy pracownicy punktów sprzedaży alkoholu uznali, że dolna granica wieku, od której powinien być on dostępny to co najmniej 18 lat. Co ciekawe, dodatkowo zdaniem 59% badanych granica dostępności alkoholu powinna zostać podniesiona do 21 roku życia.

Jak stwierdzają badani na podstawie własnych doświadczeń, zdarza się, że osoby nieletnie próbują kupić alkohol choć zdarza się to raczej rzadko. Jednocześnie 22% badanych sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkała się z taką sytuacją.

Wykres 21: Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez nieletnich (dane w procentach)

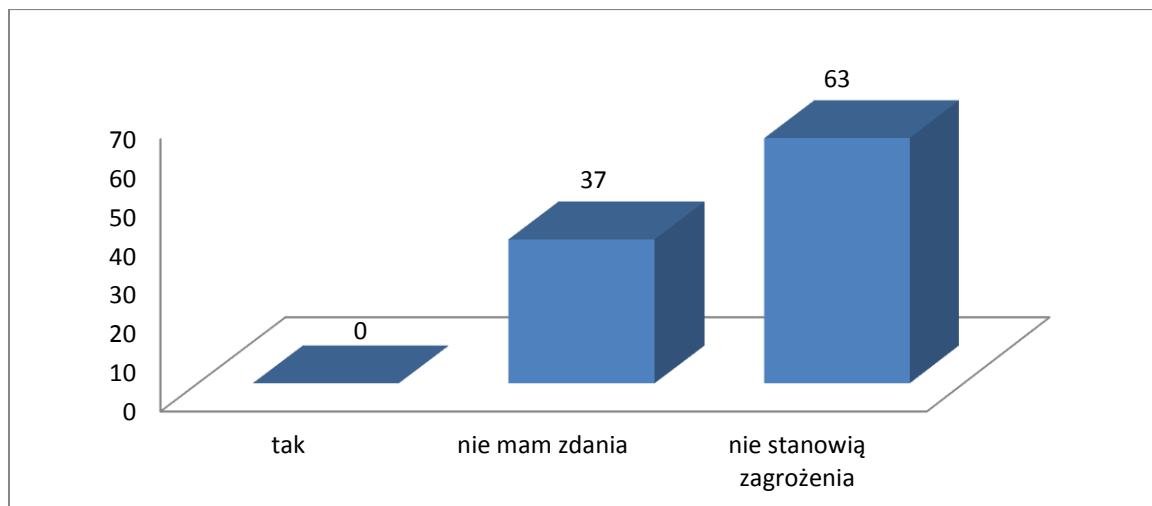
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z deklaracji sprzedawców, prawie wszyscy w swojej codziennej pracy przestrzegają prawa zobowiązującego do sprzedaży alkoholu tylko dorosłym osobom. Deklaruje tak 93% badanych. 4% przyznaje, że zdarza im się sprzedawać alkohol nieletnim. Również 4% badanych (jedna osoba) deklaruje, że robi to zawsze.

Badani sprzedawcy przyznają także, że słyszeli o przypadkach sprzedaży alkoholu nieletnim, potwierdza ten fakt aż 41% respondentów.

Ocena potencjalnego zagrożenia, jakie mogą w środowisku lokalnym nieść osoby pijące alkohol, kształtuje się wśród sprzedawców na zdecydowanie niższym poziomie niż w populacji dorosłych mieszkańców gminy. Spośród badanych sprzedawców nikt nie dostrzega takiego zagrożenia ze strony pijących alkohol.

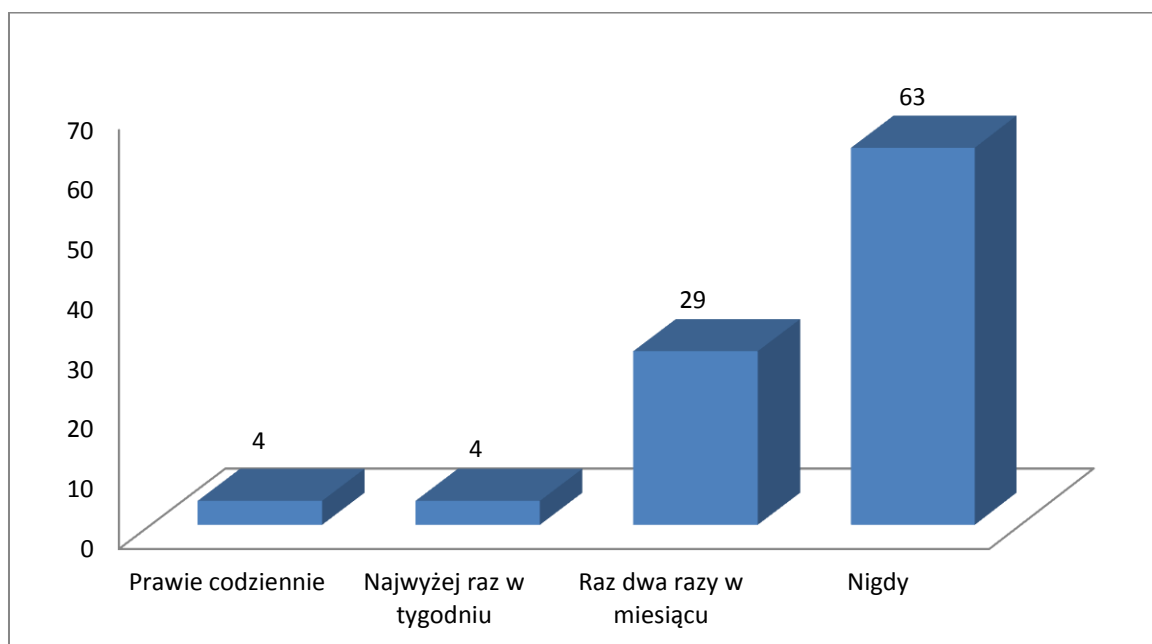
Wykres 22: Ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak widać, pracownicy punktów sprzedaży alkoholu mają niższe poczucie zagrożenia ze strony osób pijących alkohol niż dorośli mieszkańcy gminy, choć – jak wynika z ich deklaracji - w punktach, w których pracują, zdarza się że alkohol jest spożywany.

Wykres 23: Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Według odpowiedzi badanych, w 63% punktów nigdy nie zdarza się, by klienci spożywali alkohol w obrębie punktu sprzedaży. 29% przyznaje, że takie zdarzenia mają miejsce raz lub dwa razy w miesiącu, 4% wskazuje, że zdarza się to najwyżej raz w tygodniu, również 4%, że codziennie. 96% sprzedawców zaprzeczyło, by w ciągu ostatniego miesiąca miało w ich punkcie sprzedaży miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu. Jednemu z badanych taka sytuacja się przydarzyła. Jednocześnie 11% badanych sprzedawców zdarzyło się wezwać policję z prośbą o interwencję do osoby spożywającej alkohol na terenie sklepu.

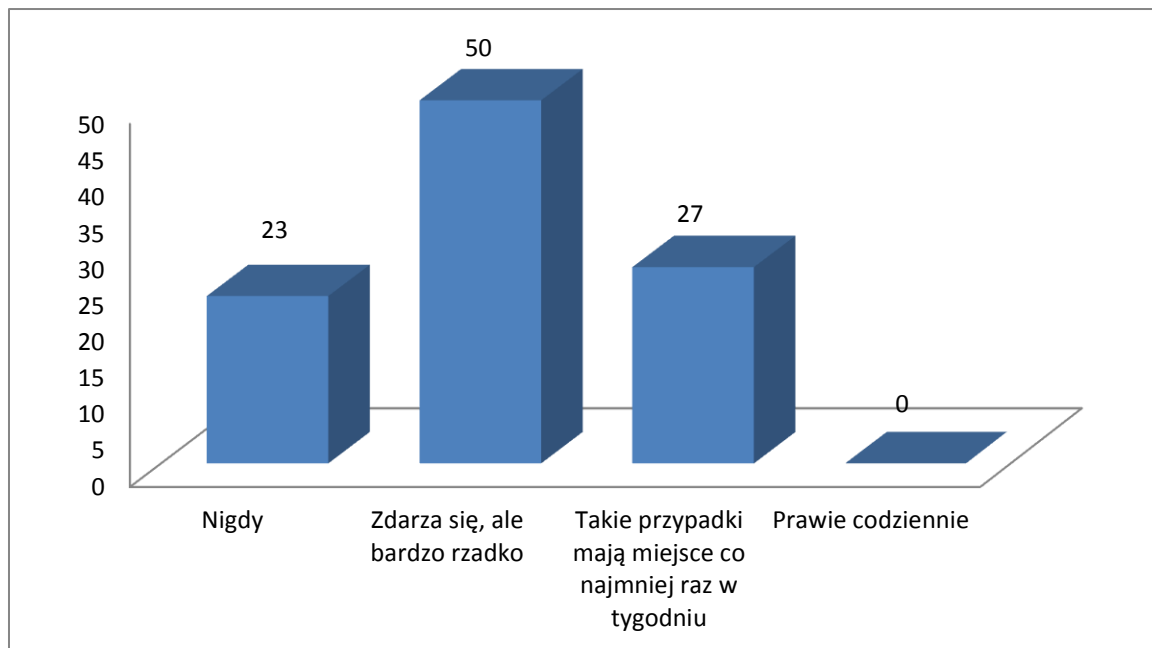
Warto zwrócić uwagę na niezdecydowanie sprzedawców przy ocenie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie. Niepokojące jest, że osoby, które zajmują się sprzedażą tego szczególnego towaru ulegają fałszywym stereotypom na jego temat i to znacznie częściej niż mieszkańcy gminy niezajmujący się sprzedażą alkoholu.

- **15% badanych sprzedawców jest przekonana, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy, niż ten który występuje w wódce i winie.**
- Fałszywość stwierdzenia o mniejszej szkodliwości alkoholu w piwie wskazuje 70%, dodatkowo 15% nie ma zdania na ten temat.

Stwierdzenie mówiące o tym że „piwo nie szkodzi” to jeden z często spotykanych mitów na temat alkoholu. Od osób, które zawodowo zajmują się sprzedażą alkoholu zdecydowanie należałoby oczekiwać wyższego poziomu wiedzy w tym zakresie.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych

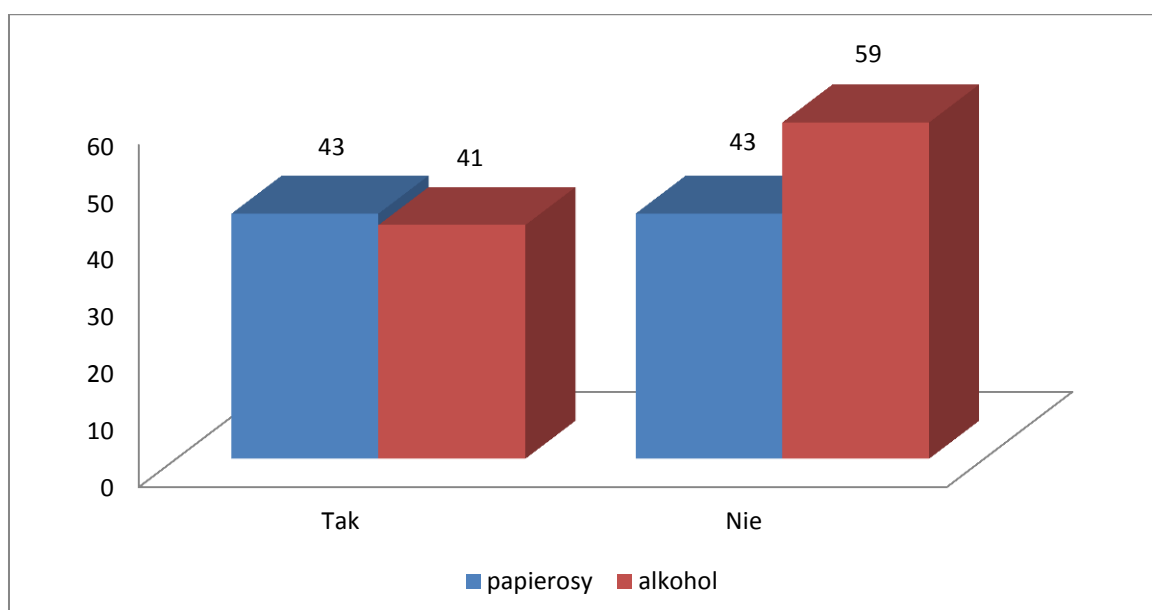
Podobnie jak w przypadku alkoholu, prawie wszyscy pracownicy punktów sprzedaży alkoholu i papierosów są zgodni, co do tego, iż papierosy powinny być sprzedawane tylko osobom pełnoletnim. Dla 37% badanych taką granicę powinien stanowić 18 rok życia, dla 57% ukończone 21 lat.. Pomimo prawnie sankcjonowanych ograniczeń wiekowych dla sprzedaży papierosów, często nieletni próbują je zakupić w punktach sprzedaży. Jak wskazują jednak badani pracownicy tych punktów – w analizowanej gminie takie przypadki mają miejsce dosyć często.

Wykres 24: Próby zakupu papierosów przez nieletnich (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

27% badanych wskazuje na występowanie takich sytuacji częściej niż raz w tygodniu, a 50% pracowników punktów sprzedaży przyznaje, iż zdarzają się one, ale bardzo rzadko. Wśród badanych sprzedawców 23% nigdy z taką sytuacją się nie spotkało.

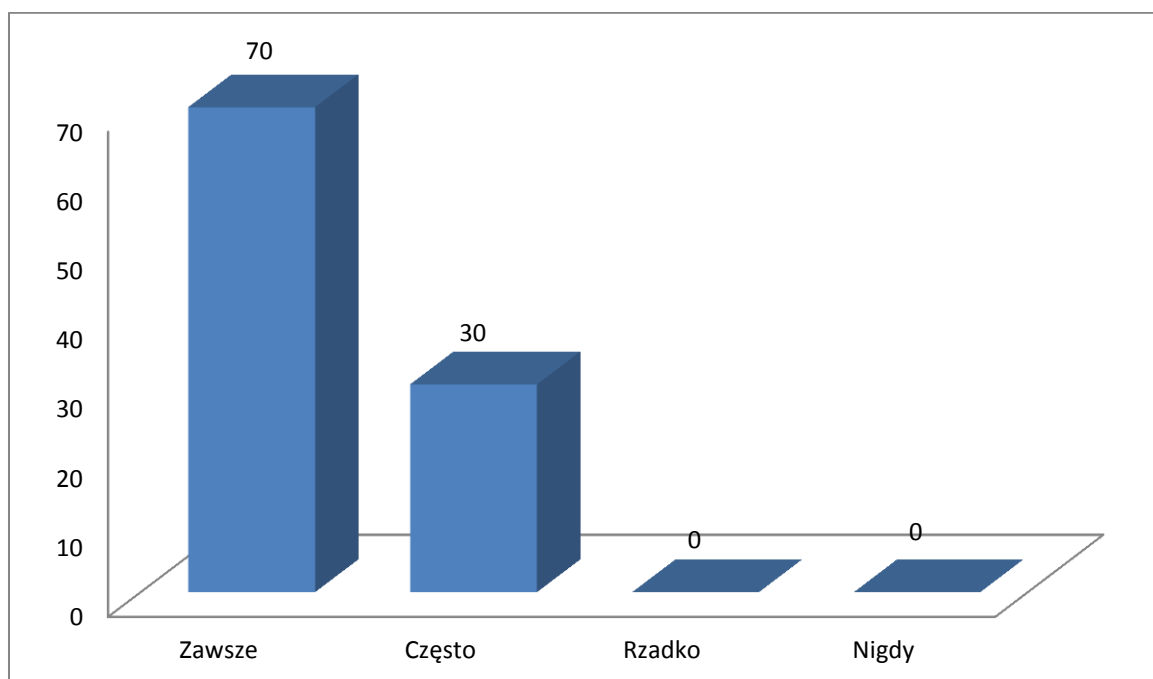
Podobnie jak w przypadku alkoholu, część sprzedawców (43%) potwierdziła, że znają przypadki sprzedaży papierosów nieletnim, przy czym cztery osoby pominęły odpowiedź na to pytanie. Sami badani raczej zaprzeczają jednak, by sprzedawali papierosy niepełnoletnim. Deklaruje tak 100% badanych.

Wykres 25: Czy wiesz o przypadkach sprzedaży papierosów/alkoholu nieletnim? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

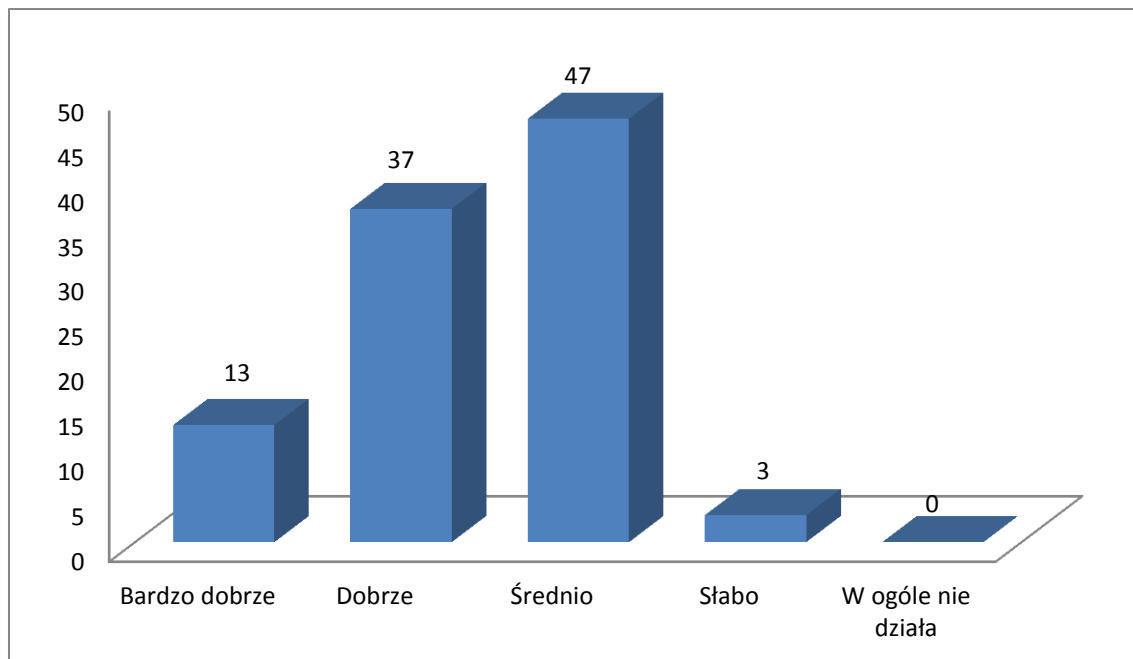
O ile ustawa dokładnie precyzuje wiek, od którego można sprzedać alkohol i papierosy w punkcie sprzedaży – o tyle nie zawsze łatwo jest jednoznacznie ocenić wiek klienta. W takiej sytuacji sprzedawcy zobowiązani poprosić o dowód osobisty potwierdzający jego pełnoletniość. **Według deklaracji, 70% badanych w zawsze w takiej sytuacji prosi o okazanie dokumentu. 30% badanych w przypadku wątpliwości dotyczących wieku kupującego, często prosi o okazanie dokumentu potwierdzającego pełnoletniość.**

Wykres 26: W przypadku wątpliwości, jak często pytasz o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W odpowiedzi na pytanie o to, jak sprzedawcy oceniają funkcjonowanie kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w swojej miejscowości, 50% badanych oceniło kontrole jako bardzo dobre lub dobre, 47% natomiast stwierdziło że kontrola funkcjonuje średnio, 3% wskazało na słabą kontrolę.

Wykres 27: Ocena kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Młodzież w gminie Wyszków wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia¹⁴. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce. Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62% mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet.¹⁵ Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej populacji było 35,3% palaczy, przy czym spośród mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%.

¹⁴A. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990: 100 – 101.

¹⁵I. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006, s. 73.

Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców (przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.¹⁶ Daje się więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, iż znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, iż nigdy nie palili.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej niż kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).¹⁷

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. Badania prowadzone w 2008 roku wśród młodzieży szkolnej pokazały, iż palenie staje się dla nich coraz mniej atrakcyjne. Wprowadzie regularne palenie zadeklarowało wówczas 22% badanej młodzieży, a okazjonalne, – 18% – ale był to i tak najniższy odsetek od kilkunastu lat. Wśród młodzieży szkolnej mniej palą dziewczęta oraz uczniowie liceów.

W badanej gminie Wyszków kontakt z papierosami zadeklarowało 30% uczniów szkół podstawowych i 48% uczniów gimnazjum. To spadek wskazań w stosunku do wyników badań ankietowych ESPAD, zrealizowanych w gminie Wyszków w 2007 roku, w których do doświadczeń z paleniem przyznało się 32,6% uczniów klas szóstych szkół podstawowych i 61% uczniów klas trzecich gimnazjum.

Przeciętny wiek, w którym młodzież zapalała pierwszego papierosa wynosił ponad 11 lat (11,6) w grupie młodszej i około 13 lat (13,1) w grupie starszej.

Okazuje się, iż najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie były wakacje. Spośród uczniów młodszych – 22% przyznaje, że po raz pierwszy paliło właśnie na wakacjach, wśród starszych na wakacjach pierwszy raz paliło 23% uczniów. Pozostałe sytuacje, sprzyjające inicjacji nikotynowej wymieniane były przez uczniów znacznie rzadziej: szkoła – 4% uczniów młodszych i 9% starszych, dyskoteka lub pub – 5% starszych, wagary – 3% uczniów młodszej grupy i 6% starszej.

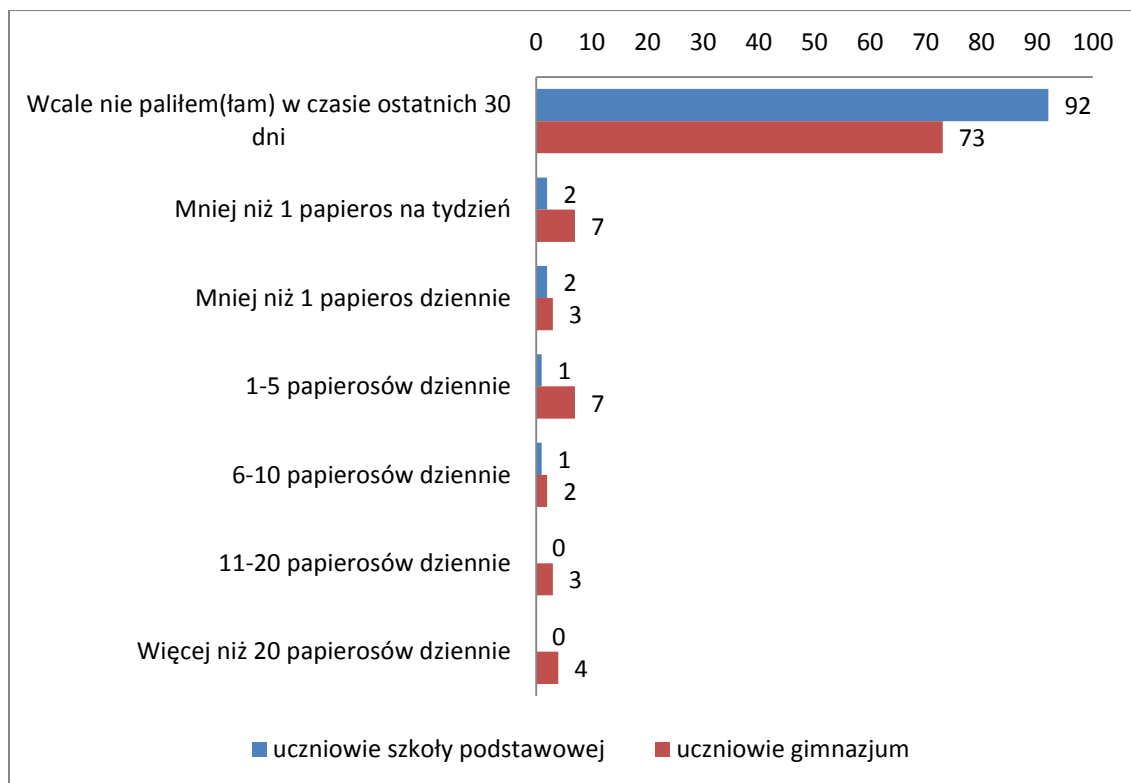
Choć uczniowie rzadko zapalali pierwszego papierosa w szkole – to obecnie czasem zdarza im się palić w budynku szkoły. Spośród badanych 5% uczniów szkół podstawowych i 21% gimnazjum przyznało, że zdarzyło im się palić w szkole.

¹⁶ Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006, s. 38.

¹⁷ CBOS, Postawy wobec palenia papierosów. Komunikat z badań, Warszawa 2008.

Część uczniów pali systematyczne, codziennie sięga po papierosa 2% uczniów szkół podstawowych i 16% uczniów gimnazjum, przy czym ponad 5 papierosów dziennie wypala w sumie 1% uczniów młodszych i 9% starszych.

Wykres 28: Częstotliwość palenia wśród młodzieży szkolnej w gminie w ciągu ostatnich 30 dni (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie, kontakt z papierosami miało 8% uczniów młodszych i 27% starszych. To wyniki bardzo zbliżone do uzyskanych w badaniu sprzed pięciu lat.

Tabela 4. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni – porównanie wyników badań zrealizowanych w gminie w 2007 i 2012 roku

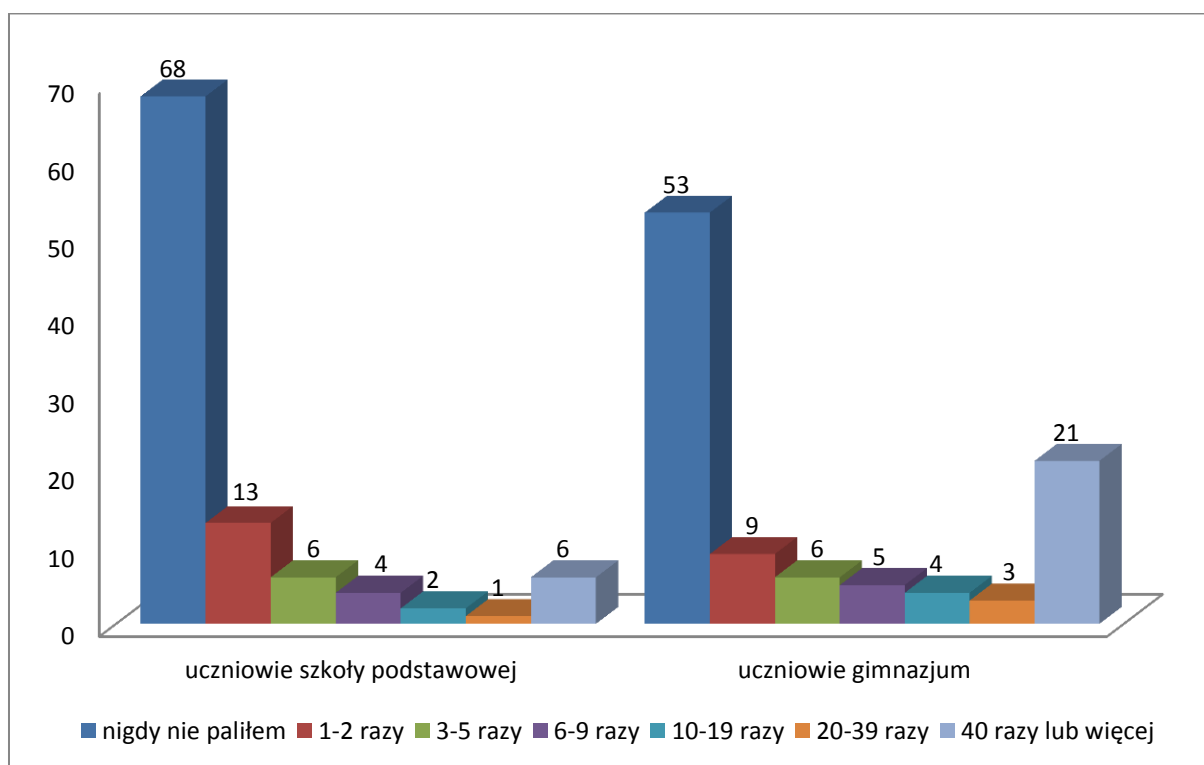
Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Wcale nie paliłem w czasie ostatnich 30 dni	92,70	92,34
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	2,43	1,91
	Mniej niż jeden papieros dziennie	1,73	2,39
	1-5 papierosów dziennie	1,04	0,96
	6-10 papierosów dziennie	1,04	1,44
	11-20 papierosów dziennie	0,34	0,48
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	0,69	0,48
Trzecie klasy	Wcale nie paliłem w czasie ostatnich 30 dni	74,5	72,75

gimnazjum	Mniej niż jeden papieros na tydzień	6,0	7,41
	Mniej niż jeden papieros dziennie	4,6	3,17
	1-5 papierosów dziennie	6,4	7,41
	6-10 papierosów dziennie	5,4	2,12
	11-20 papierosów dziennie	1,2	2,65
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	1,8	4,50

Źródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszków

Warto również zwrócić uwagę na to, że część palących sięgnęła po papierosa jedynie kilka razy w życiu i nie ponawiała tych eksperymentów. 13% uczniów z młodszej grupy i 9% starszej, ma za sobą inicjację nikotynowa, jednak paliło raz lub dwa razy w życiu.

Wykres 29: Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W badaniu zrealizowanym w gminie w 2007 roku, ilość eksperymentujących była nieco wyższa – po 17% uczniów młodszych i starszych zaprzestała palenia po pierwszych próbach. Jednocześnie można zauważyć istotne powiększenie się grona gimnazjalistów, którzy nigdy nie palili (z 39% w 2007 na 53% w 2012 roku).

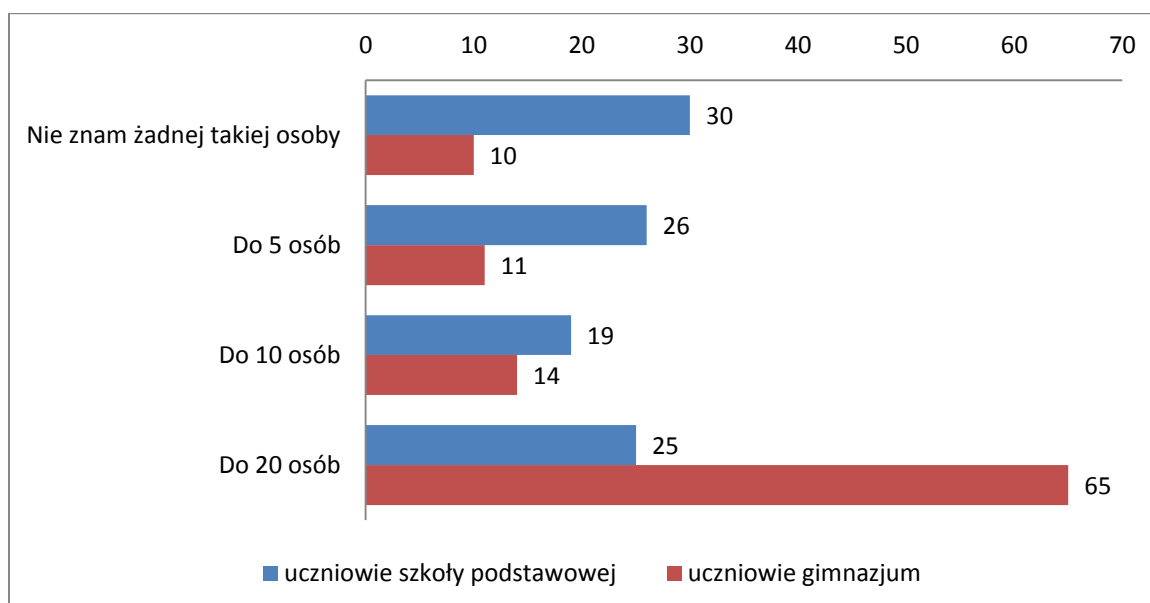
Tabela 5. Palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań zrealizowanych w gminie w 2007 i 2012 roku

Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Nigdy nie palił	67,36	67,94
	1-2 razy	17,01	13,4
	3-5 razy	4,86	5,74
	6-9 razy	3,12	3,83
	10-19 razy	3,47	1,91
	20-39 razy	2,08	1,44
	40 razy lub więcej	2,08	5,74
	Trzecie klasy gimnazjum	Nigdy nie palił	38,8
1-2 razy		17,03	8,99
3-5 razy		10,8	6,35
6-9 razy		4,0	4,76
10-19 razy		6,6	3,7
20-39 razy		6,2	2,65
40 razy lub więcej		16,43	20,9

Źródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszków

Badani młodzi ludzie dość często przyznają się do palenia i mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. Tylko 30% badanych uczniów z grupy młodszej i 10% starszej wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat - paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród gminnej młodzieży.

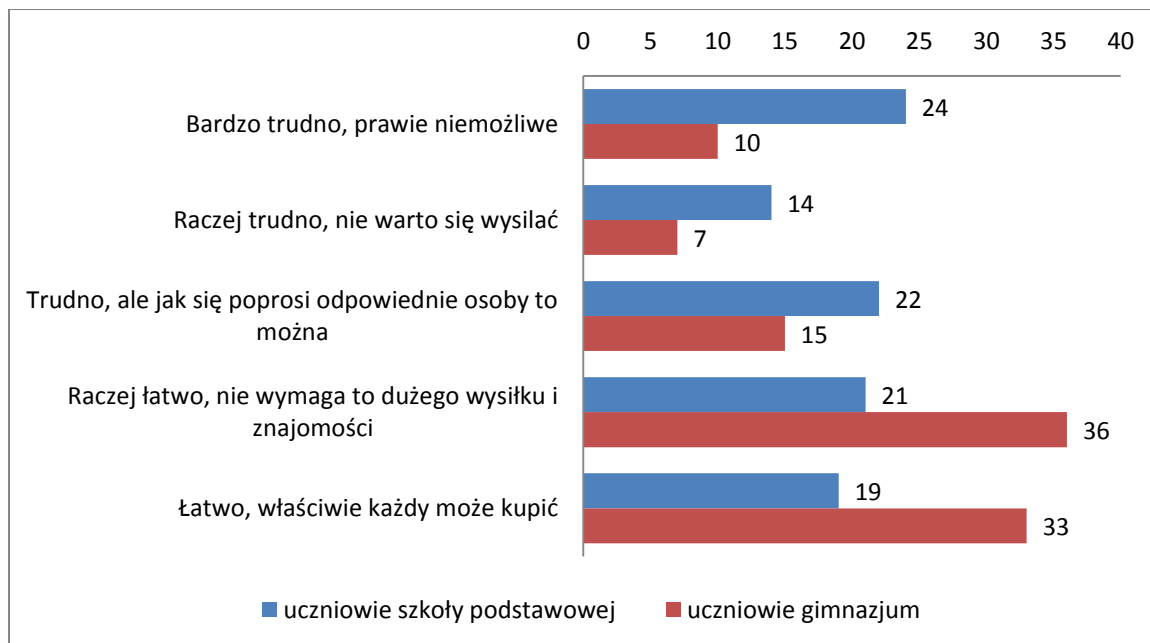
Wykres 30: Ile znasz osób poniżej 18 lat, które palą papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. W sumie 40% uczniów szkół podstawowych i 69% uczniów gimnazjum uważa, że nie miałyby większych problemów z zakupem papierosów.

Wykres 31: Trudność kupienia papierosów w opinii młodzieży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Może się zdarzyć, że młodzi ludzie będą traktować palenie jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

- 2% uczniów szkoły podstawowej i 13% uczniów gimnazjum zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji.
- 15% uczniów młodszych i 21% starszych uzależnia to od sytuacji (czyli również zakłada taką możliwość).
- Większość uczniów młodszych (61%) i jedynie niespełna połowa starszych (45%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe.
- Po 21% uczniów obu grupach nie ma wiedzy na ten temat.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, iż zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Wielu deklaruje kontakt z papierosami a dodatkowo spora część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość znacznej liczby palących rówieśników. Przygotowując oddziaływania profilaktyczne warto jednak pamiętać o licznej grupie uczniów, którzy mimo inicjacji nikotynowej nie sięgają po papierosy ponownie.

Picie alkoholu

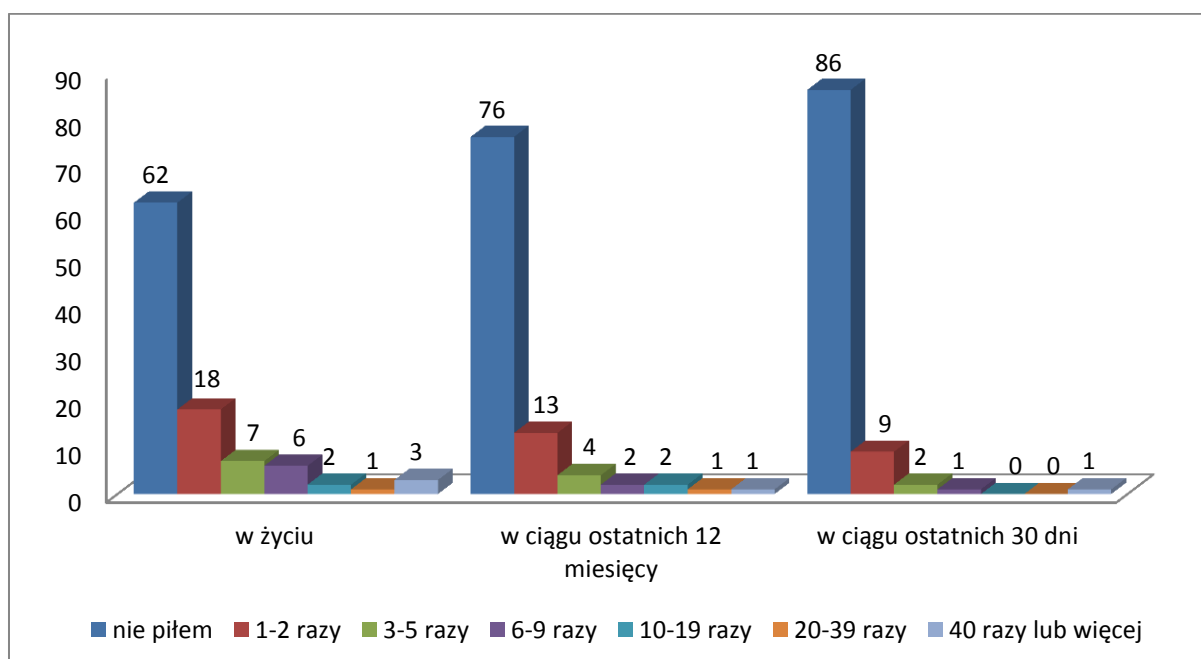
Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).¹⁸

W gminie Wyszków kontakt z alkoholem deklaruje 36% badanych uczniów szkół podstawowych i 66% uczniów gimnazjum. Inicjacja alkoholowa ma zazwyczaj miejsce około 12 roku życia w grupie młodszych uczniów (11,9) i około 13 roku życia (13,1) w grupie uczniów starszych, czyli w okresie zbliżonym do momentu pierwszego sięgnięcia papierosa.

Jednak okoliczności tego zdarzenia były inne. Spośród młodszych uczniów, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu w domu (13%). Również w domu pierwszy raz piło alkohol 16% uczniów ze starszej grupy. Na wakacjach pierwszy raz piło 9% młodszych i 19% starszych uczniów, w pubie lub na dyskotecę – 3% młodszych i 5% starszych uczniów.

W przeprowadzonym badaniu, z wypowiedzi uczniów wynika, że w ciągu ostatnich 30 dni po alkohol sięgnęło 14% uczniów szkół podstawowych i 48% uczniów gimnazjum.

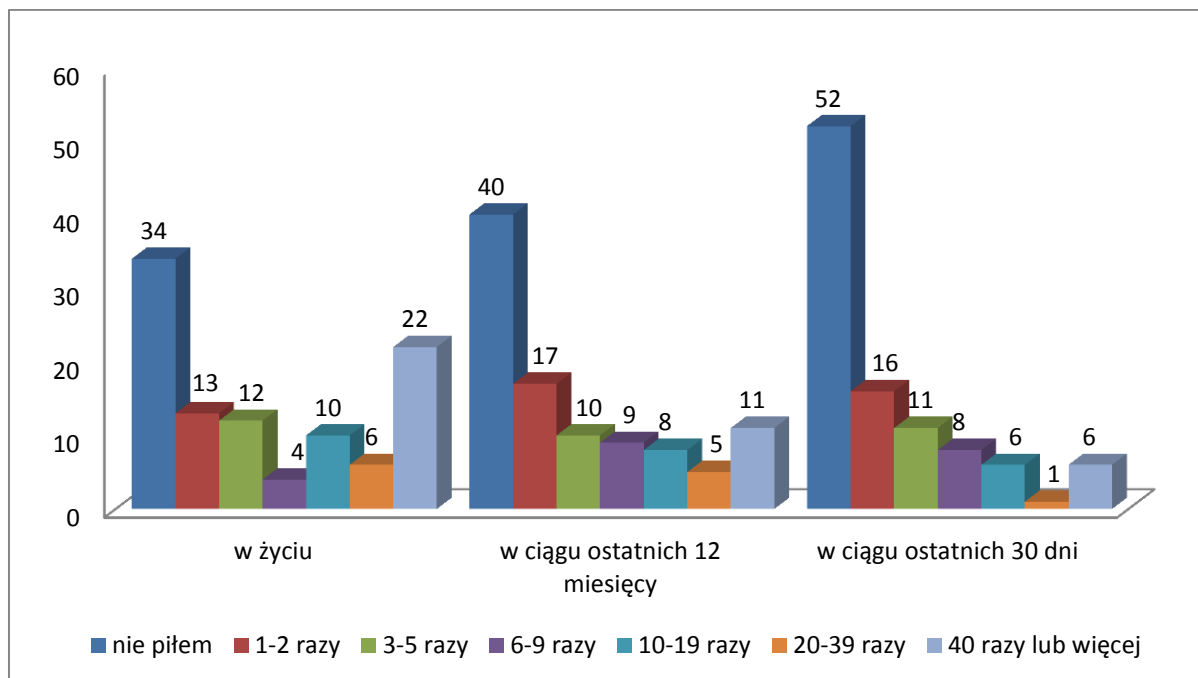
Wykres 32: Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy, tzn. piwo, wino, wódkę lub inny napój spirytusowy? (dane w procentach z badania uczniów szkół podstawowych)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

¹⁸ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

Wykres 33: Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy, tzn. piwo, wino, wódkę lub inny napój spirytusowy? (dane w procentach z badania uczniów gimnazjum)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród uczniów jest piwo. W ciągu ostatnich 30 dni przynajmniej raz piło je 25% uczniów szkół podstawowych i 55% uczniów gimnazjum. Po wódkę w tym czasie sięgnęło 9% uczniów młodszych i 36% uczniów starszych. Młodszy uczniowie częściej niż po wódkę, sięgają po wino. Piło je 10% uczniów szkół podstawowych i 29% uczniów gimnazjum.

Według deklaracji uczniów, stan upojenia alkoholowego zna 10% uczniów młodszej grupy i 40% starszej. Więcej niż 5 porcji alkoholu z rzędu (w znaczeniu kieliszków wina, butelek piwa, małych kieliszków wódki lub innego napoju spirytusowego, szklanek niskoprocentowego koktajlu) wypilo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 30 dni 14% uczniów z młodszej grupy i 40% z grupy starszej. To wynik nieco niższy w porównaniu z uzyskanym w 2007 roku – wtedy do nadmiernego picia w tym okresie przyznało się 19% uczniów szóstej klasy szkoły podstawowej i 42% uczniów trzeciej klasy gimnazjum.

Tabela 6. Picie nadmierne (wypicie 5 lub więcej drinków z rzędu) w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem - porównanie wyników badań zrealizowanych w gminie w 2007 i 2012 roku

Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Ani razu	80,55	85,65
	1 raz	9,72	6,22
	2 razy	4,86	2,87
	3-5 razy	2,77	3,35
	6-9 razy	1,04	0,96
	10 lub więcej razy	1,04	0,96
Trzecie klasy gimnazjum	Ani razu	57,51	59,52
	1 raz	17,23	9,79
	2 razy	9,6	9,26
	3-5 razy	7,8	9,26
	6-9 razy	3,8	3,17
	10 lub więcej razy	4,6	8,99

Źródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszków

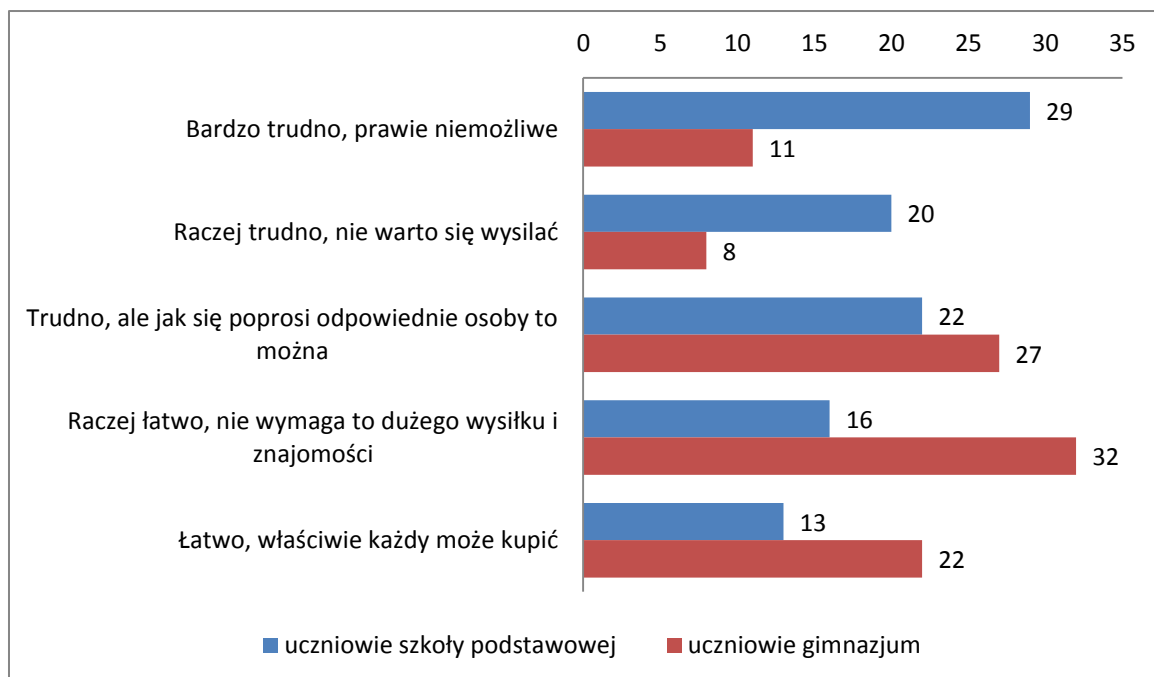
Jednocześnie jednak do upicia się w tym czasie przyznaje się obecnie jedynie 3% uczniów szkół podstawowych i 26% uczniów gimnazjum.

Jak wskazują wyniki badań, młodzi ludzie piją alkohol także na terenie szkoły, pod wpływem alkoholu w szkole było 4% uczniów szkół podstawowych i 12% uczniów gimnazjum.

Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie.

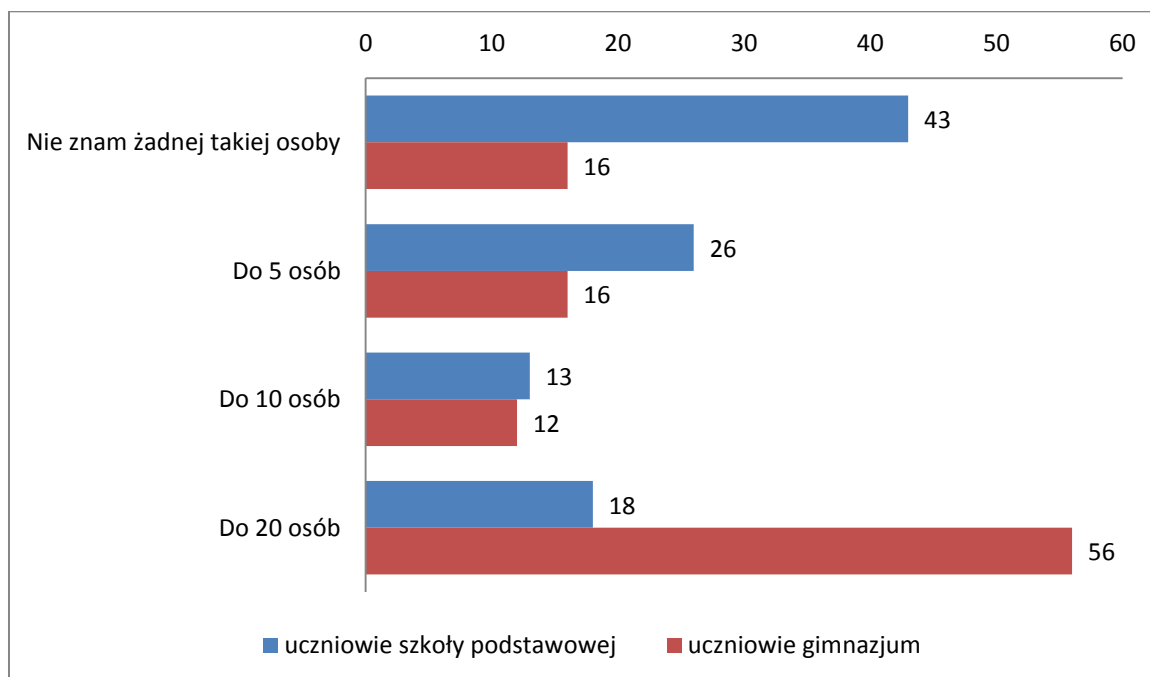
- Budujący jest fakt, że większość badanych w młodszej grupie (62%) uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej. Wśród starszych uczniów jedynie 49% ma taką pewność.
- Zarazem jednak 10% młodszych i 21% starszych uczniów uzależnia to od sytuacji.
- Dodatkowo 6% młodszych i aż 12% starszych uczniów stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach.
- Znaczny odsetek (23% młodszych i 18% starszych) przyznaje także, że po prostu nie posiada wiedzy na ten temat.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Jedynie dla 49% młodszych i 19% starszych uczniów kupno alkoholu jest niemożliwe lub trudne. Opinie na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 34: Trudność zakupu alkoholu w opinii badanych uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Dokonując oceny rozpowszechnienia picia alkoholu w środowisku rówieśniczym na podstawie wypowiedzi młodych ludzi można zaryzykować stwierdzenie, że jest to dość rozpowszechnione zjawisko w środowisku uczniowskim gminy.

Wykres 35: Ile osób w Twoim otoczeniu używa alkoholu? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

43% młodszych i 16% starszych uczniów nie zna nikogo, kto nie mając ukończonych 18 lat pije alkohol. Pozostali uczniowie mają wśród swoich znajomych od kilku do nawet kilkudziesięciu pijących rówieśników. To może oznaczać, że w środowisku szkolnym analizowanej gminy jest wielu nieletnich, którzy mają kontakt z alkoholem.

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się więc koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Należy również zwrócić uwagę, iż pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim oraz deklaracji sprzedawców o jego przestrzeganiu – duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny. O dostępności tych produktów dla nieletnich mówią i sprzedawcy i sama młodzież.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki pochodzą zarówno z rodzin biednych – jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek – i dużych miast.¹⁹ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów – a do tego bezrobocie, brak perspektyw, trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych – są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.²⁰

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie – stosunkowo często przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, 5% uczniów szkół podstawowych i 20% uczniów gimnazjum przyznało, że miało kontakt z narkotykami. Średni wiek, w którym uczniowie przyznają się do pierwszego kontaktu z narkotykami jest wyższy w stosunku

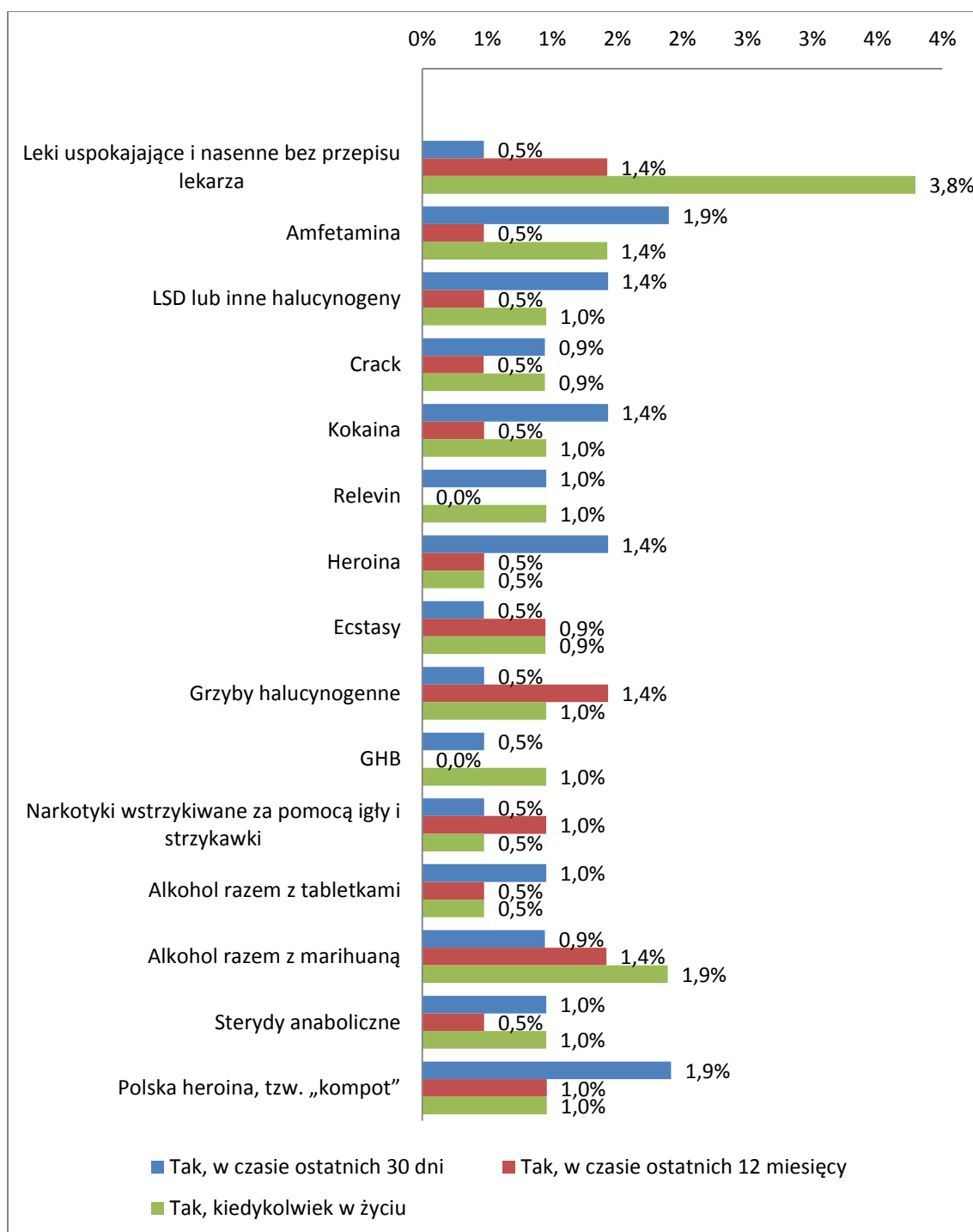
¹⁹ Węgrzecka-Giliń J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

²⁰ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.), Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

do papierosów i alkoholu i wynosi ponad 12 lat w grupie młodszej (12,3) i ponad 13 lat w grupie starszej (13,8).

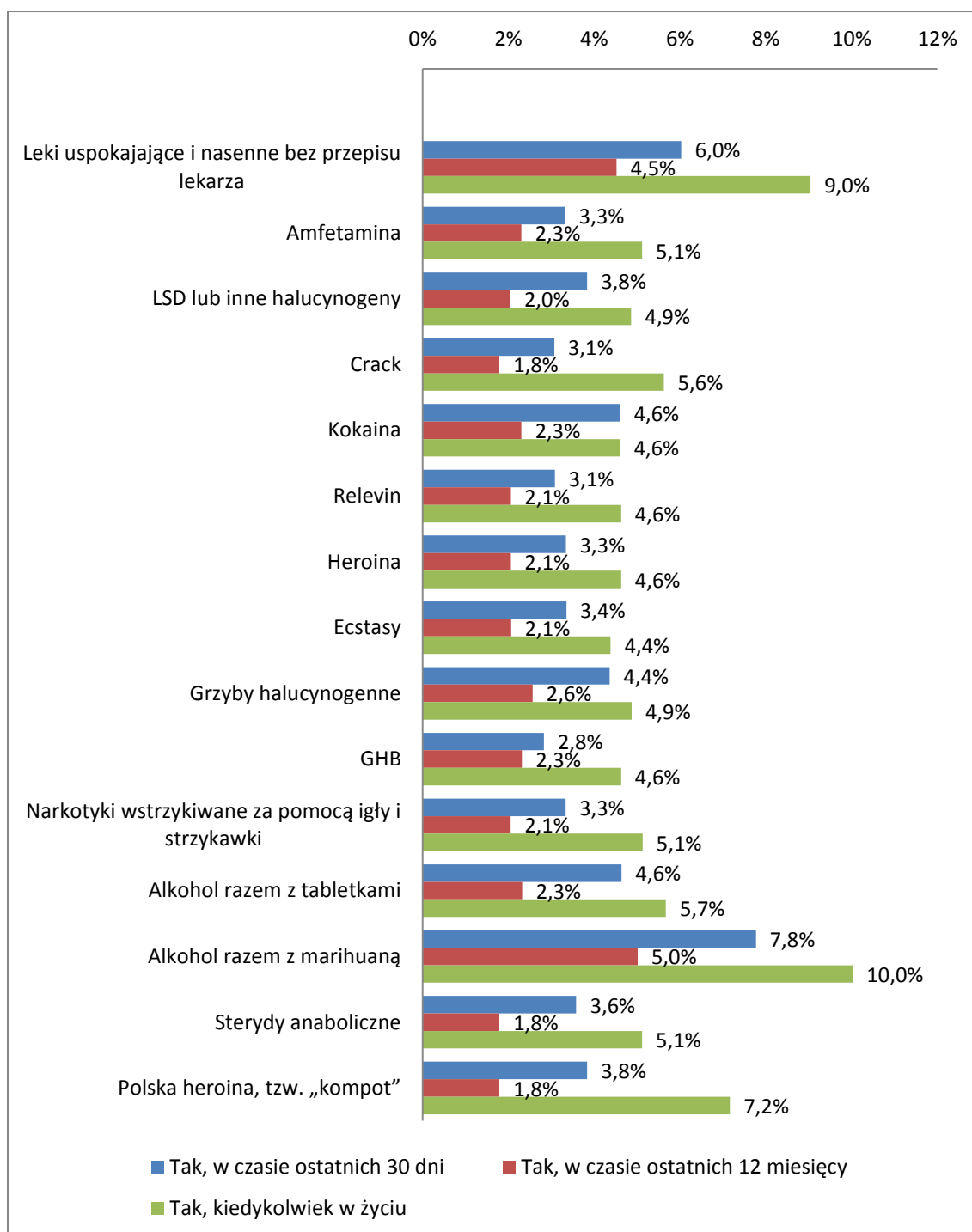
Podobnie jak wśród polskiej młodzieży, w gminie Wyszków popularna jest marihuana. Spośród przebadanych uczniów, nigdy po jej połączenie z alkoholem nie sięgnęło – 96% uczniów szóstych klas szkół podstawowych i 77% uczniów trzecich klas gimnazjum. Wśród młodszych uczniów kolejnymi z najpopularniejszych substancji psychoaktywnych są polska heroina tzw. „kompot” i amfetamina. Wśród starszych uczniów popularnym połączeniem jest alkohol z tabletkami oraz również tzw. „kompot”.

Wykres 36: Czy zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregośkolwiek z podanych środków (wyniki badań uczniów szóstych klas szkół podstawowych)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Wykres 37: Czy zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregośkolwiek z podanych środków (wyniki badań uczniów trzecich klas gimnazjum)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Po leki uspokajające lub nasenne, z przepisu lekarza, sięgnęło w młodszej grupie w sumie 7% uczniów, przy czym 2% brało je przez trzy tygodnie lub dłużej. W starszej grupie uczniów, 16% uczniów lekarz przepisał tego typu leki. Spośród tych uczniów, 5% zażywało je ponad trzy tygodnie.

Porównując wyniki badania z uzyskanymi w 2007 roku, można zauważyć niewielki spadek zainteresowania lekami uspokajającymi i nasennymi, przy jednoczesnym wzroście popularności wśród gimnazjalistów całej, dostępnej na rynku, gamy innych substancji narkotycznych oraz połączenia alkoholu z marihuaną.

Tabela 7. Używanie substancji kiedykolwiek w życiu - porównanie wyników badań zrealizowanych w gminie w 2007 i 2012 roku

Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Marihuana lub haszysz	4,52	brak danych
	Substancje wziewne	16,32	brak danych
	Leki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza	6,94	3,79
	Amfetamina	0	1,42
	LSD lub inne halucynogeny	0	0,95
	Crack	0	0,94
	Kokaina	0,69	0,95
	Relevin	0	0,95
	Heroina	0,34	0,48
	Ekstazy	0	0,95
	Grzyby halucynogenne	0,69	0,95
	GHB	1,38	0,95
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	0	0,48
	Alkohol razem z tabletkami	0	0,48
	Alkohol razem z marihuaną	1,04	1,89
	Sterydy anaboliczne	1,04	0,95
	Polska heroina tzw. "kompot"	brak danych	0,96
	Trzecie klasy gimnazjum	Marihuana lub haszysz	20,05
Substancje wziewne		11,9	brak danych
Leki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza		11,2	9,05
Amfetamina		3,4	5,12
LSD lub inne halucynogeny		0,8	4,86
Crack		0,6	5,63
Kokaina		1,2	4,60
Relevin		0,8	4,63
Heroina		0,4	4,63
Ekstazy		1	4,38

Grzyby halucynogenne	1,2	4,87
GHB	0,6	4,63
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	0,2	5,13
Alkohol razem z tabletkami	4,6	5,67
Alkohol razem z marihuaną	5,6	10,03
Sterydy anaboliczne	0,6	5,12
Polska heroina tzw. "kompot"	brak danych	7,16

Zródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszków

Warto zwrócić uwagę na fakt, że uczniowie sięgają po leki uspokajające lub nasenne zarówno z przepisu, jak i bez przepisu lekarza. Analizując wyniki badań obecnych i przeprowadzonych w 2007 roku można zauważyć, że coraz liczniejsze grono gimnazjalistów otrzymuje takie zalecenia od lekarzy, natomiast uczniowie młodsi mają obecnie mniej tego typu doświadczeń.

Tabela 8. Używanie kiedykolwiek w życiu leków uspokajających lub nasennych z przepisu lekarza - porównanie wyników badań zrealizowanych w gminie w 2007 i 2012 roku.

Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Nie, nigdy	86,8	92,82
	Tak, ale krócej niż przez 3 tygodnie	9,72	5,26
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	3,47	1,91
Trzecie klasy gimnazjum	Nie, nigdy	88,0	83,86
	Tak, ale krócej niż przez 3 tygodnie	10,0	10,85
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	2,0	5,29

Zródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszków

Uczniowie zapytani o to, czy wiedzą gdzie i u kogo można kupić narkotyki, w większości odpowiadają przecząco. Jednak 13% uczniów w grupie młodszej i 32% w grupie starszej, potwierdza, że wie gdzie i u kogo można się w nie zaopatrzyć.

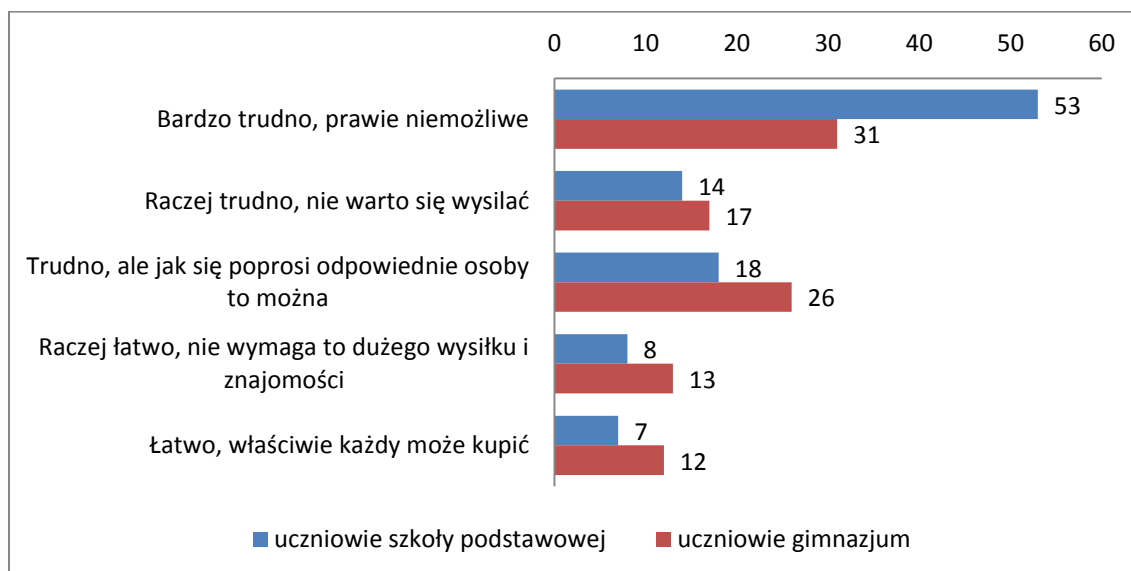
Podobnie przedstawiają się wyniki pytania, w którym uczniowie zapytani zostali o miejsce, w których łatwo byłoby im kupić marihuanę lub haszysz. Również tutaj dużo częściej deklarowali brak wiedzy w tym zakresie. W 2007 roku połowa, a obecnie 12% młodszych uczniów, potrafiła wskazać takie miejsce. Również dla starszych uczniów marihuana stała się trudniej dostępna. W 2007 jedynie 23% uczniów a obecnie 63% nie zna miejsc, w których łatwo można kupić ten narkotyk. Wśród mających tę wiedzę, najpopularniejsze miejsca zakupu marihuany lub haszyszu to mieszkanie dilera (14% wskazań w młodszej grupie i 19% w starszej), ulica lub park (8% wskazań w młodszej grupie i 21% w starszej) oraz dyskoteka lub bar (6% wskazań w młodszej grupie i 13% w starszej). W szkole mogłoby łatwo kupić te narkotyki 3% uczniów młodszych i 16% starszych.

Tabela 9. Miejsca gdzie łatwo można kupić marihuanę lub haszysz

Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Nie znam takich miejsc	49,08	77,99
	Ulica, park	7,2	8,13
	Szkoła	14,17	2,87
	Dyskoteka, bar	15,22	5,74
	Mieszkanie dealera	13,12	13,88
	Inne miejsce	1,57	brak danych
Trzecie klasy gimnazjum	Nie znam takich miejsc	23,4	62,7
	Ulica, park	15,2	20,63
	Szkoła	18,4	16,4
	Dyskoteka, bar	22,2	12,7
	Mieszkanie dealera	14,8	19,31
	Inne miejsce	6,0	brak danych

Źródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszaków

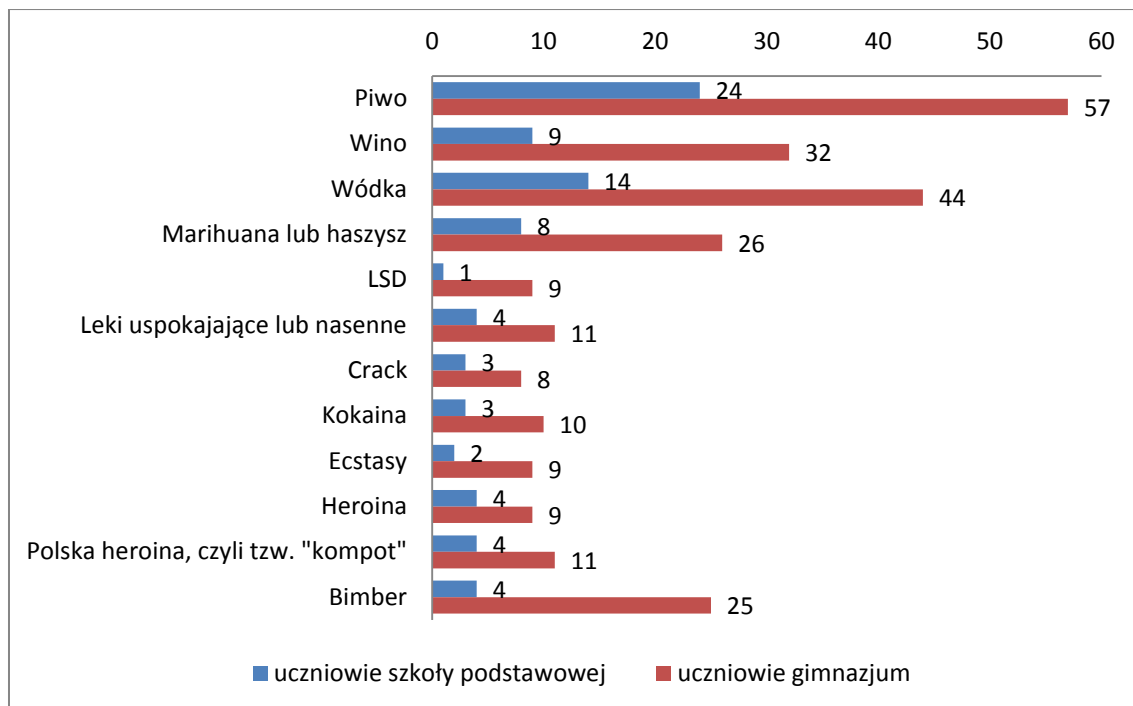
Jak stwierdzają badani, kupienie narkotyków nie jest już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Wykres 38: Trudność zakupu substancji psychoaktywnych w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Spośród różnych substancji psychoaktywnych, uczniowie najczęściej spotykają się z propozycją sięgnięcia po piwo, przy czym uczniom gimnazjum proponowano je ponad dwukrotnie częściej. Nieco rzadziej uczniowie otrzymują propozycje napicia się wódki. Spośród narkotyków, podobnie jak w przypadku alkoholu, najpopularniejsze rodzaje są też najczęściej proponowane innym, najwięcej ofert dotyczy marihuany lub haszyszu.

Wykres 39: Propozycje substancji psychoaktywnych, otrzymane przez uczniów w ciągu ostatnich 12 miesięcy (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Obecnie uczniowie zdecydowanie rzadziej, niż przed pięcioma latami, otrzymują propozycje sięgnięcia po alkohol, zwłaszcza piwo i wino. Jednocześnie jednak można zauważyć istotny wzrost ilości otrzymywanych propozycji pozostałych substancji psychoaktywnych, jakie otrzymali w ciągu ostatniego roku uczniowie gimnazjum.

Tabela 10. Ekspozycja na propozycje poszczególnych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy - porównanie wyników badań zrealizowanych w gminie w 2007 i 2012 roku.

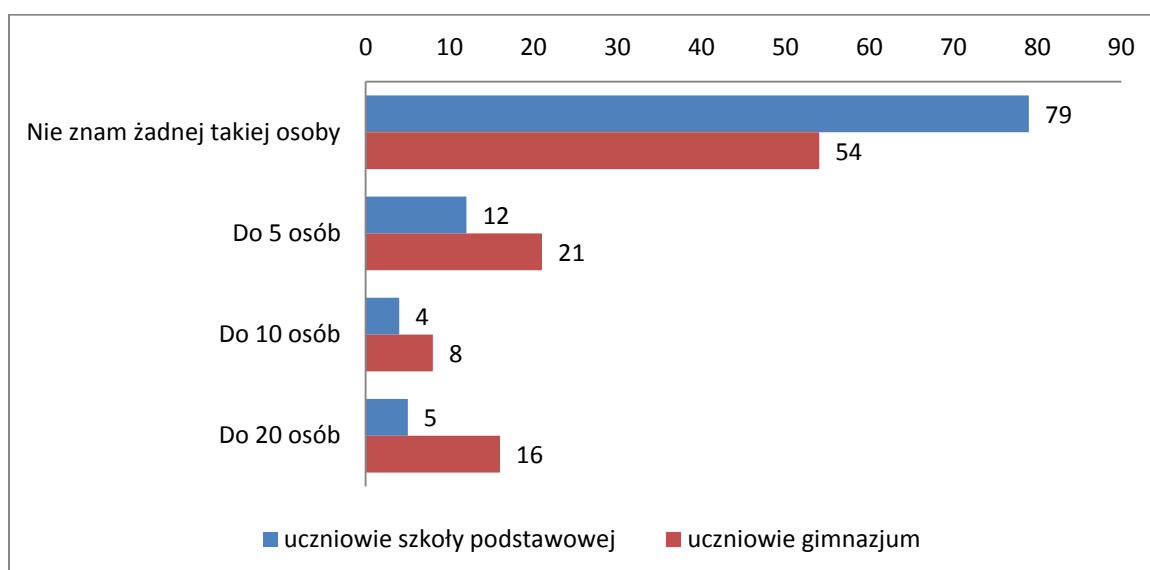
Poziom klasy		2007	2012
Szóste klasy szkoły podstawowej	Piwo	43,05	24,29
	Wino	20,48	9,09
	Wódka	15,97	14,29
	Marihuana lub haszysz	4,51	7,66
	LSD	3,12	1,44
	Amfetamina	2,44	b.d.
	Leki uspokajające i nasenne	3,81	3,83
	Crack	1,73	2,87
	Kokaina	2,08	3,35
	Ekstasy	2,78	2,39
	Heroina	1,73	4,31

	Sterydy anaboliczne	3,12	b.d.
	Polska heroina (kompot)	1,73	3,83
	Bimber	8,69	3,83
Trzecie klasy gimnazjum	Piwo	75,15	56,66
	Wino	58,91	32,46
	Wódka	53,7	43,83
	Marihuana lub haszysz	19,43	26,32
	LSD	3,61	9,47
	Amfetamina	8,01	b.d.
	Leki uspokajające i nasenne	5,61	11,32
	Crack	2,2	8,44
	Kokaina	3,4	10,29
	Ekstazy	6,01	9,45
	Heroina	3,2	8,97
	Sterydy anaboliczne	9,41	b.d.
	Polska heroina (kompot)	3,2	10,55
	Bimber	21,44	24,54

Źródło: Badania ankietowe ESPAD 2007 przeprowadzone w Gminie Wyszków

Ocena rozpowszechnienia stosowania narkotyków w środowisku rówieńczym wskazuje na większą popularność narkotyków wśród starszych uczniów w porównaniu z młodszą grupą. Większość z badanych uczniów gminnych szkół (79% w młodszej grupie i 54% w starszej) nie zna nikogo kto używałby narkotyków, choć zdarzają się uczniowie, którzy deklarują posiadanie od kilku do kilkudziesięciu takich znajomych.

Wykres 40: Ocena rozpowszechnienia używania narkotyków w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

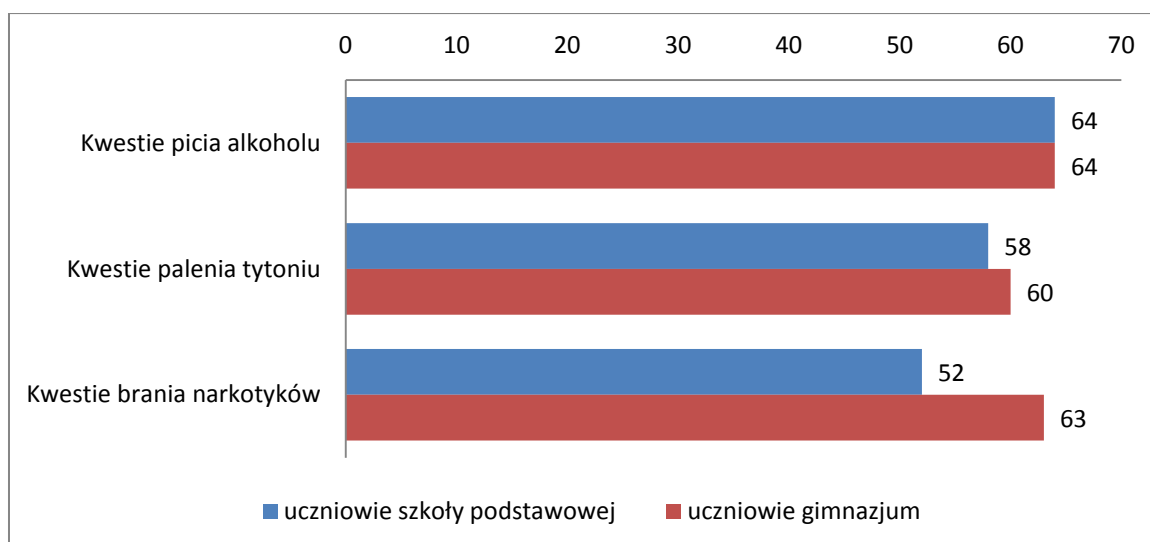
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Uczniowie szkół w gminie zdają się mieć świadomość, iż narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów.

- Większość z nich (68% w grupie młodszej i 59% w grupie starszej) stwierdza zdecydowanie, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych.
- Duży odsetek uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (23% młodszych i 20% starszych uczniów).
- Dodatkowo 5% uczniów szkół podstawowych i 13% uczniów gimnazjum uzależnia to od sytuacji.
- Zdaniem 3% uczniów młodszych i 8% starszych, sięgnięcie po narkotyk pomoże w poradzeniu sobie z kryzysem.

Ponad połowa uczniów obu grup potwierdza udział w bieżącym roku szkolnym w zajęciach, na których poruszano kwestie picia alkoholu, palenia tytoniu i brania narkotyków.

Wykres 41: Udział w zajęciach profilaktycznych w bieżącym roku (dane w procentach)

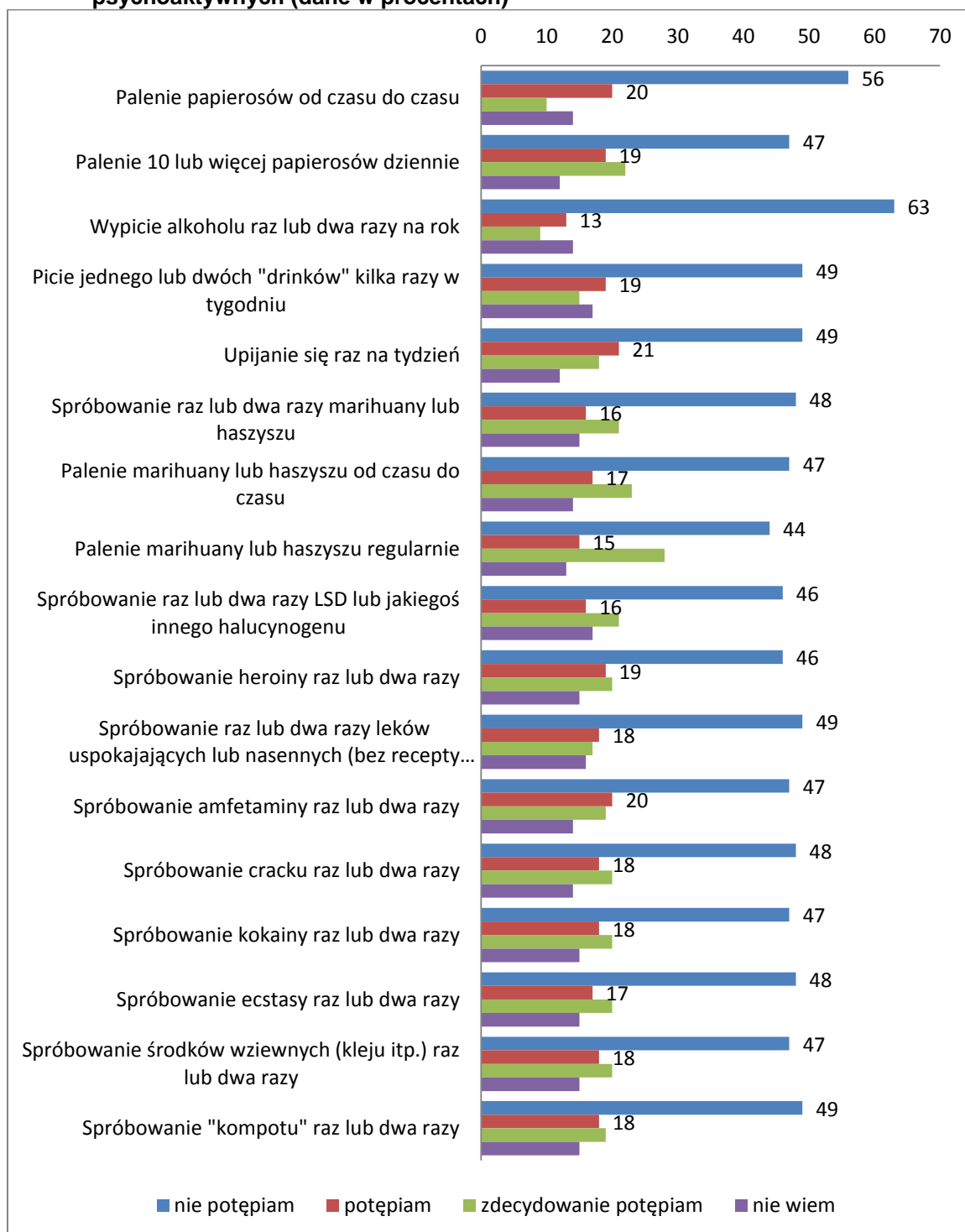
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo często przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem jest marihuana z alkoholem. Poza najczęściej wymienianą marihuaną, uczniowie chętnie eksperymentują także z innymi substancjami psychoaktywnymi. Niepokojące jest to, że dla sporej grupy uczniów zdobycie narkotyków jest możliwe przy mniejszym lub większym nakładzie wysiłków. Zgodnie z wysoką oceną wagi zagrożenia problemem narkomanii przez dorosłych mieszkańców gminy, sami młodzi odsłaniają swoje zainteresowanie eksperymentowaniem z substancjami psychoaktywnymi. Tym bardziej warto nasilić profilaktykę w tym zakresie kierowaną do uczniów.

Opinie młodzieży szkolnej na temat używania substancji psychoaktywnych

Największą tolerancję dla zażywania substancji psychoaktywnych, uczniowie szkół podstawowych mają dla sięgania po alkohol raz lub dwa razy w ciągu. Także palenie papierosów od czasu do czasu jest stosunkowo rzadko potępiane wśród młodszych uczniów. Najostrzej ocenione zostało regularne palenie marihuany lub haszyszu.

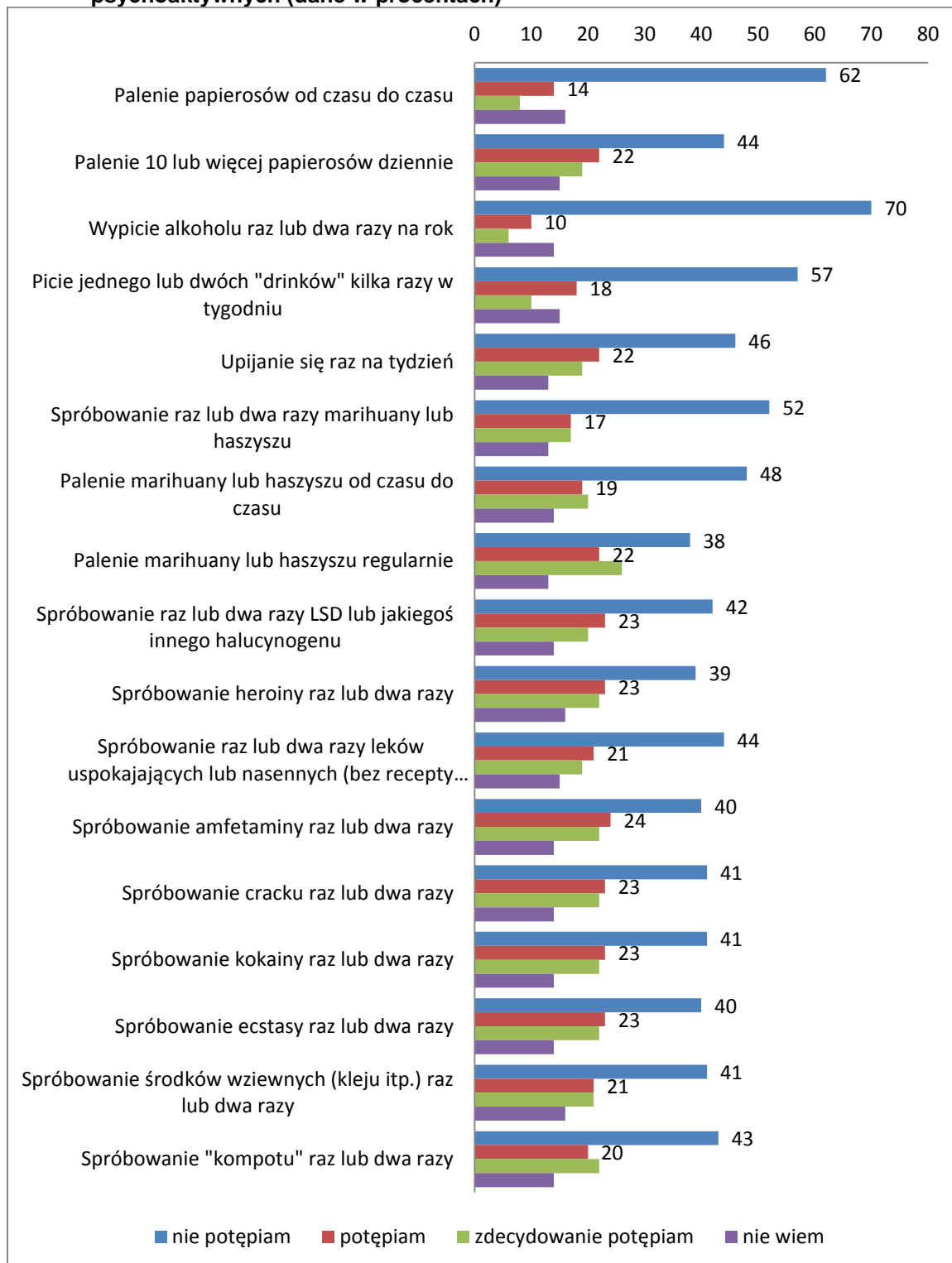
Wykres 42: Opinie uczniów szkół podstawowych na temat używania substancji psychoaktywnych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

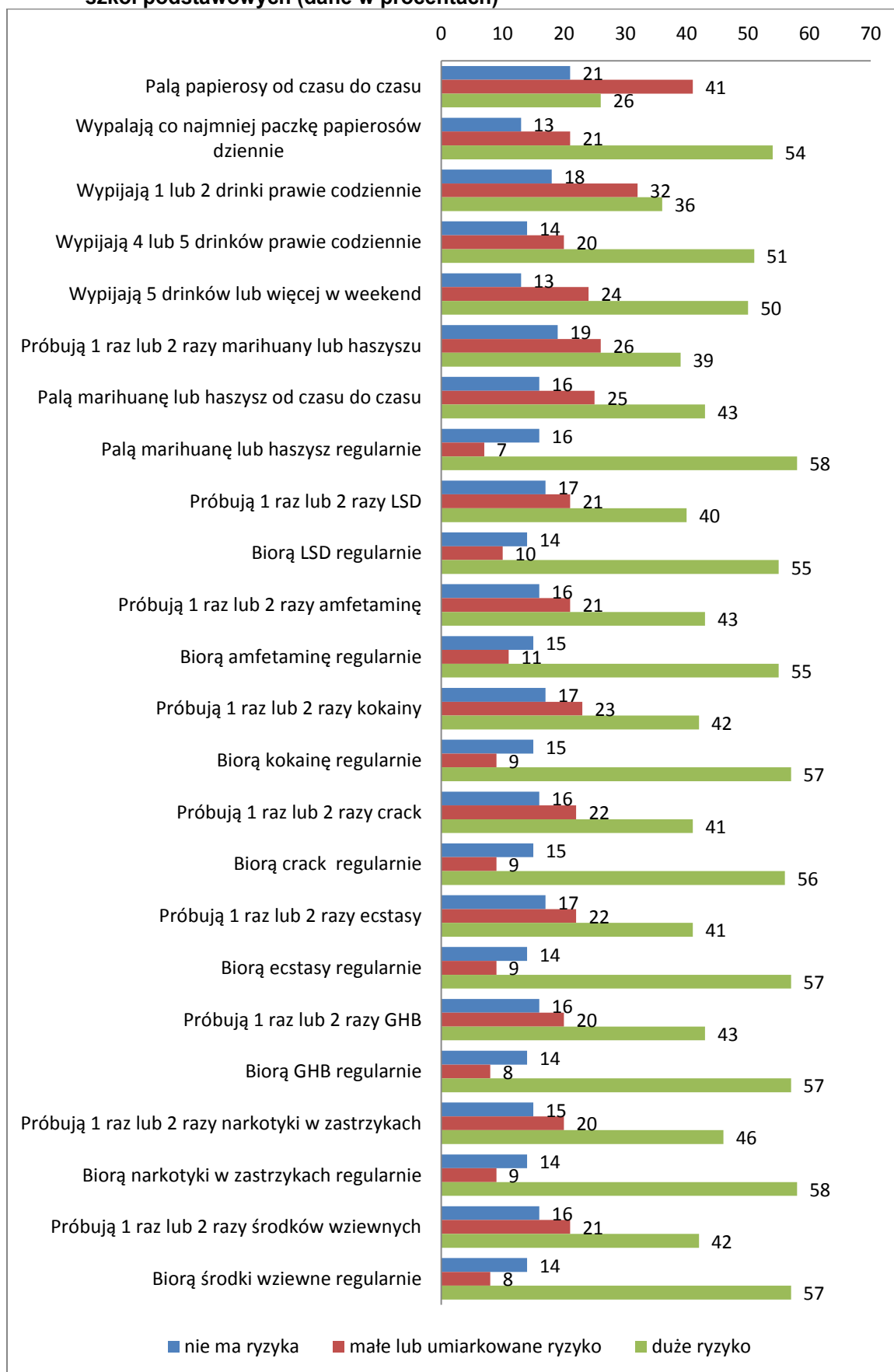
Wśród uczniów gimnazjum podobnie, z najmniejszym potępieniem spotyka się sporadyczne picie alkoholu i palenie papierosów. Starsi uczniowie mają jednak zdecydowanie mniej tolerancji dla cotygodniowego upijania się, regularnego palenia marihuany lub haszyszu i nawet sporadycznego sięgania po inne narkotyki, a zwłaszcza po heroinę.

Wykres 43: Opinie uczniów szkół gimnazjalnych na temat używania substancji psychoaktywnych (dane w procentach)

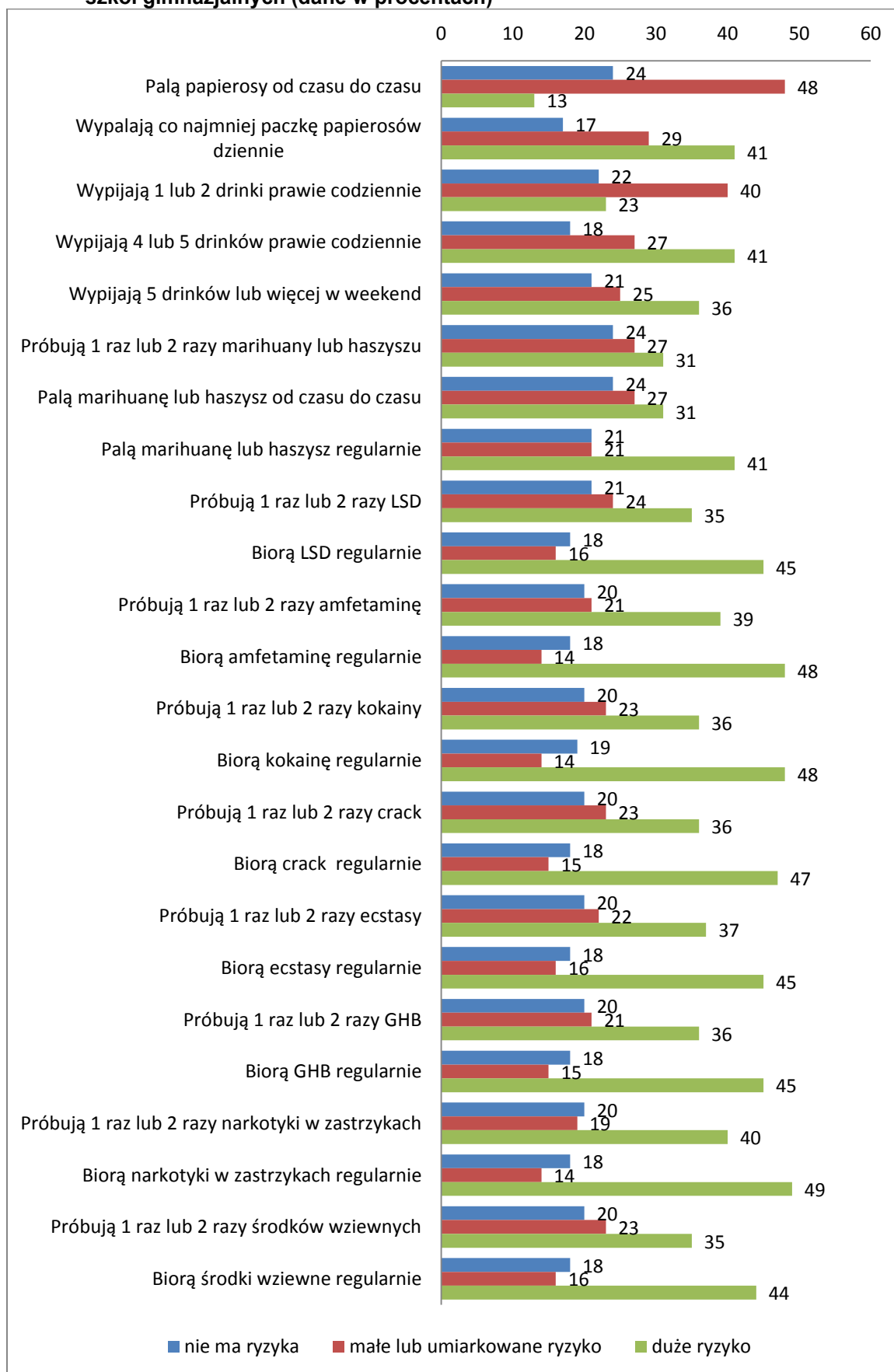

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych Patac Kultury i Nauki / Plac Defilad 1 00-901 Warszawa www.crps.pl tel./fax 0*22 620-29-29 mail: biuro@crps.pl

Wykres 44: Ryzyko zaszkodzenia sobie (zdrowotnego lub w inny sposób) w ocenie uczniów szkół podstawowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

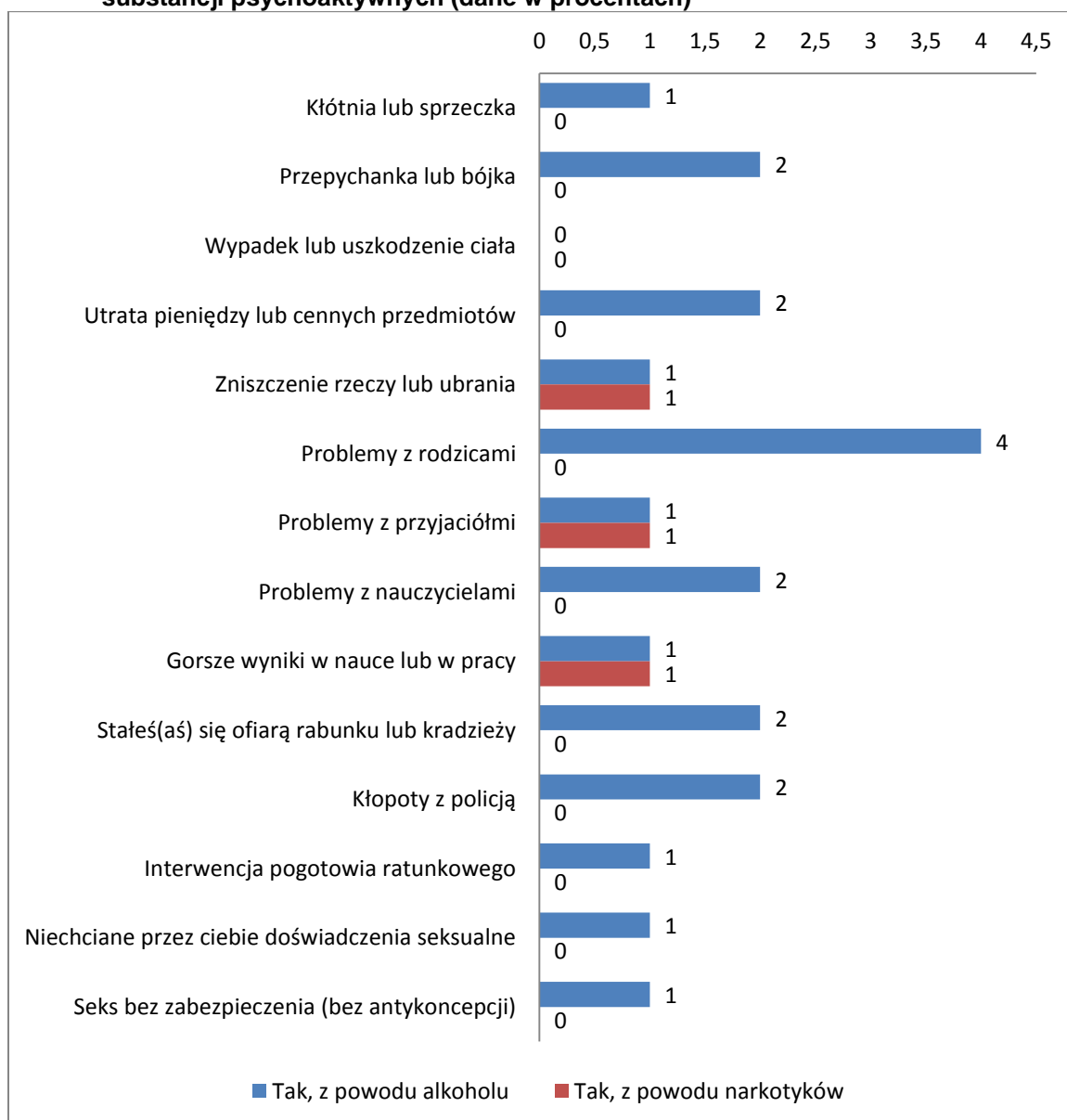
Wykres 45: Ryzyko zaszkodzenia sobie (zdrowotnego lub w inny sposób) w ocenie uczniów szkół gimnazjalnych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zarówno wśród uczniów szkół podstawowych, jak i uczniów gimnazjów jest grupa według której zarówno sporadyczne, jak i regularne sięganie po poszczególne rodzaje narkotyków, nie niesie ze sobą żadnego ryzyka.

Najczęściej doświadczanymi przez młodszych uczniów problemami trudnościami picie alkoholu są problemy z rodzicami. Jednak część uczniów z tego powodu padła ofiarą bójki, kradzieży lub utraty pieniędzy, problemów z nauczycielami i policją. Spośród uczniów szkół podstawowych jedynie nieliczni wskazują na przeżycie tego typu problemów z powodu sięgania po narkotyki.

Wykres 46: Trudne doświadczenia uczniów szkół podstawowych związane z zażywaniem substancji psychoaktywnych (dane w procentach)

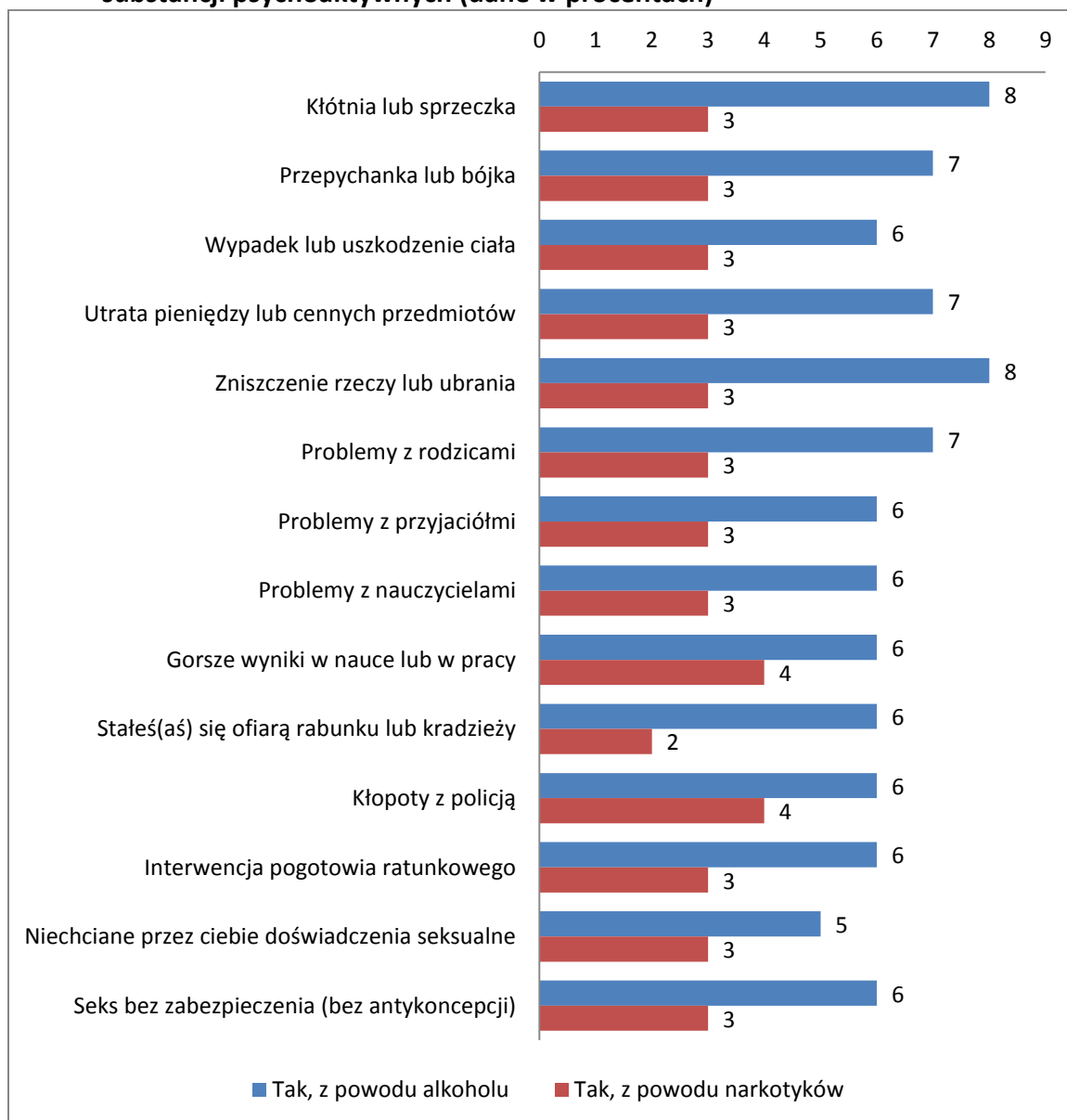

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Z problemami powodowanymi używkami znacznie częściej mierzą się uczniowie gimnazjum. I tu, częściej winnym jest wypity alkohol, przy czym doświadczane problemy dotyczą zarówno sfery

relacji zniszczenia ubrania, utraty pieniędzy lub przedmiotów, jak i uszczerbków na zdrowiu, włącznie z koniecznością interwencji pogotowia ratunkowego. Uczniowie zauważają także, że sięganie po substancje psychoaktywne może powodować pogorszenie wyników w nauce a także grozić niechcianymi doświadczeniami seksualnymi lub seksem bez zabezpieczenia.

Wykres 47: Trudne doświadczenia uczniów szkół gimnazjalnych związane z zażywaniem substancji psychoaktywnych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga

od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami. W przypadku przemocy domowej, ofiary zmuszone są do przyznania się do osobistych porażek jako żon, mężów, matek czy dzieci. Przemoc traktują jako sytuację poniżającą, wstydliwą, stąd ogromne bariery przez przyznaniem się do tego typu incydentów.²¹

Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Poważnym problemem pozostaje wciąż obecne w życiu Polaków zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu dziecka.²² Pomimo, iż bicie dzieci w celach wychowawczych ma wciąż duże grono zwolenników – połowa uczestników (51,0%) ogólnopolskich badań z roku 2008 sprzeciwia się wprowadzeniu zakazu bicia dzieci, ponad trzy-czwarte (78,0%) uważa, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dać „klapsa”, zaś dwie-piąte (41,0%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „łanie nikomu nie zaszkodziło” – skala tego zjawiska maleje.²³ W roku 1998 tylko ponad dwie-piąte (43,0%) rodziców twierdziło, że ich dzieci nie są bite, w roku 2009 jest już ich ponad dwie-trzecie (69,0%).²⁴ Powszechnie obowiązujące (90,0%) jest także przekonanie o konieczności powstrzymywania się od nadużywania władzy rodzicielskiej. Nawet sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.²⁵

Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy

Dorośli mieszkańcy gminy Wyszków również w zdecydowanej większości są przekonani co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowią dobrej metody wychowawczej. Warto jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania oscylujące wokół problematyki przemocy.

Wśród mieszkańców gminy można zidentyfikować dużą grupę dorosłych, którzy są zwolennikami rygorystycznego wychowywania dzieci. Potwierdza to fakt, że **30% badanych uważa, iż dziecko powinno bać się rodziców**, bo wtedy łatwiej jest uzyskać posłuszeństwo i szacunek.

²¹ M. Wszędziły, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

²² Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²³ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

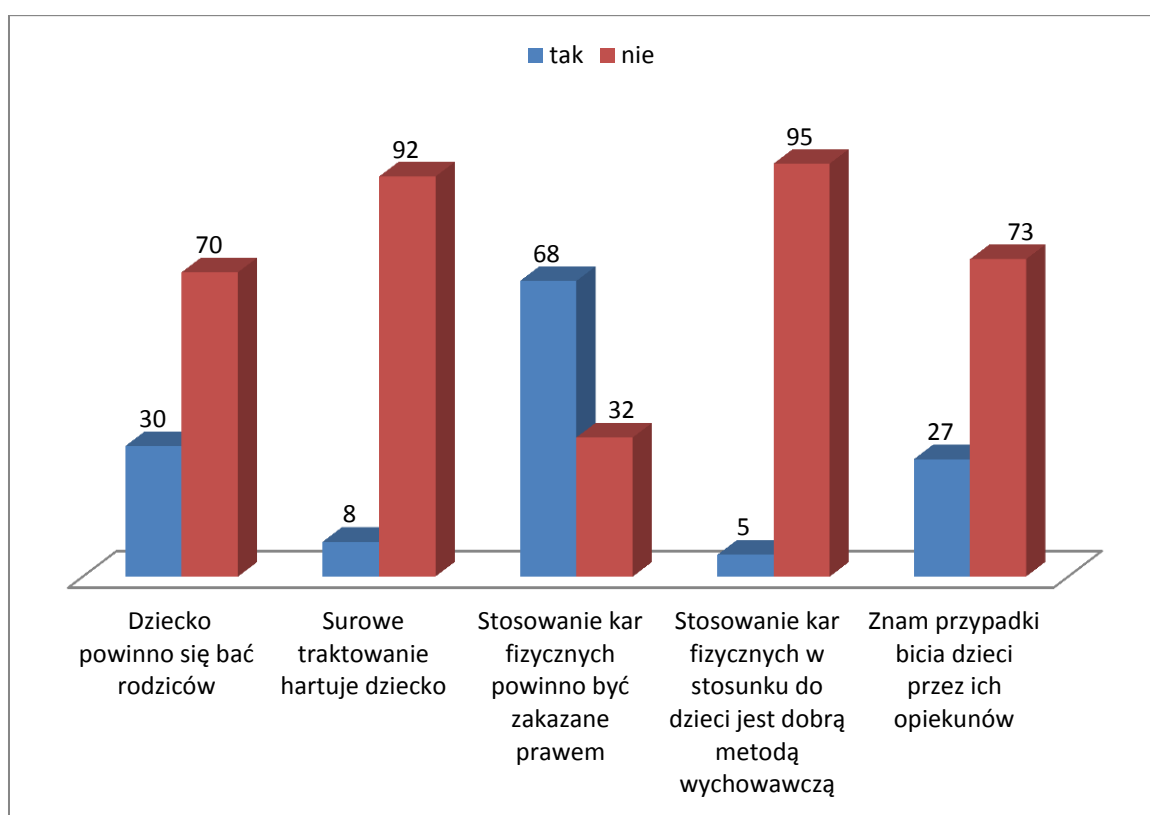
²⁴ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²⁵ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

Przeciwnych takiej postawie jest 70% respondentów, którzy twierdzą, że dziecku w okresie dorastania nie powinien towarzyszyć lęk przed rodzicami. Większość dorosłych (92%) jest przeciwna stwierdzeniu, że surowe traktowanie dziecka – hartuje go, dając większe szanse na sukces wychowawczy, a dziecku pomoże lepiej sobie radzić w przyszłości, ale część mieszkańców gminy (8%) konsekwentnie dowodzi, iż surowe traktowanie dziecka hartuje i zwiększa sukces wychowawczy.

Mieszkańcy gminy są także zwolennikami regulacji prawnych w tym zakresie. Za wprowadzeniem (już obowiązującego) ustawowego zakazu bicia dzieci opowiada się 68%, zaś 32% jest przeciwnych tego typu prawnej regulacji. W tym przypadku mieszkańcy gminy są mniej rygorystyczni wobec dzieci niż populacja ogólnopolska, bowiem w badaniach CBOS za taką regulacją opowiedziało się 41%, przeciwko zaś – 51%.²⁶

Wykres 48: Opinie mieszkańców gminy dotyczące wychowania dzieci (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

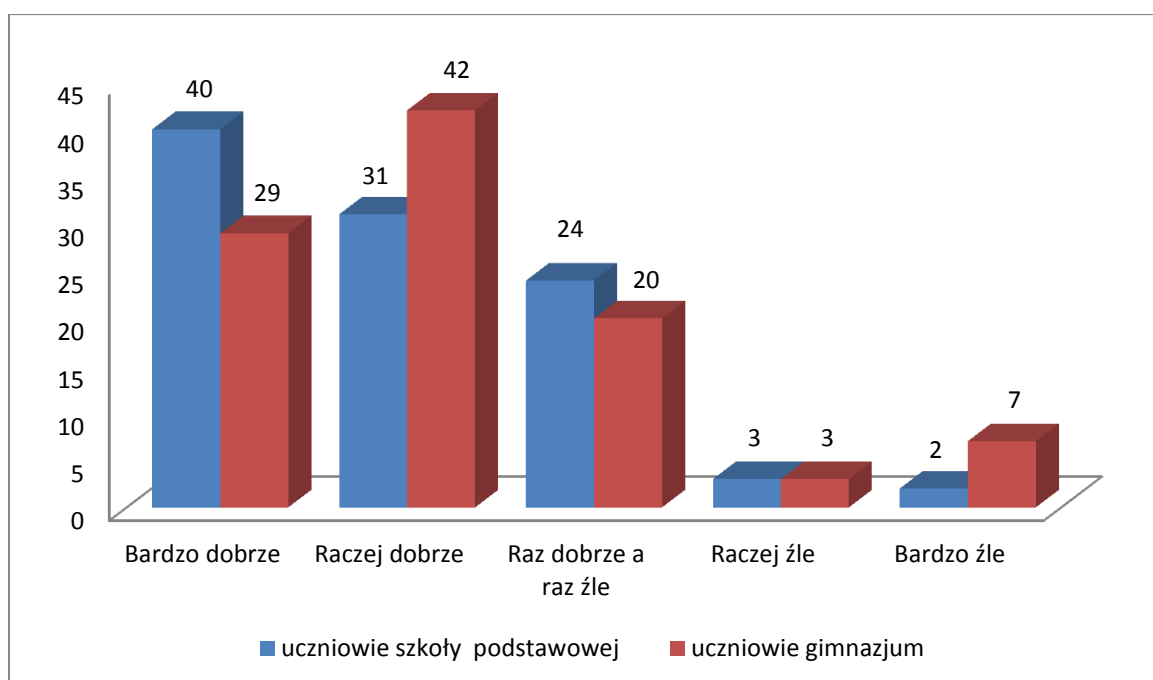
Przeważająca część mieszkańców gminy nie pochwała stosowania kar cielesnych w procesie wychowywania dzieci. Choć 5% z nich nadal uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. Dodatkowo fakt, że 27% wskazuje, iż zna w swoim środowisku przypadki bicia dzieci przez swoich opiekunów, może świadczyć o znacznym rozpowszechnieniu tego zjawiska w środowisku gminnym.

²⁶ Tamże.

Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w swoim środowisku pokazuje, że większość dzieci czuje się w szkole dobrze. W sumie 71% uczniów szkół podstawowych i również 71% uczniów gimnazjum dobrze lub bardzo dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają.

Wykres 49: Samoocena samopoczucia w szkole uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole większości uczniów, części zdarza się chodzić na wagary. W ostatnim czasie było na nich 13% uczniów młodszych i 39% starszych. Rzadko jednak uczniowie opuszczają szkołę ze strachu (2% uczniów szkół podstawowych i 3% uczniów gimnazjum).

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono raczej złe lub bardzo złe (2% uczniów szkół podstawowych i 5% uczniów gimnazjum). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (po 39% uczniów młodszych i 38 starszych) lub dobre (40% uczniów młodszych i 38% starszych). Przeciętne noty wystawiło sobie 19% uczniów młodszych i 18% starszych.

Zarówno wśród młodszych, jak i starszych uczniów część nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole do której uczęszczają. W młodszej grupie na brak takiego kontaktu wskazało 59% uczniów, w starszej grupie – 49%. Oznacza to, że ta część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

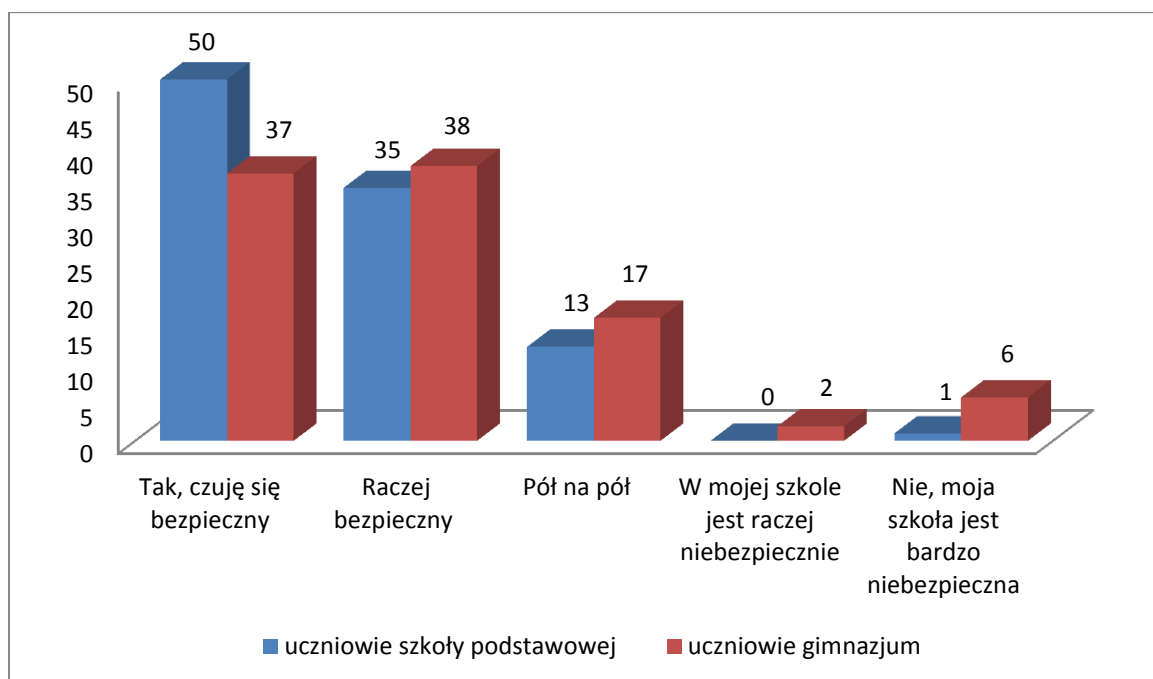
Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dość rzadko. Na częsty lub bardzo częsty kontakt rodziców wskazuje 55% uczniów młodszych i 36% uczniów starszych. Rzadko

kontaktują się ze szkołą rodzice 39% badanych uczniów w grupie młodszej i 44% w starszej. 6% uczniów szkół podstawowych i 20% uczniów gimnazjum przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

Warto wspomnieć, iż badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – w sumie 91% uczniów młodszych i 86% uczniów starszych ocenia je pozytywnie.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, iż w szkole czuje się bezpiecznie.

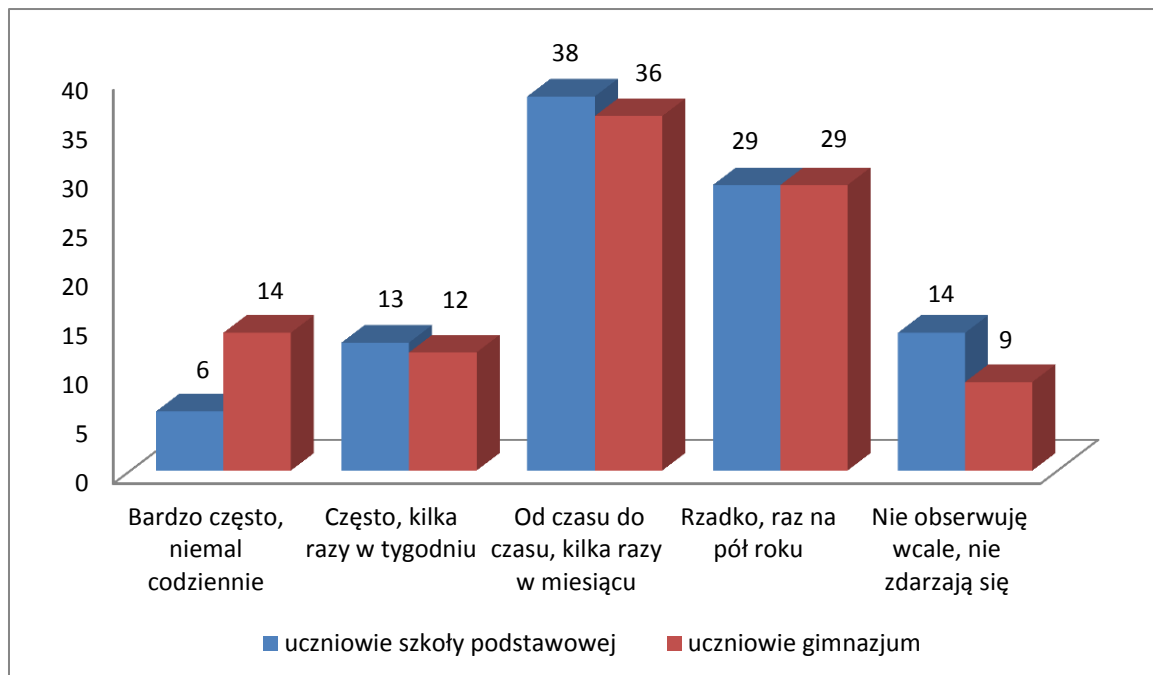
Wykres 50: Czy czujesz się w szkole bezpieczny? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z analizy danych, średnio 80% młodzieży szkolnej ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym, choć tacy, którzy oceniają ją jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni.

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanych gminnych szkołach takie sytuacje zdarzają się wcale nie tak rzadko.

Wykres 51: Częstość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Oso biście do świadczyło przemocy 21% uczniów szkół podstawowych i 19% uczniów gimnazjum, a 21% młodszych i 19% starszych uczniów przyznaje, że są w szkole osoby, których się boi.

Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, że młodszy uczniowie najczęściej wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliżej ewentualnego zdarzenia. Do wychowawcy, dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa zwróciłoby się 61% uczniów szkół podstawowych i jedynie 34% uczniów gimnazjum. Starsi, będąc świadkiem lub ofiarą przemocy pomocy szukaliby przede wszystkim wśród kolegów (48% wskazań).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą wielu uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej zatem warto wspierać ich umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną. Ważne jednocześnie jest także budowanie zaufania gimnazjalistów do pomocy, jaką mogą otrzymać od profesjonalistów w trudnych dla siebie sytuacjach.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu młodzieży

Strona | 70

Współczesny postęp cywilizacyjny powoduje, iż tzw. „nowe media”, zaczynają być w powszechnym użyciu. Coraz częściej uczestnictwo w różnych systemach społecznych (np. edukacyjnych) wymaga od ludzi, również młodych korzystania z nowych technologii informatycznych.

Badania, przeprowadzone w Europie, pokazują, że 81% młodych ludzi używa Internetu w domu, z czego 38% korzysta z Internetu każdego dnia. Najczęściej komunikują się z przyjaciółmi (przez komunikatory), odwiedzają strony internetowe, słuchają muzyki, grają w gry i ściągają potrzebne materiały. Badania pokazują, że bardzo popularne jest również używanie wyszukiwarek internetowych²⁷.

W Polsce natomiast z Internetu korzysta 96% uczniów. Tylko niecałe 3% nigdy się nim nie posługiwało. Większość ankietowanych korzysta z Internetu dłużej niż rok (26% – od roku do trzech, 21% – od 4 lat i więcej, natomiast 25% nie pamięta jak długo), a tylko 15% ma dostęp do Internetu krócej niż rok. Nie wszyscy jednak posiadają Internet w domu. Ciągłe więcej niż ¼ polskich uczniów (27%) nie ma dostępu do Internetu w domu²⁸.

W badaniach CBOS z 2004 roku, na korzystanie z Internetu przez dzieci w wieku szkolnym wskazywało 58% pytanym Polaków, z czego co trzeci (33%) wskazywał na codzienne korzystanie²⁹. W 2010 roku – już 96% uczniów deklaruje korzystanie z Internetu. To może wskazywać, jak ważnym medium stał się Internet w życiu współczesnego, również młodego człowieka. Młodzi ludzie wykorzystują Internet zarówno do nauki jak i do zabawy (twierdzi tak 52% młodych ludzi). Są jednak i tacy, którzy używają go głównie do nauki (28%) jak i wyłącznie dla rozrywki (16%)³⁰.

Młodzi ludzie z gminy Wyszków w zdecydowanej większości posiadają i wykorzystują komputer w codziennym życiu. Spośród badanych 98% młodszych i 92% starszych uczniów posiada swój własny komputer. Jak jednak wynika z deklaracji uczniów, nie wszyscy spędzają przed komputerem cały swój wolny czas. 23% młodszych i 29% starszych uczniów deklaruje, że tygodniowo spędza przed komputerem do 5 godzin, co daje mniej niż jedną godzinę dziennie (tj. do 42 min dziennie). 30% młodszych i 24% starszych uczniów deklaruje że jest to czas krótszy niż 10 godzin, kolejne 29% młodszych i 21% starszych uczniów przyznaje się do czasu krótszego niż 20 godzin tygodniowo. Niepokojący jest jednak odsetek uczniów spędzających przy komputerze kilka godzin dziennie. 10% młodszych i 8% starszych uczniów spędza w taki sposób do 30 godzin tygodniowo, a 9% uczniów szkół podstawowych i aż 19% uczniów gimnazjum przyznaje że jest to czas jeszcze dłuższy. **To oznacza, że ci uczniowie każdego dnia spędza przed komputerem nawet ponad 4 godziny, czyli około połowy swojego wolnego czasu poza szkołą.** Takie deklaracje są bardzo niepokojące. Jak

²⁷ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13

²⁸ Tamże, s. 22

²⁹ CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.

³⁰ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, op.cit., s. 22

podaje literatura przedmiotu, osoby zagrożone uzależnieniem od Internetu będą przeznaczać na niego od 31 do 50 godzin tygodniowo (4-6 godz. dziennie). Uzależnienie natomiast występuje u osób, które spędzają w sieci powyżej 7 godzin dziennie³¹. Komputer może być doskonałym medium i narzędziem pracy, o ile jednak będzie racjonalnie wykorzystany.

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej wykorzystują swój komputer dla rozrywki dostępnej w Internecie. 38% młodszych i 29% starszych uczniów wykorzystuje swój komputer przede wszystkim do grania. Spośród uczniów szkół podstawowych 55% korzystając z komputera najwięcej czasu poświęca na korzystanie z portali społecznościowych, uczestnictwo w różnego rodzaju forach oraz przeglądanie stron internetowych. Ten rodzaj aktywności jest popularny także w starszej grupie, wskazało na niego 58% badanych w tej grupie.

Młodzież a hazard

Od pewnego czasu w Polsce trwają gorące dyskusje związane z hazardem i jego regulacją prawną. W życie weszła nowa ustawa przewidująca stopniową likwidację hazardu poza kasynami na automatach o niskich wygranych, tzw. jednorękich bandytach, zakaz videoloterii, znaczny wzrost podatków od hazardu i ograniczenia w reklamowaniu hazardu i firm hazardowych. Wśród gier „na pieniądze” w Polsce zdecydowanie najbardziej popularne, a zarazem społecznie akceptowane (bo najłatwiej się do nich przyznać), są gry Totalizatora Sportowego. Z badań CBOS wynika, że częściej niż co drugi Polak (56%) deklaruje, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy co najmniej raz zagrał w którąś z gier lub loterię firmowaną przez tę instytucję. Co dwudziestego Polaka (5%) można określić jako namiętnego gracza (najpewniej w Lotto – najpopularniejszą grę Totalizatora), ponieważ – według własnych deklaracji – grał w którąś z gier przynajmniej kilkadziesiąt razy, czyli – więcej niż kilka razy w miesiącu. Ponad jedna czwarta Polaków (28%) to tzw. gracze kumulacyjni, którzy grają niesystematycznie, jedynie w przypadku większej kumulacji. Inne formy hazardu są w Polsce znacznie mniej popularne: płatne sms-y - 16%, gry lub loterie organizowane przez Państwowy Monopol Loteryjny lub inne firmy – 6%, gra na automatach do gry o małej wygranej (do 45 złotych) – 5%, zakłady bukmacherskie – 3%, prywatne gry, np. w pokera na pieniądze – 2%, gra w salonie gier, np. w bingo, w kasynie (np. ruletka), gra na pieniądze w Internecie (po 1%).

Polak „hazardzista” to przede wszystkim to młody mężczyzna (8% wobec 3% kobiet), w wieku od 18 do 24 lat (w tej grupie aż 17% twierdzi, że w ostatnim roku grało w tego rodzaju gry), najczęściej uczący się lub pozostający bez pracy (po 13% wśród uczniów i studentów oraz osób bezrobotnych). Z jednorękami bandytami częściej niż inni „zadają się” także pracownicy usług (11%), średni personel i technicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek (po 10%). O rozpowszechnieniu tego rodzaju automatów na terenie całego kraju świadczy fakt, że w zasadzie równie często grają na nich mieszkańcy miast różnej wielkości³².

³¹ A. Augustynek, Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w: L.H. Haber (red) Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2004, s.476.

³² Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009

Młodych ludzi z gminy Wyszków zapytano, czy identyfikują w swoim środowisku lokalnym takie punkty/miejsca, gdzie można „uprawiać” gry hazardowe. Jak wynika z ich deklaracji, 27% młodszych i 52% starszych uczniów ma świadomość, że są one w okolicy. Może to wskazywać na to, że młodzi ludzie są zainteresowani takimi obiektami i zwracają uwagę na obecność tego typu miejsc jak punkty bukmacherskie czy punkty z grami hazardowymi w swoim otoczeniu. Spójne z tymi wypowiedziami uczniów są ich stwierdzenia dotyczące znajomości rówieśników korzystających z tych obiektów. 28% młodszych i 49% starszych uczniów deklaruje, że zna przynajmniej kilka osób niepełnoletnich, które korzystają z tego typu punktów.

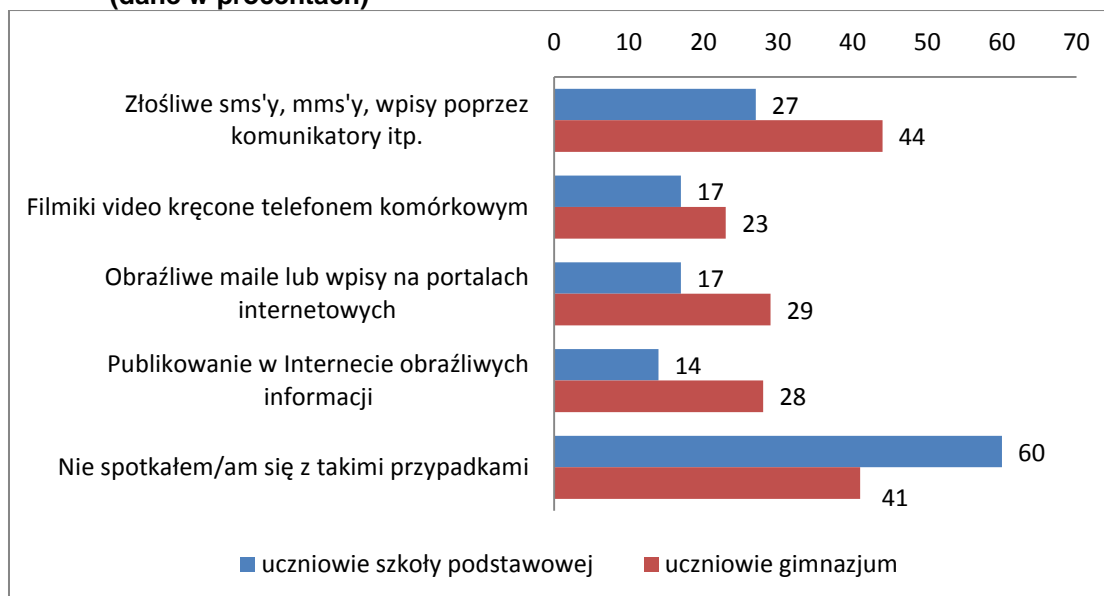
Wypowiedzi uczniów wymagają pogłębionej analizy w tym zakresie, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż jak pokazują badania CBOS, hazard stanowi całkiem realne zagrożenie dla młodzieży. Okazuje się bowiem, iż młodzi ludzie – podobnie jak dorośli wydają немало pieniędzy na różne formy hazardu. Najpopularniejsze jest – tak jak w populacji dorosłych - lotto i konkursy sms-owe - prawie jedna trzecia młodzieży w ciągu ostatnich 12 miesięcy grała w którąś z tych gier. Na kolejnym miejscu są automaty - grał na nich co czwarty młody człowiek. Częściej grają chłopcy niż dziewczęta, jedynym wyjątkiem są gry i loterie sms-owe. Najczęściej grają dzieci pozbawione kontroli rodzicielskiej, których rodzice ostatni rok spędzili w pracy za granicą (oboje rodzice lub ojciec, obecność matki nie ma tu takiego znaczenia). Dobrzy uczniowie najczęściej grają w domu np. przez Internet, słabsi natomiast częściej przy automatach. Średnie wydatki roczne wydatki młodzieży na gry hazardowe to o. 150 zł., przy czym 37 proc. grającej młodzieży zdarzyło się w ciągu ostatniego roku wydać na grę więcej pieniędzy niż zaplanowało, co może być symptomem uzależnienia.³³

Młodzież a cyberprzemoc

Poza tradycyjną przemocą rówieśniczą, można zaobserwować ciągły wzrost tzw. cyberprzemocy, zjawiska odnoszącego się do krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Przeprowadzone badania wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w gminie Wyszków. Prawie wszyscy uczniowie gminy posiadają swój komputer, tak szeroka dostępność nowych technologii zwiększa ryzyko kontaktu również z cyberprzemocą.

³³ CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011, zob. też M. Piątkowska, Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali__pije_i_gra.html

Wykres 52: Czy znasz przypadki stosowania którejs z podanych niżej form przemocy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Najczęściej doświadczaną przez uczniów formą cyberprzemocy są złośliwe wiadomości wysyłane za pośrednictwem telefonu komórkowego lub Internetu. Zdecydowanie częściej z przypadkami tego typu, jak i innych, nadużyć spotykają się uczniowie gimnazjum. **Spośród uczniów gminy 19% młodszych i 18% starszych uczniów było nie tylko świadkiem ale i ofiarą cyberprzemocy.**

Warto mieć przy tym na uwadze to, że zjawiska charakterystyczne dla cyberprzemocy nierzadko mają miejsce na portalach społecznościowych, bardzo obecnie wśród uczniów popularnych. Mimo tego, że większość tego typu portali posiada opcje umożliwiające ochronę danych osobowych i prywatnych informacji, często nie są one uczniom znane.

Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna obejmować zarówno zagadnienia związane z kontrolą czasu spędzanego przy komputerze, jak i radzenia sobie z często zaskakującymi a czasem raniącymi lub niebezpiecznymi, zachowaniami znanych i nieznanymi osobami spotkanymi w sieci. Są to zagadnienia wymagające od osób realizujących profilaktykę szerokich horyzontów i otwarcia na nieustannie zmieniające się nowe technologie.

W pracy profilaktycznej warto poruszyć także zagadnienia związane z ryzykownym hazardem. Tak duża popularność gier hazardowych wśród młodzieży to niepokojący wynik, zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę rozwijającą się dopiero u nich umiejętność krytycznego myślenia i dużą podatność młodych na pokusy związane z hazardem.

Doświadczenia seksualne młodzieży gimnazjalnej

Większość uczniów gimnazjum akceptuje seks przedmałżeński (68%), ponad połowa (52%) akceptuje również seks przed osiągnięciem pełnoletniości. Stosunkowo duża grupa uczniów (40%), potwierdziła także że znane jest jej zjawisko „cyberseksu”.

Strona | 74

Uczniowie są podzieleni w zakresie opinii na temat pornografii. Więcej niż co trzeci uczeń (39%) ma do niej stosunek negatywny, dla 38% pornografia jest tematem obojętnym a 23% ocenia ją pozytywnie. 66% uczniów uważa za słusne stosowanie antykoncepcji. Inicjacji seksualnej doświadczyło już 25% uczniów.

Wykres 53: Doświadczenia seksualne młodzieży gimnazjalnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Wyszków pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącym problemem w gminie - wedle jej mieszkańców - jest bezrobocie, które pociąga za sobą szereg innych problemów społecznych. Mimo dobrej sytuacji powiatu w tym zakresie na tle ogólnopolskim, mieszkańcy odczuwają dotkliwość problemów związanych z bezrobociem. Brak pracy, perspektyw i ubóstwo części mieszkańców gminy tworzą syndrom czynników predysponujących do nadużywania alkoholu przez osoby czujące się społecznie i ekonomicznie upośledzone. Warto przy tym przypomnieć, że alkoholizm został wymieniony na drugiej pozycji wśród najbardziej dotkliwych problemów środowiska lokalnego.

Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol i pewnie, dlatego oczekuje od władz lokalnych podjęcia konkretnych działań mających na celu ograniczenie problemów związanych z alkoholem w gminie.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Zdecydowana większość zarówno uczniów jak i dorosłych mieszkańców gminy nie zna nikogo, kto stosowałby narkotyki. Budująca jest powszechność wiedzy wśród dorosłych o szkodliwym, narkotycznym działaniu tzw. dopalaczy.

Odrębnym problemem w gminie jest przemoc domowa. W strukturze interwencji policyjnych w „awanturach domowych” wiele z nich dotyczy przemocy w rodzinie, a policja w trakcie tych działań identyfikuje dużą liczbę ofiar tej przemocy, którymi najczęściej są kobiety. Symptomatyczny jest również fakt, iż sprawcy przemocy domowej (zazwyczaj mężczyźni) najczęściej znajdują się pod wpływem alkoholu. Warto również zwrócić uwagę na przemoc, jakiej doświadczają dzieci z rąk dorosłych. Mimo powszechnego braku akceptacji dla stosowania kar fizycznych, bardzo duża część dorosłych mieszkańców gminy zna przypadki bicia dzieci przez ich opiekunów.

Aspektem wymagającym zainteresowania jest fakt potencjalnych „nieszczelnych granic” sprzedaży alkoholu nieletnim. Młodzi ludzie, uczniowie szkół w gminie przyznają, iż kupienie alkoholu czy papierosów nie stanowi dla nich dużego problemu. Tymczasem, w myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedaż alkoholu w wypadkach kiedy jest to zabronione, a więc między innymi osobom nieletnim, może skutkować dla sprzedawcy i osoby nadzorującej jego pracę karą grzywny, cofnięciem dla przedsiębiorcy zezwolenia na sprzedaż alkoholu, przypadkiem

posiadanego alkoholu a także zakazem prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych (art. 43 ustawy).

W obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić uwagę na środowisko szkolne. Niemalże odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, iż nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędna więc wydaje się kontynuacja działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga podjęcia działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Dodatkowo, często zamiast łagodzić nieporozumienie, chętnie sami włączyliby się w bójkę. Ważne zatem, by rozwijać u uczniów inne, niż z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

Należy więc kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowane na dzieci i młodzież w gminie, choć należałoby również szerzej włączyć w ich realizację rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych. Pomimo tego, iż gmina podejmuje szereg działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, wydaje się, że należy poszerzyć ich ofertę, ukierunkowując ją przede wszystkim na alkohol oraz palenie papierosów i kierując do młodszych klas młodzieży szkolnej. Niezbędnym działaniem jest egzekwowanie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz wszystkich przepisów normujących właściwe postawy i pożądane zachowania społeczne.

Konsekwentna realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych może przyczynić się do poprawy parametrów zachowań wobec alkoholu, papierosów i narkotyków zarówno dorosłych jak i nieletnich mieszkańców gminy.

Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach

Na podstawie dokonanej diagnozy stwierdzić można, iż w gminie niezbędne będzie podjęcie następujących działań:

- 1) Kontynuacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne.
 - Kontynuacja realizacji programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu. Wysoki poziom wiedzy jest bowiem niezbędny do podejmowania

odpowiedzialnych decyzji dotyczących picia i palenia – a jak deklarują uczniowie w gminie – inicjacja nikotynowa i alkoholowa często następuje z inicjatywy samych młodych ludzi.

- Kontynuacja programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków.
 - Kontynuacja projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed doświadczaną cyberprzemocą.
 - Koncentracja uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią największy problem wśród młodzieży szkolnej gminy.
 - Ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy tryb życia m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców/prawnych opiekunów. Jak bowiem wynika z badań – zachowania ryzykowne młodzi ludzie podejmują najczęściej poza terenem szkoły i możliwością jej wpływu – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.
 - Kontynuacja profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia.
- 2) Dalsze wpieranie pracy grup wsparcia i grup samopomocowych.
 - 3) Kontynuacja kontroli sprzedaży alkoholu oraz papierosów na terenie gminy.
 - 4) Realizacja szkoleń dla sprzedawców.
 - 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.
 - 6) Dalsze wspieranie działalności Gminnego Punktu Promocji Zdrowia i Profilaktyki.
 - 7) Dalsze aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz koordynacja lokalnych instytucji w tym zakresie.

Bibliografia:

Spis publikacji:

1. Adamek M., Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000.
2. Augustynek A., Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w: L.H. Haber (red) Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2004, s.476.
3. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990.

4. Komunikat z badań CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011.
5. Komunikat z badań CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.
6. Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009.
7. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec palenia papierosów, Warszawa 2008.
8. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych, Warszawa 2007.
9. Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa , marzec 2009.
10. Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.
11. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006.
12. Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.) Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005.
13. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008.
14. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008.
15. Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodniak W. (red). Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tyczyn 2005, s. 204
16. Piątkowska M., Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali__pije_i_gra.html
17. Puławska K., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych – ESPAD zrealizowanych w gminie Wyszków w 2007 roku, Wyszków 2007.
18. Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006.
19. Wenglorz J., Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13
20. Węgrzecka-Giluń J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9
21. Wszędrywny M., Majchrowska A., Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Źródła internetowe:

22. www.bazy.ngo.pl
23. www.parpa.pl
24. www.pupbelchatow.pl
25. www.stat.gov.pl
26. www.wyszkow.pl